

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

ՀԱՅԿԱԶՆԵԱՆ

ՕՐԱՑՈՅՑ

ԵՒ

ԼՈՒՍՆԱՑՈՅՑ

4866

ԹՈՒՍԿԱՆԻՆ ԳՐԻՍՏՈՍԻ

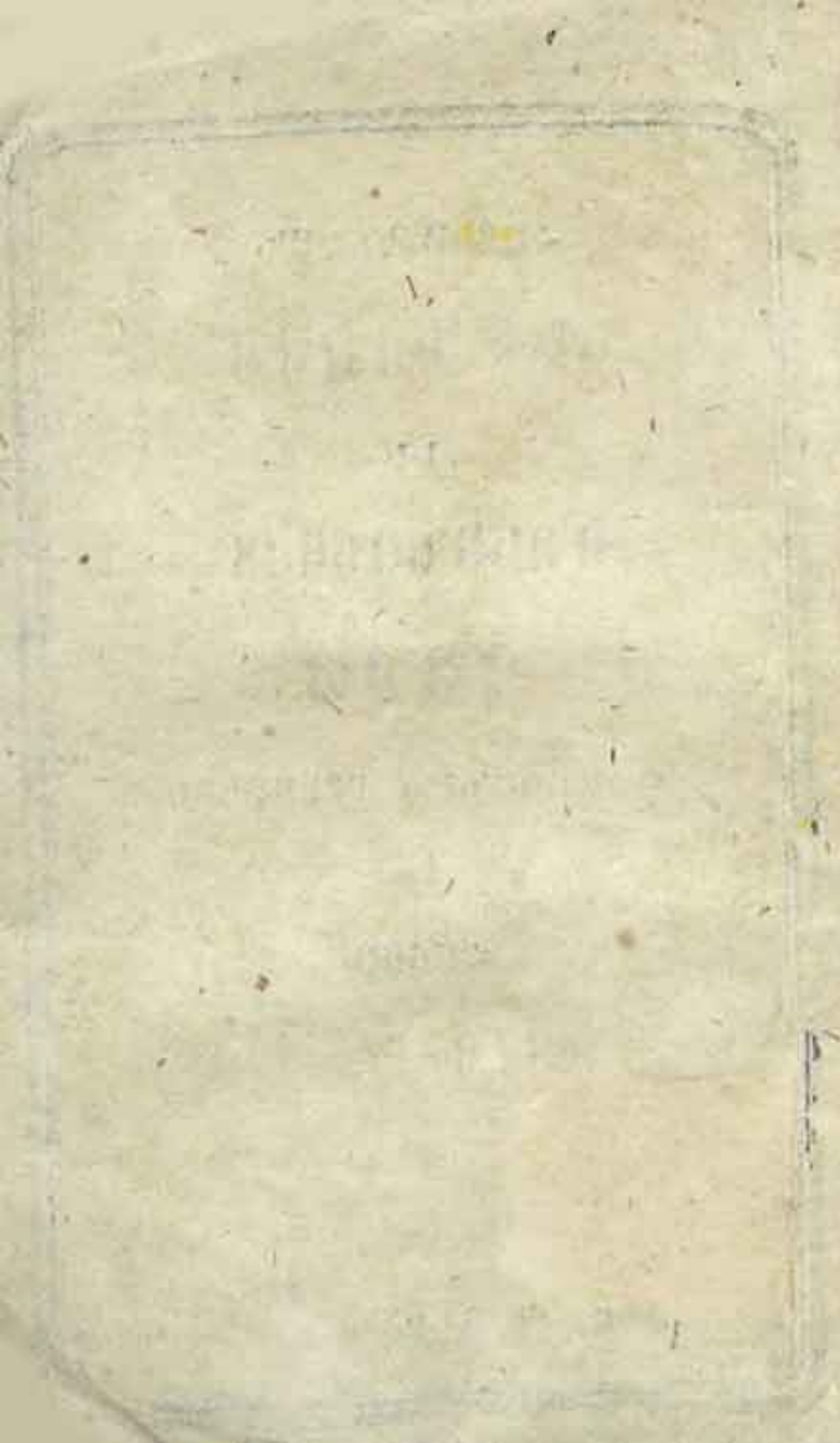
ԵՒ

ՀԱՅՈՑ

ՌՅԺԳ—1314.

21295

Յ. ԳԵՏԵՐԵՈՒԲԳ

215

ՀԱՅԿԱԶԵՍՆ

ՕՐԱՅՈՅՅ

ԵՒ

ԼՈՒՍՆԱՅՈՅՅ

1866

ԹՈՒՍԿԱՆՆԻՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ

ԵՒ

ՀԱՅՈՑ

ՌՅԺԴ—1314.

Ս. ՊԵՏԵՐՐՈՒՐԳԻ

Ի Տպարանի Ռ. Պատկանեանս

56616

112

1865

Дозволено Ценсурою, С.-Петербурзь 28 апрѣля 1865 года.

Ի 1866 ԱՄԻՆ ՏԵՍՈՒՆ.

Հայոց տոմարի թուականն է ՌՅԺԵ.
1315.

Տարեդիրն է	2
Վերադիրն է	24
Եօթներ, Հում, է	6
Իննևտասներեակն է	3
Տանուակերն է	Յուշ.
Բուն ձայնք աձ, բձ, դձ, զձ, աջա- կողման դասուն են, սկսեալ ի բուն բարեկենդանէ:	

ՀՍՏ ՌՈՒՄՍՑ ՋՍՏԿՍՏՈՄՄԻ
(ՊՍՈՒՍԼԻՍՑԻ).

Գիր տարւոյն է	Է, 6
Ինդիկոն է	9
Վերադիրն է	25
Շրջան լուսնին կամ իննևտասն. է	2
Շրջան Արևուն է	10
Եպոքթն է	26
Եօթներեակն է	5

ՇԱՐԻՍԿԱՆ ՏՕՆՔ ԵՒ ՊԱՀՔ
 ՄԵՐ ԵՒ ՄԻՋՈՑՔ ՆՈՑԻՆ Ի 1866
 ՍՄԻ ՏԵՍՈՒՆ:

Տարեմուտն	Շարաթ.
Օր Ծննդեան	Հինգշաբ.
Սաաջ. Բարեկ.	Յունվ., 16
Բուն Բարեկենդան	Փետր., 6
Օր Տեառնընդառաջի	Երկուշաբ.
Ջատիկ	Մար., 27
Օր Սևտեաց	Բ. շաբ. ¹¹ . Հինգշաբ.
Համբարձումն	Մայիսի 5
Հոգեգալուստ	Մայի., 15
Լուսաւորչի բարեկենդան	Յունի., 5
Վարդավառի բարեկենդան	Յուն., 26
Վարդավառ.	Յուլի 3
Միջոց ուտեաց	Շաբ., 5
Վերափոխման բարեկենդան	Օգոս., 7
Վերափոխումն	Օգոս., 14
Միջոց ուտեաց	Շաբ., 3
Սուրբ Խաչի բարեկենդան	Սեպտ., 4
Խաչվերաց.	Սեպտ., 11
Վարագայ Խաչի բարեկ.	Սեպտ., 18

Վարագայ խաչի տօն	Սեպ. 25
Միջոց ուտեաց	Շաբ. 8
Գիւտ Սուրբ խաչի	Հոկ. 23
Հրեշտակապետաց տօն	Նոյեմ. 5
Յիսնակաց բարեկենդան	Նոյ. 20
Սուրբ Յակոբայ բարեկ.	Դեկ. 11
Ծննդեան բարեկենդան	Դեկ. 29
Վերջին օր տարւոյ	Շաբաթ.

ՍԻՈՒՐՔ ԵՐԵՒԵԼԻԵԿԵՂԵՑՍԿԱՆ
ՏՕՆԻՑ ԵՒ ՊՍՀՈՑ ՌՌՍԱՑ —
1866 ՍՄԻ

Ծնունդ Քրիստոսի 1865 ամի	Շաբ.
Ռուսիք շաբաթք Ե. և	Սուրբ 2
Տրիտօք	Յունվ. 16
Մսապահք	Յունվ. 30
Կթապահք	Փետ. 7
Եւդոկեայ	Դ. շ. Երեքշաբ.
Քառասուն մանկանց Ե. շ.	Չորեքշաբ.
Սլէքսեայ	Չ. շ. Ռուրբաթ
Սենտուսն	Սաղ Ռուրբաթ
Չատիկ	Մարտի 27

Սուրբ Գեորգ Զատկի Գ. Չորեքշաբ.	
Կիսապննտեկաստե	Սպրիլի 20
Յովհաննու Սեկտար. Է.	Կիրակին
Համբարձումն	Մայիսի 5
Պննտեկաստե	Մայիսի 13
Սուրբ առաքելոց բարեկ.	Մայիսի 22
Պահք շարածք Ե. և	Սուրբ 2
Սրբոյն Պետրոսի տօն	Չորեքշաբ.

1800
 Հայկազուն
 Երևան
 1800

ՅՈՒՆՈՒՆԻ 31

- 1 ✠ Շար. աձ: Տարեմուտ 1866 26
 ամի: 3 օր պահոց Ճննդեան:
 Կաղանդ: Սրբոց Բարսղի Հայ-
 րապետին և եղբոր նորին Գրի-
 գորի Նիսացոյ, և Սեղբեստ-
 րոսի Հայրապետին և արքայի
 Եփրեմի խորի Մարուոյ: Ռա-
 նօր տարի: Տօն Թղիստու-
 թեան և Սնուանակոչութեան
 Յիսուսի Քրիստոսի. ևս Բար-
 սղի Կեսարացոյ: Կ. Տ. Ըստ
 նոր տամարին Յունուարի 13:
 Փախոխական օդ:
- 2 Կիր. Չ: ակ: 4 օր պահոց 27
 յայտ. համբ. ակ. Չհրաշալի
 զյարութիւն:
- 3 Բշ. բձ: 5 օր պահոց Ճննդ: 28
- 4 Գշ. բկ: 6 օր պահոց աստ- 29
 ւածայայտ: ● ճն. ժ. 10 ր.
 8. տիւ:

Օ.

5

ԴԶ. ԳՃ: 7 օր պահոց մաքրու-
 տու թեան: Յերեկոյին Նաու-
 կատիք և Ճրագալոյց Ծննդ,
 և Պատարագ, և ապա լուծումն
 պահոց ձկամք և կթով: Ռա,
 և ս, Ճրագալոյց յայտնու, և
 Զբօրհնէք յեկեղեցւոջ:

Լ.

1

6

✠ ՍՍՏՈՒՍԾՍՅՍՅՏՆՈՒ-
 ԹԵՍՆ ԵԶ. ԳԿ: Տօն Ծննդ-
 եան Մկրտու թեան և Յայտնու-
 թեան Տեառն մերոյ Յիսուսի
 Քրիստոսի: Թափօր և Զբօրհ-
 նէք, և Նախատօնակ սրբոյն
 Յովհաննու մկրտչի: Ս. Տաղա-
 ւար: Տնօրհնէք: Ուսիք են
 մեզ անընդհատ 8 օր: Ռա,
 Մկրտու թեան և Զբօրհնէք:
 Տօնավաճառք Կրէշէնսքայայ
 Լարմարքայ անուամբ: Նոր
 Տոմ. Յուն. 18: Ուրեք ուրեք
 զուարթ աւուրք:

2

7

Ուր. ԳՃ: Յիշատակ մեռելոց
 և գերեզմանօրհնէք: Ռ. Յո-
 հաննու Մկրտչի:

3

Օ.		Լ.
8	Շք. դկ: 3 օր Սասուածա- յայանութեան: Արեղակն ի Զրհսան մտանէ:	4
9	Վիր. աձ: 4 օր Ծննդեան:	5
10	Բշ. աղ: 5 օր Մկրտութեան: Ռ. Գրիգորի Նիւսադուց:	6
11	Գշ. րձ: 6 օր Յայանութեան: (ա. քա. ժ. 11 ր. 1. ճշ:	7
12	Դշ. րկ: 7 օր Սասուածա''.	8
13	✠ Եշ. դձ: Ութօրէք Ծննդ. և տօն թլիստութեան և Սն- ուանակոչութեան Տեառն մե- րոյ Յիսուսի Քրիստոսի: Տօն տնօրէնութեան:	9
14	Ուր. դկ: Պաշք: Արացի ամ- սամուտ: (Հարսանիք):	10
15	✠ Շք. դձ: Ծնունդ Արքայն Յօհաննու կարապետի և մը- կրաշի Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի:	11
16	Վիր. Ս. աղ. Հարց. դձ: Ծա- գուսն Միածնի: Բարեկենդան պահ. առաջ. Ռ. ս. ուտիքանընդ. յայսմ եօթ. Տրիօդք սկսին.	12

Օ.		Լ.
17	Բշ. աղ: 1 օր պահոց առաջաւորաց:	13
18	Դշ. բձ: 2 օր պահոց առաջաւորաց. ● լր. Ժ. 10 ր. 3 փութ:	14
19	Դշ. բղ: 3 օր պահոց առաջաւորաց:	15
20	Եշ. դձ: 4 օր պահոց առաջաւորաց. ըստ նոր Տոմարի Փետրուարի 1:	16
21	Ուր. դղ: Յիշատակ ապաշխարութեան Նինուէի և փրկութեան նորա ի քարոզութեան Յոնանու մարգարէի:	17
22	Շր. դձ: Սրբոց Սարգսի զորավարի և սրգոյ նորա Մարտիրոսի, և շրեքտասան զինուորաց:	18
23	Վեր. ր. դղ: (Հարս):	19
24	Բշ. աձ: Սրբոց Ստովեանց զորավարաց մերոց:	20
25	Դշ. աղ: Սրբոց Սուքիասանց վկայից մերոց: Ռս. Գրիգորի աստուածար.) վճ. քա. Ժ. 9 ր. 22 առաւօտ:	21

0.		L.
26	ԴԶ. բձ: Պահք:	22
27	ԵԶ. բկ: Սրբոց Ոսկեանց քահանայից մերոց: Ռա. Յոհաննու Ոսկերեր.	23
28	Ուր. գձ: Պահք: Ռա. Եփր.	24
29	ՇԸ. գկ: Սրբոյն Իսահակայ Պարթևի հայրապետին մերոց:	25
30	Կիր. Գ. գձ: Աերջ խղարերից աւետարանիս (Հարս): Ռ. Երից հայրապետաց Բարսղի Կեսարացոյ, Գրիգորի Ստուածարանի և Յոհաննու Ոսկերերանի: Ռա. բարեկենդան մտելնաց:	26
31	ԻԶ. գկ: Սրբոց Մարկոսի եպիսկոպոսին, Պիսնի քահանային, Աբրդի և Բենիամինի սարկաւազաց, և վկայից՝ ՍԲԴԸ մտնհի, Որմզդանայ և Սայենի: Ռա. Մտապահք: Յայսմ եօթնեկի լուծանեն միայն ձկամբ և կթով:	27

ՓԵՏՐՈՒՄ 28

1 ԳԶ. աձ: Սրբոց Ղևոնդեանց
քահանայից մերոց: Ն. Տ.
Փետրուարի 13:

2 ✠ ԴԶ. աղ. Պահք: Ռս.
Տեառնընդառաջ: Տոնավա-
ձառք Ստրէտէնսքայայ:

3 ✠ ԵԶ. բձ: Սրբոց Վարդա-
նանց զօրավարաց մերոց 1036
վկայից, որք կատարեցան յաշ-
խարհական ճակատամարտին և
ի մեծ պատերազմին: Տօն նա-
հատակութեան Սրբոյն Վալ-
դանայ Մամիկոնէի, Սրատե-
լատին և քաջ Սպարապետին
Հայոց և հայրենասէր ուխ-
տակցաց նորա: Յիշատակ մե-
ռելոց: Փակին ամենայն ու-
տենաստեղիք և դպրոցք ի
պատճառս բարեկենդանի: Կ.
Տ. ● Ծն. ժ. 10. բ. 15.
զկնի կէս դիշ. ի լոյս ուր.

Օ.		Լ.
4	Ուր. բկ: Պահք Կ. Տ. Վերջ Հարսանեաց:	1
5	Շք. դձ: Սրբոց Կոստանդնու- պոլսոց տիեզերական ժողովոց Հարիւր յիսուն հայրապետաց: Յերեկոյին պարգի վարագոյր տաճարին:	2
6	Բարեկենդանի Կիր: Սկիզբն խաչելու թեան աւետարանի: Բուն բարեկենդան. ևս Ռս: Սրեգակն ի Չուկն մտանէ:	3
7	Մեծի պահոց Բշ. աձ: Սղու- հաց: Պահք քառասնորդաց: Սկիզբն ասպաշխարութեան ա- ւարց: Բակլախորան: ևս Ռս:	4
8	Գշ. ակ: 2 օր մեծի պահոց: Ռ. Թեոդորոսի: Տօնավաճառք Ֆեոդորովսբայայ:	5
9	Դշ. բձ: 3 օր մեծի պահոց:	6
10	Եշ. բկ: 4 օր մեծի պահոց: (ա. քա. ժ. 6 ր. 22. յերե.	7
11	Ուր. դձ: 5 օր մեծի պահոց:	8
12	Շք. դկ: Սրբոյն Թեոդորոսի զօրավարին:	9

O.		L.
13	Կեր. Բ. դձ: Պահոյ: Յերեկոյին ճրագալոյց Տեառնընդառաջի: Թափոր:	10
14	✠ Բշ. դկ: Տօն քառասնորեայ դաշտեան Տեառն մերոյ Յիսուսի քրիստոսի ի տաճարն: Տեառնընդառաջ. (Յիշատակ Սրբոյն Սիմէոնի աստուածակիր ծերունւոյն): Թափոր: Մեհեկիի ամսամուտ: Զերմութիւն արևու ի չարն իջանէ:	11
15	Գշ. աձ: 9 օր քառաս պահ.	12
16	Դշ. աղ: 10 օր քառ. պահ.	13
17	Եշ. բձ: 11 օր քառ. պահոյ:	14
	● Լր. Ժ. 1 ր. 30. յետ կէս գիշ.	
18	Ուր: բկ: 12 օր քառաս. պահ.	15
19	✠ Շր. դձ: Սրբոյ Կիւրղի Երուսաղեմի հայրապետին, և միւս Կիւրղի եպիսկոպոսին, և մօրն նորա Մնայի: Կ. Տ:	16
20	Կեր. Գ. դկ: Մնառակի: (Կրթութեալ դրամոյն և մուրեկալ	17

Օ.

Լ.

ողխարին): Ըստ նոր Տոմարին
Մարտի 1:

21 ԲԶ. դձ: 15 օր աղուհացից: 18

22 ԳԶ. դԿ: 16 օր աղուհացից: 19

23 ԴԶ. աձ: 17 օր աղուհացից: 20

24 ԵԶ. աԿ: 18 օր աղուհացից: 21

25 Ուր. բձ: 19 օր աղուհացից: 22

Ս ՎԸ. քա. Ժ. 3 ր. 10 ցայգ:
Պառվու ցուրտ:

26 Շր. բԿ: Սրբոց Յոհաննու 23

Երուսաղեմայ հայրապետին, և
Յոհաննու Օձնեցւոյն, և Յով-
հաննու Որտանեցւոյն և Գրիգորի
Տաթևացւոյն վարդապետացն
մերոց: Կ. Տ:

24

27 Կիր. Դ. դձ: Տնակսի: (Մե-
ծատան և աղքատ Ղաղարու)

Ռ. Երկրպագութիւն խաչի.

25

28 ԲԶ. դԿ: 22 օր պահոց:

ՄԱՐՏ 31

Օր Մնայ.

Օ. Լուսնի.

1	Քչ. դձ: 23 օր պահոց: Ռ. 26
Եւդոկեայ: Տօնալաճառք: Լստ
նոր Տոմարի Մարտի 13:
2	Քչ. դկ: 24 օր պահոց: 27
3	Եչ. աձ: Միջինք պահոց: 28
Վերջ պառվալ գրառոյն:
4	Ուր. ադ: 26 օր պահոց: 29
● Ծն. զատկական ժ. Ե. ր.
12. ընդ երեկո:
5	Շք. բձ: Սրբոց Մանկանցն 1
քառասնից, որք ի Սերաստիա
կատարեցան (ի Լճին):
6	Կիր. Ե. բկ: Գատաւորի: (Փա- 2
րիսեցւոյ և Մաքսաւորի):
7	Բչ. դձ: 29 օր աղուհացից: 3
8	Քչ. դկ: 30 օր աղուհացից: 4
Սրեզի ամսամուտ:
9	Քչ. դձ. 31 օր աղուհացից: 5
Ռ. քառասուն մանկանց: Գար-
նանամուտ և Հասարակած.

տիւ և գիշեր լինին հաւասար:

Սրեգակն մտանէ ի կենդանակերպ խոյի: Նաւրուղ: Տօ-

նաւաճառք Սօրօկա մուշենի-

կով, կամ Ղէսեննայա: Այ-

սուհետև գիշերն սկսանի կար-

ճանալ, և տիւն երկարանալ:

10 Եւ. գկ. 31 օր աղուհացից: 6

11 Ուր. աձ. 32 օր աղուհացից: 7

(ա. ք. ժ. 2. ր. 16. ցայգ:

12 ✠ Շք. աղ. Սրբոյն Գրիգորի 8

Լուսաւորչին մերոյ սոսկալի

չարչարանաց և մտիցն ի վի-

րապ (յիշատակ): Խոր վիրապ:

13 Կիր. Չ. բձ: Գալստեան: (Ղեր- 9

ջին դատաստանի):

14 Բւ. բկ. 36 օր աղուհացից: 10

15 Գւ. գձ. 37 օր աղուհացից: 11

16 Գւ. գկ. 38 օր աղուհացի. 12

Սրեգի ամսամուտ:

17 Եւ. գձ. 39 օր աղուհացից: 13

Ռ. Ալէքսիանոսի մարդոյն Աս-

տուծոյ: Տնաւաճառք Ալէք-

սէնիսբայա:

21295-

Օ.		Լ.
18	Ուր. դկ. Վերջին օր աղու-
հացից: Աւագ Լր. \bigcirc Ժ. 12
բ. 48. ճաշ:	14
19	* Շր. աձ: Յիշատակ յարու-
թեան Ղազարու: Եւս Ռս.	13
20	✠ Ողորոշեան Կիր. Է. աղ: 16
Տօն դալասեան Տեառն մերոյ
Յիսուսի Քրիստոսի յաւանա-
կաւ յերուսաղէմ: Թափօր:
(սասօրհնէք): Ծաղկազարդ,
կամ հանդէս արմաւենեաց: Եւս
Ռս. յերեկոցին Թափօր և դըռ-
նարացէք: Ըստ նոր Տոմարի
Սպրեւի 1:	16
21	Աւագ Բշ. բձ: Աշխարհադործ
արարչութեան և ելից Ադա-
մայ ի դրախտէն:	17
22	Աւագ Գշ. բկ: Զբհեղեղի.
Տասն կուսանաց:	18
23	Աւագ Գշ դձ Սոդոմայ Յու-
դայի մասնութեան, ևս Ռս:	19
24	✠ Աւագ Եշ. դկ: Յիշատակ
ամենասուրբ ընթրեաց, (յո-
րում Տէրն մեր Յիսուս Քրիս-
տոս):	20

18
19
20
21
22
23
24

0.

L

տոս կարգեաց զանաբիւն պա-
տարագն և զխորհուրդ սուրբ
հաղորդութեան: Մրձակումն
ասպաշխարողաց: Յերեկոյին սա-
նալուայ և իւղ բհնէք: Ի գի-
շերին հսկումն ի յիշատակ
մասնութեան և շարչարանաց
Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիս-
տոսի: «Խաչի քո Քրիստոս» և ս
Ռա: Փակին ամենատեղիք և
ուսումնար, մինչի թոմայի կիր.

25

* Մեադ Ռբ. դձ: Յիշատակ
խաչելութեան և մահուան
Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիս-
տոսի: «Խաչի քո Քրիստոս» ի
ճաշու և յերեկոյի: Մյսոր ո՛չ
գոյ հրաման ճնրադրութեան
ցերեկ: Յերեկոյին յիշատակ
Իջուցանելոյ ի խաչէն զմարտի
Փրկչին մերոյ, Պատանաց և
Թաղման ի նոր Գերեզմանի,
և ս Ռա. (Ծնրադրութիւն):
Ռա. և ս Մեկումն: Տօնախա-
ճառք Բլադոյէշէնսկայա:

21

O.

L.

26

22

* Մ. ազ Շ. 74. Հանդատեան:
 «Խաչի քո քրիստոս», յառաւօ-
 տու: Յերեկոյն ճրագալոյց և
 նաւակառիք յարութեան և
 պատարագ. ևս Ռս. Ընդ ե-
 րեկս մեզ լուծումն պահոց ձը-
 կամբք և կթովք և կարմիր
 ձուով, և «քրիստոս յարեաւ ի
 մաւելոց»:) ՎՋ. քա. Ժ. 10.
 ր. 22 7/2:

27

23

ՋԱՏԿԻ ԿԻՒՐԱԿԷ Ս. աճ:
 Տօն Յարութեան Տեառն մե-
 րոյ Յիսուսի քրիստոսի: Պա-
 սէք: Բ. Տաղաւար: Սկիզբն
 իւղարերից աւետարանի «Խաչի
 քո քրիստոս», յառաւօտու և
 յերեկոյն թափօր: Տնօրհնէք:
 Սկիզբն յինանց և պենտէկոս-
 տէից: Ռատիք են մեզ անընդ-
 չատ մինչի Համբարձումն: Ռ.
 Յարութիւն և Պասքա, և ու-
 տիք մինչի Սպրիլի 5: Տօ-
 նավաճ. Վօսկրէսէնսքայա:

28

24

✠ Ջատիկի Բշ. ազ Սյ 7 դատ.

Յիշատակ մեռելոց: Գերեզ-
ման օրհնէք:

29	✠ Ձարկի Գշ. բձ:	25
30	✠ Ձարկի Գշ. բկ:	26
31	✠ Ձարկի Եշ. գձ:	27

ԱՊՐԻԼ 30

Օր Սմայ.

Օր Լուս.

1	✠ Զատկի Ռ.ր. դկ: Ըստ նոր
Տոմարի Սպրիլի 13:	28
2	✠ Զատկի Շ.բ. դձ: Յիշատակ
գլխատման սրբոյ Յոհաննու
Կարապետի: ● Ծն. Ժ. 8.
բ. 27. յերեկս:	29
3	Նոր Կիր. Բ. դկ: Կրկնաղա-
տիկ ի յիշատակ հաւատոյ
Թոմայի առաքելոյ. ևս Ռս.
Թափոր յերեկոյին: ՏօնաՎա-
ճառք Քօմիներայա: Ի տե-
ղիս տեղիս երեկ և այսօր
գերեզմանօրհնէք մերազնեայց:	1
4	Բշ. աձ. 9 օր յարութեան:
Սկիզբն ատենական և ուսում-
նական գործոց:	2
5	Բշ. աղ. 10 օր յարութեան:	3
6	Բշ. բձ. 11 օր յար. Յերեկ.
նախատանակ Ս. Ետեաց:	4

Օ.		Լ.
7	✠ Եջ. քկ: Սւետունի սուրբ Ստուածածնի. Սւետիք:	5
8	Ուր. դձ. 13 օր յարութեան:	6
9	Շր. գկ. 14 օր յարութեան:	7
	Մ. քա. Ժ. 11. ր. 46. ճաշ.	
10	Կանանչ Կիր. Գ. դձ: Սշխար- համարան: Թափոր յառա- ւօտու և յերեկոյի: Զբօսանք ի դաշտու և ի մարգա: Արե- գակն մտանէ ի Յուլն: Կ Տ.	8
11	Բջ. գկ. 16 օր յինանց:	9
12	Գջ. աձ. 17 օր յին.	10
13	Դջ. աղ. 18 օր յին.	11
14	Եջ. րձ. 19 օր յին. Սհեկանի ամսամուտ:	12
15	Ուր. գկ. 20 օր յին.	13
16	Շր. դձ. 21 օր յին.	14
17	Կարսի Կիր. Գ. գկ: Թափոր յերեկոյին: Օ Լր. Ժ. 10. ր. 53. ցճաշ. Կ. Տ.	15
18	Բջ. դձ. 23 օր յին.	16
19	Գջ. գկ. 24 օր յին.	17
20	Դջ. աձ: Միջինք յին. Ռա. Կիսապենտէկոստէ. և Զբօրհ.	18
		19

նէք ի դեռս. Տնազաճառք
Պրէպոզիտէնսրայա: Ըստ նոր
Տոմարին Մայիսի 1:

21	Եւ. աղ. 26 օր յին.	19
22	Ռ. ր. քձ. 27 օր յինանց:	20
23	✠ Ըր. քղ. Ռ. Սրբոյն Գե-
որդեայ: Տնազաճառք Գիօր-
դիեւալայա: Խարէլէզ: Կ Տ.	21
24	Երեման խաշի Կիր Ե. դձ.
Երեւմն սուրբ խաշի: Թա-
փօր յառաւօտու և յերեկոյի:
Տն յարու թեան:	22
25	✠ Բշ գղ. 30 օր յին.) ՎԸ.
քա. ժ. 11. ր. 34. ճշ.	23
26	Գշ. դձ. 31 օր յին.	24
27	Գշ. գղ. 32 օր յին.	25
28	Եւ. աձ. 33 օր յին.	26
29	Ռ. ր. աղ. 34 օր յին. Կ. Տ.	27
30	Ըր. քձ. 43 օր յին.	28

ՄՍՅԻՍ 31

Օր Սմայ,

Օր Լուսնի.

1	Ղերջինս Կիր. 2. բկ: Թափար յերեկոյին: Տօնալաճառք Մայսբայա: Զբօսանք հասարակաց: Ըստ նոր Տոմարին Մայիսի 13:	29
2	Բշ. գձ. 37 օր յին. ● Ծն. Ժ. 12. բ. 7. ճաշ:	1
3	Գշ. գկ. 38 օր յին.	2
4	Դշ. գձ. 39 օր յին.	3
5	Ի Եշ գկ. Համբարձուիմ Տիառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի առ Հայր յերկինս: Թափար յառաջուտու և յերեկոյին: Ղիճակ: Ռ. Համբարձուիմ: Տօնալաճառք Ղօղնեակնսբայա:	4
6	Ուր. աճ: սլահք. 2 օր համբարձման և 41 օր յին.	5
7	Շք. աղ. 3 օր համբ. և 42 օր յինանց: Ռ. Երևուիմ խա-	6

- չի: Տօնաժամաք Կրէստօ-
 եազլէնքայա: Ջրօսանք:
- 8 Մեծահարաչի Կիր. Է. քձ. 7
 Երկրորդ Ծաղկազարդ: Թա-
 փօր յառաւօտու և յերեկոյն:
- 9 * Բշ. քկ. 5 օր համբ. և 44 օր 8
 յինանց. Ռ. Նիկողայոսի հայր
 Տօնաժամաք Նիկողայեփսքա:
- 10 Գշ. գձ. 6 օր համբ. և 45 9
 օր յին. Արեգ. մտանէ յերկ.
- 11 Դշ. գկ. 7 օր համբ. և 46 10
 օր յին.
- 12 * Եշ. գձ. Երկնային վիճակ 11
 ի յիշատակ վիճակաւ ընարու-
 թեան Մատթթեայ առաքե-
 լոյն ի տեղի Յուզայի:
- 13 Ռ.բ. գկ. պահք 48 օր յին. 12
- 14 Շք. աձ. 49 օր յին. Ռ. Հո- 13
 գեհանգիտ ծնողաց: Մարե-
 րիի ամսամուտ:
- 15 Հոգեգալստեան Կիր. Ա. աղ. 14
 Տօն իջանելոյ Հոգւոյն սրբոյ
 ի վերնատունն, և հրեղէն լե-

0.

L.

դուօք հանգչելոյ յառաքեալ-
սըն: Թափօր յառաւօտու և
յերեկոյի: Աերջ յին. և կա-
տարած աւուրց Պենտեկոս-
տէից: (Բարեկենդան եղիա-
կան պահոց): Ռ. Սուրբ Եր-
րորդութիւն. Տրոյդա. Պեն-
տեկոստէ. Սեմիկ. Գուխով
դեն. և անընդհատ ուտիք 7
օր: Տօնավաճառք Տրոյիցքա.
կամ Գուխովա դնեա:

16	Բշ. ըձ: Պահք. 2 օր հոգե-
գալստեան:	15
17	Գշ. բկ. պահք. 3 օր հոգե.
○ Լր. ժ. 2. ր. ԸՕ. յերեկ:	16
18	Դշ. դձ. պահք. 4 օր հոգե.	17
19	Եշ. զկ. պահք. 5 օր հոգ.	18
20	Ուր. դձ. պահք. 6 օր հոգե-
գալստեան: Տօնավաճառք Գէ-
վեաթայա պեառնիցա, օր է
իննեբորդ ուրբաթ յետ աւագ
ուրբաթու: Ըստ նոր Տոմար-
ին յունիսի 1, 4. Տ.	19
21	Շք. զկ. Լուծումն պահոց և	20

0.

L.

7 որ հողեգալստեան: Ռ.
կոտան, և Հեղինեայ Կ. Տ.

22

21

Յարութեան Կիր, Ս. աճ.
Յիշատակ վերանալոյ Եղիայի
Մարգարէի: (Հարս, սկիզբն
և առաջին պսակ): Նախա-
տօնակ: Ռ. բարե, առաքելոյ:

23

22

Բշ. ալ. Սրբոյ կուսանայ Հը-
ռիփախմանց: Սկիզբն տօնից
մարտիրոսաց: Նախատօնակ.
Ռխտ վկայարանի Հռիփախմ-
եանց ի Վաղարշապատ: Ռս.
Սկիզբն պահոց առաքելոյ
Պետրոսի և Պօղոսի, որ տեէ
մինչև ի 29 յունիսի: Պետ-
րովքայ:

24

23

Գշ. բճ. Սրբոյ կուսանայ
Գայիանեանց: Ռխտ վկայա-
րանի Գայիանեանց ի Վաղար-
շապատ.) վճ. բա. ժ. Տ.
բ. 56. յերեկո:

25

24

Դշ. բկ պահք. Նախատօնակ.

26

25

Եշ. գճ. Սրբոյ Յոհաննու
Կարապետի և Սթանազինեայ

0.

L.

Եպիսկոպոսին: Լ. Տօն մարմնոյ և արեան: Կիւլ Փանայիրի:

27

Ուր. դկ. պահք. Նախատօն.

26

28

✠ Շք. դձ. Տօն ելից սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին մերոյ ի վերապէն: Նախատօնակ:

27

29

Կիր. Բ. դկ. Տօն Կաթողիկէ եկեղեցւոյ սրբոյ Էջիածնի, (զոր կարգեաց Լուսաւորչն մեր յեւս իւր ի վերապէն). Թափոր յառաւօտու և յերեկոյին. Ուխտ մեծահանդէս և տօնախմբութիւն ի սուրբ Էջիածին. (Հարսանիք).

28

30

Բչ. աձ. Սրբոյ մանկանցն Բեթլեհեմի, և Սկակիոսի վկային, Մովկիմայ քահանային, և Կոնդրատիոսի զինաւորին.

29

31

Գչ. աղ. Սրբոյ կուսանաց Նունեայ և Մանեայ (ընկերակցաց սրբոյ Հախիսիմանց և Գայիանեանց). ● Ծն. Ժ. 11. Բ. 11. ճչ.

30

ՅՈՒՆԻՍ 30

Օր Մայն.

Օր Լուսնի.

1	Գշ. բձ. պահք. Լսա նոր տոմարին Յունիսի 13. Կ. Տ.	1
2	Եշ. բկ. Սրբոց իշխանաց մերոց Սահակայ և Յովսէփայ, և վկայից՝ Սարգոսի և Բաղոսի.	2
3	Ուր. դձ. պահք.	3
4	Շբ. զկ. Սրբոց Ներսէսի մեծի հայրապետին և Խաղայ եպիսկոպոսին մեր.	4
5	Կիր. Գ. դձ. Բարեկենդան Լուսաւորչի պահոց.	5
6	Բշ. զկ. (պահք). Սրբոց Եպիփանու Կիպրացոյն, Բարեւայ հայրապետին և երկոց աշակերտաց նորին.	6
7	Գշ աձ. (պահք). Սրբոց Կոստանդիանոսի Թադաւորին և մօր նորա Հեղինեայ (ղշխային).
(ա. քա. Ժ. 11. ր. 51. ճաշ	7

Օ.

Լ.

- 8 Գշ. աղ. պահք Ռ. Թէօդոր. Տօնավաճաք Ֆէօդորովսբայա, 8
- 9 Եշ. բձ. (պահք). Սրբոց Թէօդիստնի Գաղատացւոյն, Թալիլեայ բժշկին, և Եօթն կուսանացն, որք յՄնկիւրիա կատարեցան: Ռ. Կիւրդի Սղեք: 9
- 10 Ռւր. բղ. պահք Սմաանամուտ և Սրեադարձ. Սրեզակն մտանէ ի Խեցզեակն: Սյուսհեակ սկսանի տիւն կարճանալ և դիշերն՝ երկայնանալ: 10
- 11 ✠ Ըբ. դձ. Սրբոց Գրեգորի Լուսաւորչին մերոյ գիւան նշխարաց: Մեծահանդէս ուխտ ի սուրբ Էջմիածին և յեկեղեցիս սուրբ Լուսաւորչի ի Նոր Նախիջևան, ի Ղզլար, յԱսորախան և յայլ քաղաքս: Մարգացի ամսամուտ. 11
- 12 Կիր. Գ. գղ. (Հարս). 12
- 13 Բշ. դձ. Սրբոց Վկայից Մնասնինասի, Թէօփիլէօսի, Մնիքասոսի և Փոսինասի. 13

Օ.

Լ.

- 14 Գշ. 74. Սրբոց Գանիէլի մար- 14
գարէին, և երից մանկանցն
Բարիլոնի. (Մնանիայի, Աղա-
րիայի, և Միսայէլի, կամ
Սեգրաբայ, Միսաբայ և Աբ-
ղենագոյի.
- 15 Գշ. աձ. պահք. ○ Լք. Ժ. 15
4. ր. 30. ցերեկ.
- 16 Եշ. աղ. Սրբոց Թարգման- 16
չաց մերոց Իսահակայ և Մես-
րոպայ. (Սահակ Պարթև և
Մեսրոբ վարդապետ):
- 17 Ուր բձ. պահք: 17
- 18 Շք. բղ. Սրբոց Տրդատայ Թա- 18
դաուորին և Աշխէն աիկնոջն, և
Խոսրովիդիտոյն. Նախատօնակ.
- 19 Կիր. Ե. դձ. Գիւտ Տփոյ 19
սուրբ Սստուածածնի. (Հարս.)
- 20 Բշ. դղ. Սրբոց Կալիստորատո- 20
սի և քառ սուն և ինն վկայից,
և Ղունկիանոսի քահանային.
Ըստ նոր Տոմարի Յուլիսի 1.
- 21 Գշ. դձ. Սրբոյն Չաքարիայի 21
մարգարէին:

Օ.		Լ.
22	ԳԶ. ԴԿ. պահք.	22
22	ԵԶ. աձ. Սրբոյն Եղիսէի մարգարէի: ՍՎՋ. քա. ժ. 3. ր. 20. ցայդ.	23
24	Ռ. ր. աԿ. պահք.	24
25	ՇՐ. քձ. Սրբոյ երկոտասան Սա.աքելոց Քրիստոսի, և Պողոսի երեքոտասաներ. Սա.աք.	25
26	ԿԻՐ. Ջ. քԿ. (Բարեկենդան Վարդավառի). Կ. Տ.	26
27	ԲԶ. Դձ. պահք Վարդավառի 1 օր.	27
28	ԳԶ. ԴԿ. պահոց վարդավառի 2 օր.	28
29	ՃԳԶ. Դձ. պահոց վարդավառի 3 օր. ● Ծն. ժ. 00 ր. 27. Կէս դիշ. Ռ. Պետրոսի և Պողոսի առաքելոցն. Տօնավաճառք Պետրովսքայա. Կ. Տ.	29
30	ԵԶ. ԴԿ. պահոց վարդավառի 4 օր. Ռ. երկոտասան առաքելոց և Լուծումն պահոց.	1

ՅՈՒԼԻՍ 31

- 1 Ուր. աձ. պահոց, վարդավա- 2
ռի. Ծ օր. Ռս. Կողմայի և
Գավիանոսի. Տօնավաճառք
Կողմադեմեանալօրայա. Լսու
նոր տոմարին Յուլիսի 13 Կ. Տ.
- 2 Շք. աղ. Յիշատակ Տապա- 3
նակի Հնոյ, և նորոյ սուրբ
Եկեղեցւոյ: Լուծումն պահոց
ձկամբք և կթովք: Յերեկոյնն
նաւակառիք Պայծառակերպու-
թեան: Ռ. գիւտ պատմու-
ճանին Ետուածածնի Ի Վլա-
քիւնա.
- 3 Վարդավառի Կիր. Մ. բձ. 4
Տօն Պայծառակերպութեան
Տեառն մերոյ Յիսուսի Բրիտ-
տասի: Սյլակերպութիւն: Գ.
Տաղաւար: Թափոր յառաւօ-

- տու և յերեկոյի: Ուխտ սուրբ
կարապետի.
- 4 * Բշ. բկ. Յիշատակ յաւե- 3
լոյ և գերեզմանօրհնէք.
- 5 * Գշ. գձ. 3 օր վարդավառի. 6
Կ. Տ.
- 6 Գշ. գկ. պահք: 7
- 7 Եշ. գձ. Սրբոյ Եսայեայ մար- 8
գարէին. (ա. քա. ժ. 3. ր.
52. ցայդ:
- 8 Ուր. գկ. պահք: 9
- 9 Շք. աձ. Սրբոյ Թադէոսի ա- 10
ռաւելոյն և Սանդիտոյ կուսին.
- 10 Կիր. Բ. աղ. (Հարս): 11
- 11 Բշ. բձ. Սրբոյ Կիպրիանոսի 12
եպիսկոպոսին և քառասուն և
հինգ վկայից, և կուսանաց
Յուստիանեայ, Եւփիմայ և
Քրիստինեայ: Կ. Տ.
- 12 Գշ. բկ. Սրբոյ Մթանազին- 13
եայ եպիսկոպոսին և տասն ա-
շակերտաց և հինգ վկայից:
- 13 Գշ. գձ. պահք: Ռս. Գաբ- 14
րիէլի հրեշտակապետին:

Օ.

Լ.

- 14 Եւ. դկ. Սրբոց նախահարց
Սղամայ, Աբելի, Սէթայ,
Ենովսայ, Ենովքայ, Նոյի,
Մելքիսեդեկի, Աբրահամու,
Իսահակայ, Յակոբայ, Յովսե-
փայ, Մովսիսի, Ահարոնի,
Եղիազարու, Յեսուայ, Սա-
մուէլի, Սամիսոնի, Յեփթայ-
եայ, Բարակայ, Գեղէոնի, և
այլոց սրբոց նահապետաց: Հը-
րոտիցի ամսամուտ:
- 15 Աւր. դձ. պահք Ռ. Ալլադի- 16
միրայ. Կ. Տ. ○ Լր. Ժ. Ծ.
ր. 30. առաւօտ:
- 16 Շր. դկ. Սրբոց սրբւոց և թո- 17
ւանց Լուսաւորչին մերոյ՝ Արիա-
տակեսի, Աբթանիսի, Յուսկան,
Գրիգորիսի և Դանիէլի. Կ Տ.
- 17 Կիր. Գ. աձ. (Հարս): 18
- 18 Բշ. աղ. Սրբոց Մակարէաց- 19
ւոց՝ Եղիազարու քահանային,
և Շամունեայ, և Կօթն սրբ-
ւոց նորին:
- 19 Գշ. բձ. Սրբոց Երկոտասուն 20

Օ.

Լ.

Փոքր մարդարեից՝ Ուսեայ,
Յովելեայ, Ամսայ, Միքիայ,
Սրդիու, Նաուամայ, Ամբա-
կուամայ, Սոփանիայ, Անգեայ,
Զաքարեայ և Մաղաքեայ:

20 Գշ. ըկ. պաՏք. Ըստ նոր 21
Տումարին Օդոստասի 1:

21 Եշ. դձ. Սրբոյն Սոփեայ և 22
Երեց դասերաց նորին՝ Պիս-
տասի, Ելպիսի և Ադապի, (Հա-
ւատոյ, Յուսոյ և Սիրոյ):

22 Ուր. դկ. պաՏք. Սվլ. քո. 23
ժ. 8. բ. 29. ախ: Ռ. Մա-
րիամու Մագդաղինի. Կ. Տ.

23 Շք. դձ. Սրբոյն Պետրոսի 24
Հայրապետին, Ալասայ եպիս-
կոպոսին, և Արխանդուայ սար-
կաւաղին:

24 Աեր. Գ դկ. Հարց. ըկ. Որ 25
յերկնային զին. Հմք. դկ. Յոր-
ժամ եկին, և Եջ Հրեշտակ.
(Հարս):

25 Բշ. աձ. Սրբոյն Անտոնի ճըգ- 26
նաւորի:

Օ.		Լ.
26	Գշ. աղ. Սրբոց Թեոդոսի (Թա- գաւորին և մանկանցն Եփե- սոսի:	27
27	✠ Գշ բձ. պահք. Կ. Տ.	28
28	Եշ. բղ. Սրբոցն Կիրակոսի և Յուզիտայ, և վկայից՝ Գոր- ղիոսի, Պողիքոսի և Գրիգո- րիսի:	29
29	Ուր. դձ. պահք. ● Ծն. ժ. 3. բ. 40. ցայդ:	1
30	Շբ. գղ. Սրբոց Հայրապետաց ՍԹանասի, Կիւրղի և Գրիգորի առուածարանի:	2
31	Կիւր. Ե. դձ. Հարց. բղ. Մն- սկիզբն Սառուած. Համբ. դձ. Կանանցն կանխելով: Ռ. Բարեկենդան Աւրափօխման:	3

1 ԲԶ. ԴԿ. Սրբոց Վահանայ
 Գողթնացւոյն, Եւզինեայ կու-
 սին, Հօրն նորա Փելիպպոսի.
 և մօրն Կղարեայ, և երկուց
 եղբարց Սերգեայ և Սպիտանի,
 և երկուց ներքինեաց: Հարց.
 Առ քեզ Ստուած Հարցն մե-
 ռոց: Ռ. Գիւտ և երկրպա-
 գութիւն խաչի. Ս. Սպաս:
 Զբօրհնէք ի գետա. և պահք
 ց13 օգոստոսի: Տօնաւաճառք
 Սպասքայա: Ըստ նոր Տա-
 մարին Օգոստոսի 13:

2 ԳԶ. աճ. Սրբոց Ճգնաւորաց
 Տրիփոնի, Պարսամայ և Ռնոփ-
 րիոսի:

3 ԴԶ. աԿ. պահք:

4 ԵԶ. բճ. Սրբոց Եւզինէոսի,
 Մակարիոսի, Վաղերիոսի,

4

5

6

7

Օ.		Լ.
3	Կանգիտութի, և Սկիւզասայ: Հարց դկ. Որ զհրաշափառ: Ուր. բկ. պահք. (ա. չն. ժ. 2. ր. 27. ճշ.	7
6	✠ Շք. դձ. Սրբոց՝ Եփեսոսի տիեզերական ժողովոյն երկու հարիւր Հայրապետաց: Ռա. Սյլակերպութիւն Տեառն: Բ. Սպաս. Պտղորհնէք. Փէրիսց- լորա: Տօնավաճառք Պրէօր- րաժէնսքայա, և տօն Պրէ- օրրաժէնեան ոստանիկ դնդին զօրութեան Ռուսաց. Կ. Տ:	8
7	Կիր. Չ. դկ. Հարց. դձ. Փա- ռառութիք զքեզ: Համբ. դկ. Չաստուածային: (Բարեկեն- դան Սաստուածածնի):	9
8	Բշ. դձ. պահք. Հարց. աղցլի. Որ ահաւոր:	10
9	Գշ. դկ. պահք:	11
10	Դշ. աձ. պահք: Սրեգակն մտանէ ի Կոյսն:	12
11	Եշ. ակ. պահք Նաւասարդի ամսամուտ	13

Օ.

12

Ուր. բձ. պահք:

Լ.

14

13

* Շբ. բղ. Տօն Շողակաթի
Սրբոյ Էջիմածնի, ըստ տես-
չեան սրբոյն Գրիգորի մերոյ
Լուսաւորչին: Լուծումն ձը-
կամբք և կթովք: Յերեկոյին
Նաւակատիք Աերափոխման:

15

14

○ Լբ. ժ. 3. բ. 13. յերեկ:
Ստուածածնի կիր. Ե. դձ:
Տօն վերափոխման Սուրբ Ստ-
ուածածնի, Փոխումն, Թափոր
յառաւօտու և յերեկոյի: Ի
ձաշու թափոր և խաղողօրհ-
նէք. Գ. Տաղաւար: Նախա-
տօնակք ինն օր:

16

15

* Բշ. գղ. Յիշատակ մեռե-
լոց և գերեզմանօրհնէք: Ռ.
Ննջումն Սուրբ Ստուածածնի:
Տօնավաճառք՝ Ուսպէնսքայա
և Պրէշեստէնսքայա:

17

16

* Գշ. դձ. Աերափոխման 3
օր: Ռ. Մնձեռագործ պատ-
կերին, Մնչխախաթի. Կ. Տ.

18

17

Դշ. գղ. պահք: Աերափ. 4 օր:

19

Օ.		Լ.
18	ԵՂ. աձ. Վերափոխման 5 օր. Տարեմուտ 1316 թուականին Հայոց Տոմարի: Ռ. Փլորա և Լաւրի: Փլորովեղն. (Փը- ռուղին). Չիլնթացիկք, ար- շաւահանդէսք, զբօսանք և տօնաւաճառք:	20
19	Ուր. աղ. պահք: Վերափոխ- ման 6 օր:	21
20	Շք. բձ. Վերափոխման 7 օր: Ըստ նոր Տոմարին Սեպտեմ- բերի 1. ՍՎՁ. 4 ^ա . Ժ. 1. ր. 39. ճաշ:	22
21	Կիր. Բ. բկ. Վերափ. 8 օր:	23
22	ԲՂ. գձ. Վերջ. ինն օրէից փոխ- ման Նախատօնակ. Կ. Տ.	24
23	* ԳՂ. գկ. Սրբոց Յովակիմայ և Մննայի Տնողաց սրբոց Սառ- ուածածնի և Կանանց Իշա- բերից:	25
24	ԴՂ. գձ. պահք: Հարց. բկ. Մանկունքն գերեալք:	26
25	ԵՂ. գկ. Սրբոց Երեմիայի մար- գարէին:	27

Օ.

26

✠ Ռւր. աձ. պահք. Կ. Տ.

Լ.

28

27

Շք. աղ. Սրբոց առաքելոց
Թովայի, Յակոբայ և Շմա-
ւոնի: Նախատօնակ: ● Ծն.
ժ. 3. ր. 33. ցերեկ:

1

28

Կիր. Գ. բձ. Գիւտ Գօտոյ
սուրբ Ստուածածնի:

2

29

✠ Բշ. բղ. Սրբոց Ստեփանոսի
Ռւնեցւոյն, և Վկայից Գո-
հարինեայ, Ծամիդէսի, Տու-
քիկոսի և Ռատիկոսի: Ռա.
Գշխատումն Յովհաննու կա-
րապետի: Պահք: Տօնավա-
ճառք Պրէդոէչենսքայա: Հո-
գեհանդիստ անկեւոց ի մարտի
վասն հաւատոյ և հայրենեաց:

3

30

✠ Գշ. գձ. Սրբոց մարգա-
րէից Եզեկիէլի, Եզրի և Ջա-
քարիայ հօրն Յոհաննու Մը-
կրտչի: Ռ. Սլէքսանդրի Նե-
վացւոյ. Կ. Տ.

4

31

* Դշ. գկ. պահք: Ռ. Գիւտ
Գօտոյ Ստուածածնի:

5

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 30

Օր Սմայ.

Օր Լուս.

1	Եշ. դձ. Սրբոցն Յոհանու կա-
րապետին և Յորայ արդարոյն :
Ռ. Սիմոնի և եկեղեցական
տարեմուտ : Ըստ նոր Տոմարի
Սեպտեմբերի 13 :	5
2	Ուր. դկ. պահք :	6
3	Շր. աձ. Սրբոց Նիկիոյ տի-
եզերական ժողովոյ երեքհա-
րիւր ութ և տասն հայրա-
պետաց :	7
4	Կիր. Գ. աղ. (Բարեկենդան
Սուրբ Խաչի) : Համբ. աղ.
Յարուցեալ տէրն : (ա. քո.
ժ. 4. ր. 3. ցերեկ :	8
5	Բշ. բձ. պահք : Հարց բկ.
աղղ. Մանկանց զձայն :	9
6	Գշ. բկ. պահք :	10
7	Գշ. դձ. պահք :	11
8	✠ Եշ. դկ. Տոն Ծննդեան	12

Օ.

Լ.

Սուրբ Աստուածածնի յԱն-
նայէ. Կ. Տ.

9

Ուր. դձ. պաշք. Կ. Տ.

12

10

* Շք. դկ. Տօն սուրբ եկե-
ղեցոյ ի նաւակատիս Սրբոյ
Խաչի: Լուծումն պաշոյ ձը-
կամբք և կթովք. Յերեկոյնն
Նաւակատիք Սուրբ Խաչի:
Հոռիի ամսամուտ. Աշնանա-
մուտ և հասարակած: Սրե-
գակն մտանէ ի Կշիւն:

13

11

Սուրբ Խաչի Կիր. Ս. աձ.
Տօն վերացման Սրբոյ Խաչի:
Յառաւօտուն թափոր և «Խաչի
քս Քրիստոս», Յերեկոյնն
Խաչվերաց: Ե. Տաղաւար:
Ուխտ Սուրբ Խաչ Վանից ի
Նոր Նախիջևան, յԷսկի Ղրիմ
և յԵրուսաղէմ և յայլս: Սյ-
սուհեակ սկսանի տիւն նուա-
զիւ և գիշերն դորանալ:

14

12

* Բշ. աղ. Յիշատակ մեռե-
լոց և վերջին գերեզմանօրհ-
նէք: ՕԼք. ժ. 2. բ. 1. ցերեկ:

15

Օ.

Լ.

- 13 * Գշ. րձ. 3 օր խաչի: Ռա. 16
Նաւակատիք տաճարի Սուրբ
Յարութեան:
- 14 ✠ Գշ. րկ. պահք. 4 օր 17
խաչվերացի: Ռ. խաչվերաց
և երկրպագութիւն խաչի. և
պահք. Տօնավաճառք Վօղ-
ղվիժէնսքայ:
- 15 Ե. դձ. 5 օր խաչվերացի: 18
- 16 Ռ. ր. դկ. պահք. 6 օր խաչի: 19
- 17 Շք. դձ. 7 օր խաչվերացի. 20
Կ Տ.
- 18 Ա/բ. Բ. դկ շամբ. դկ. շրիշ- 21
տակապետացն դասք. (Բարե-
կենդան Վարդայ):) վՃ.
քառ. Ժ. 6. ր. 25. յերեկս:
- 19 Բշ. աձ. (պահք). Սրբոցն Մա- 22
մասայ և Փիլիկոսիմոնի և Սի-
մոնի Սիւնակեցին: Հարց.
ակ. Սուրբ:
- 20 Գշ. ակ. (Պահք) Սրբոց կու- 23
սանաց Փերրոնեայ և Մարիան-
եայ և Շուշանայ դստեր մե-
ծին Վարդանայ: Ռ. խա. ի գե-

Օ.

Լ

րեզման Շուշանիկի Ի Տփլիսա
յեկեղեցւոջ բերդին Մեանխի:
Ըստ նոր Տումարին Հոկտեմ-
բերի 1:

21	ԴԸ. բձ. ՊաՏք. Կ. Տ.	24
22	ԵԶ. բկ. (սպՏք) Սրբոց Հայ-
րապետաց Բարաղամու, Ան-
թխնոսի և Երանոսի: Ասպ.
Տօն:	25
23	Ուր. դձ. ՊաՏք: Ռ. Յդու-
թիւն Յոհաննու Կարապետին:	26
24	✠ Շք. գկ. Սրբոցն Գէորգեայ
ղորավարի և Ադոկոսոսի և
Ռամանոսի երգեցողին:	27
25	Կիր. Դ. դձ. Տօն Արարոցայ
Սուրբ Խաչի: Ռւխտ Սուրբ
Խաչ Աւանից: (Հարս):	28
26	ԲԶ. գկ. Սրբոց Դաւթի Դըւ-
նեցւոյն և Ղամպէոսի և Ղամ-
պէուհւոյն: Ռա. Յովհաննու
Աւետարանչին ● Ծն. ժ. 6.
բ. 33. առաւօտ:	29
27	ԴԶ. աձ. Սրբոց Եւստատիոսի
և կնոջ նորա Թէափսուեայ և	1

Օ.

Լ.

Երկուց որդւոց և կուսանաց
Երմոնեայ և Նեքոարինեայ:

28

Գշ. աղ. պահք: Կ. Տ:

2

29

Եշ. ըձ. Սրբոց իշխանաց մե-
րոց Սահակայ և Համաղաս-
պայ:

3

30

Ուր. ըղ. պահք. Ռ. Գրիգորի
Լուսաւորչին և Հախիսիմեանց:

4

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 31

Օր Մնայ.

Օր Լուսնի.

1	Շր. դձ. Սրբոց Եօթանասուն
և երկուց աշակերտաց Քրիս-
տոսի: Ռ. Հովանաւորութիւն
Ստաւաճածնի: Պօղոս: Տօ-
նալաճառք Պօղոսլսքայա: Ըստ
նոր Տոմարին Հոկտեմբերի 13.	5
2	Կիր. Գ. դկ. Համբ. դկ.
«Զքո յարութիւնդ. (Հար-
սանիք):	6
3	Բշ. դձ. Սրբոց Փոկասու Հայ-
րապետին և Երանոսի Հեռե-
ւորի առաքելոց:	7
4	Գշ. դկ. Սրբոց կուսանացն
Թեղեաց, Վառլաւայ և
Պեղիգեայ: Կ. Տ. (ա. քա.
Ժ. 11. ր. 22. ճաշ:	8
5	Դշ. աձ. պահք. Կ. Տ.	9
6	Եշ. ակ. Սրբոց Պանդալէոնի	10

0

բժշկին, Երմոզեայ քահանային և Եւպրաքսեայ կուսին:

7

Ուր. բձ. պահք:

11

8

Շք. բկ. Սրբոց Թարգմանչաց վարդապետաց մերոց Մեսրոպայ, Եղիշէի, Մովսիսի Քերթողի, Գաւթի անյաղթ Փիլիսոփայի, Գրիգորի Նարեկացւոյ և Ներսիսի Ալայեցւոյ:

12

9

Կիր. Ե. դձ. Համբ. դձ. Իւզաբեր. Սյօբ յարութիւն և Ի խաչանիչ. (Հարոանիք):

13

10

Բշ. դկ. Գիւտնշխարաց Սրբոց Գրիգորիսի Աղուանից Կաթողիկոսի և Հարց' Թաթլոյ, Աարոսի և Թովմասու, Մնտնի և Պրօնիդեայ և Եթն խոտածարակաց, որք յիննակեայ վանսն կատարեցան: Մահիլի ամսամուտ: Սրեզակն ի կարիճն մտանէ:

14

11

Գշ. դձ. Սրբոց առաքելոց Մնանիայի, Մատթէի, Բառնարայ, Փիլիպպոսի, Յոհան-

15

Օ.

Լ.

նու, Շիրաջի և Սիդուանուսի:

⊙ Լ. ր. ժ. 2. ր. 23. ջերեկ:

12

Դշ. դկ. պահք: Ռ. Փոխադրութիւն նշխարաց Յովհաննու Մկրտչի:

16

13

Եշ. աձ. Սրբոց Դիւնէսիոսի Սրիսպագացւոյն և առաքելոցն Տիմոթէոսի և Տիտոսի. Կ. Տ.

17

14

Ուր. աղ. պահք:

18

15

* Ըր. բձ. Սրբոց Սեկտարանչացն Մատթէոսի, Մարկոսի, Դուչասուս և Յովհաննու:

19

16

Կիր. Զ. րկ. Համբ. րկ. Քրիստոս յարեաւ, և Սաւառօտեան. (Հարս):

20

17

Բշ. գձ. Սրբոց Դունկիանոսի Հարիւրապետին, որ հաւատացի խաչելութեան Քրիստոսի և Յովսէփայ Սառուածաճօր և Յովսէփայ Սրեմատացւոյն և բարեկամն Քրիստոսի Դազարու և քերցն նորա Մարթայի և Մարիամն:

21

Օ.

Լ.

- 18 ԳԶ. ԴԿ. Սրբոցն Թէոդիտոսի 22
 քահանային և Ջենոնի զինաւո-
 րին և Մակարայ, Գոքսեայ և
 Ռամելայ: Ս ՎԼ. քառ. Ժ.
 Յ. Ը. 16. ցայդ:
- 19 ԳԶ. ԴԺ. պահք: 23
- 20 ԵԶ. ԴԿ. Սրբոց Խարիթեանց 24
 և Վկայից Արտեմեայ և Քրիս-
 տափորի և Երկուց կանանց
 Կալինիկեայ և Սկիւլինեայ:
 Ըստ նոր Տոմարի՝ Նոյեմբերի 1:
- 21 Ուր. աձ. պահք: 25
- 22 ՇԲ. աղ. Սրբոց Երկոտասան 26
 վարդապետացն՝ Ռեթեոսի,
 Գիոնէսիոսի, Սեղբեստրոսի, Ա-
 թանասի, Կիւրղի Երուսաղէ-
 մայւոյ, Եփրեմիտորի Ստրուոյ,
 Բարսղի Կեսարացւոյ, Գրիգորի
 Նիւսացւոյ, Գրիգորի Ստուա-
 ծարանի, Եղիսիանու Կիպրաց-
 ւոյ, Յոհաննու Ոսկեբերանի և
 Կիւրղի Աղէքսանդրացւոյ:
- 23 Խաչգիտի Կիր. Է. բձ. Գիւտ 27
 Սրբոյ Խաչի. (Հարս):

Օ.

Լ.

- 24 Բշ. բկ. Սրբոց Մնաստասաց 28
 քահանային և Վարոսի և
 Թէոդորիանայ և որդւոց նորա,
 և որք ընդ նմա կատարե-
 ցան:
- Ռ. Հոգեհանգիստ անկեւոց ի
 մարտի:
- 25 Գշ. գձ. Սրբոց Հիպիրիքեանց՝ 29
 որք ի Սամուսաա կատարե-
 ցան: Հարց. աձ. «Չքեզ ար-
 դար»:
- 26 Գշ. գկ. սլահք. Հարց. գկ. 30
 «Սստուած բարձրեալ»,
 ● Ծննդ. Ժ. 11 Բ. 50.
 ճաշ:
- 27 Եշ. գձ. Սրբոց Սևերիանոսի 1
 Սերաստացւոյն և Բարեւայ
 ծերոյն և ութսուն և շորից
 աշակերտաց նորին:
- 28 Ուր. ղկ. սլահք: 2
- 29 Շբ. աձ. Սրբոյն Յովհաննու 3
 Սահերերանի:
- 30 Կիր. Ը. ակ. Համբ. ակ. 4
 Սքանչելի հրեշտակն. (Հարս):

Օ.

Լ.

31

Յ

ԲԶ. ըձ. Սրբոց Ստեփանոսի
 Հռոմեց հայրապետին և քա-
 հանայից և սարկաւազաց և
 ժողովրդոց:

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 30

Օր Սմայ,

Օր Լուսնի.

1 ԴՆ. ԲԿ. Սրբոց Ակիփսիական և
պիսկոպոսին և Յովսեփայ քա-
հանային, Այիթալայ սար-
կաւաղին և Պղատունի վը-
կային: Ռ. Կողմայի և Դա-
միանոսի: Տօնավաճառք Կող-
մադէմեանովսբայա: Ըստ նոր
տումարի Նոյեմբերի 13.

2 ԴՆ. ԴՃ. պահք:

3 ԵՆ. ԴԿ. Սրբոց Հայրապետաց
Մկարտիանոսի, Սղէքսանդրոսի
և Պօղոսի խոստովանողին և
նօտարացն Մարկիանոսի և
Մարտիրոսնի: (ա. քառ. ժ.
Յ. ք. 15. ցայդ:

4 Ուր. ԴՃ. պահք:

5 ✠ Շք. ԴԿ. Սրբոց Հրեշտա-
կապետաց Գարբիէլի և Մի-

6

7

8

9

10

0.

L.

քայէլի և ամենայն երկնային
շօրաց:

6 Կիր. Թ. աձ. Համբ. աձ. «Ընդ
կանայս», և «Որ անձառ.»:
(Հարս.) Կ. Տ. 11

7 Բշ. աղ. Սրբոց Մեջիտոսի Մն-
տիոքայ Հայրապետին և Մի-
նասայ Եղիպտոսացւոն, և միւս
Մեջիտոսի եպիսկոպոսին, Բու-
րայ քահանային և Շինու
սարկաւազին: 12

8 Գշ. ըձ. Սրբոց Գեմետրեայ
վկային և Բասիլիսկոսի քահա-
նային: Ռ. Միքայէլի Հրեշ-
տակապետին: Կ. Տ: 13

9 Գշ. ըղ. պահք: 14

10 Եշ. զձ. Սրբոց Գուրիասայ,
Սամոնասայ և Սրիբայ սար-
կաւազին, Ռամանոսի միայ-
նակեցին և Մանկան խոտոր-
վանոցին և Հիւսիքոսի զինաւո-
րին. ○ Վր. Ժ. ՕՕ. Բ. Զ.
Կէս զԻշ. Ի լոյս Եշ. 15

11 Ռ. Բ. զղ. պ Տրէի ամսամուտ: 16

Օ.		Լ.
12	Շբ. 7ձ. Սրբոց առաքելոց Սնդրէի և Փիլիպպոսի:	17
13	Կիր. Ժ. 7Կ. Համբ. 7Կ. Հըրեշտակ քո տէր. ցվել չն. (Հարս):	18
14	Բշ. աձ. Սրբոց Սնդրէի զօրավարին, և բանակի նորին, Կալինիկոսի և Գովասեայ վկայից: Ռ. Փիլիպպոսի առաքելոյն և Բարեկենդան ծննդեան:	19
15	Գշ. աԿ. Սրբոց Սնդրիանոսի և կնոջ նորա Սնատուլեայ, Թէոդորոսի և Ելեթիւրոսի վկայից: Ռ. Սկիզբն Փիլիպպոսի պաշտոցի:	20
16	Դշ. բձ. պահք.) վջ. քառ. Ժ. Ծ. ր. 18. յերեկս:	21
17	Եշ. բԿ. Սրբոց Սրբահամու և Խորենայ և անարծաթ բժըշկացն՝ Կողմայի և Գամլանոսի և Սատուածատրոյ վկային: Հարց. 7ձ. Յուսացեալքն:	22
18	Ուր. 7ձ. պահք:	23
19	Շբ. 7Կ. Տօն ամենայն սրբոց՝	24

Օ.

Լ.

Հնոց և նորոց յայտից և ան-
յայտից:

20 Կիր. ժ. Ա. դ. 4. Հարց. աձ. 25

«Օրհնեալ ես Տէր». Համբ.
դձ. «Սհաղին և Որ ի վերդ
ես»: (Բարեկենդան յիսնակի
պահոց): Նախատօնակ: Ըստ
նոր Տոմարին Գեկտեմբերի 1:

21 * Բշ. դ. 4. պահք. Երկց ա- 26

մաց ընծայումն սրբոց կուսին
Մարիամա ի տաճարն: Եւս
Ռա. Տօնավաճառք Վէտէնսքա.

22 Գշ. աձ. պահք: Հարց. «Որ 27

յամենայնի»:

23 Դշ. աղ. պահք: 28

24 Եշ. բձ. պահք: Ռ. Կատա- 29

րինեայ: Տ նավաճառք Եկա-
տերինինսքայա: Կ. Տ:

25 ● Ծն. ժ. 7. բ. 25. յերեկս:

Ռ. բ. բ. 4. պահք: 1

26 Շք. դձ. Սրբոց Գրեգորի ըս- 2

քանչեւադործի, Նիկողայոսի
Հայրապետի և Միւռոնայ Է-
պիսկոպոսի: Կ. Տ.

Օ.

Լ.

27 Յիսնակի Կիր. Ս. դկ. Հարդ- 3
 աղ. «Մեսկիզբն բանդ». Համբ.
 դկ. Սաեալ և մր:

28 Բշ. դձ. Սրբոց կուսանացն 4
 Յուլիանեայ և Ատսիլուհայ:
 Հարց դձ. «Սուրբ ևս տեր:

29 Գշ. դկ. Սրբոց Ղունկիանուսի 5
 քահանային, Տարագրուսի, Պը-
 րոբուսի, Մնդրոնիկուսի, Ոնե-
 սիմեայ և սյւոց աշակերտաց
 Պողոսի:

30 Դշ. աձ. պահք. Հարց. դձ. 6
 «Որ զերիս մանկունն: Ս. Տ.

ԴԵՎՏԵՄԲԵՐ 31

Օր Մնայ.

Օր Լսո.

- 1 Եւ. աղ. Սրբոց Կղեմայ Հայ- 7
 րապետին և Բաղարատայ Տո-
 առմենոյ եպիսկոպոսին: Ըստ
 նոր Տոմարին Դեկտեմբերի 13.
- 2 Ուր. բձ. սլահք: (ա. քառ. 8
 Ժ. 6. Բ. 31 յերեկս:
- 3 ✠ Շք. բղ. Սրբոց առաքե- 9
 լոց և առաջին Լուսաւորչացն
 մերոց Թաղէոսի և Բարդողի-
 միոսի:
- 4 Յիսնակի Կիր. Բ. դձ. Հարց. 10
 բձ. «Որ Թաղաւորդ ես»: Ըստ
 Համբ. դձ. «Փառաւորեալ է
 քո յար.» (Հարս): Ռ. Վառ-
 վառեայ:
- 5 Բշ. դղ. Սրբոց Գենարիոսի 11
 եպիսկոպոսին և Մերկեաիոսի
 զինաւորին և վկայից Յակով-

0.

կայ Պարակի և Իրաւափառայ :

Լ.

6

✠ ԳԶ. ԴՃ. Սրբոց Արգարու
նախազկայ և անդրանիկ Թա-
գաւորին մերոյ : Ռ. Նիկողայ-
ոսի սքանչելագործին : Տօնա-
վաճառք Նիկողայեվսքայա :
Կ. Տ.

12

7

ԳԶ. ԴԿ. պահք :

13

8

ԵԶ. աՃ. Սրբոց Հարցն Եգիպ-
տացւոց Պօղոսի, Պօղայ, Մա-
կարայ, Եւագրի, Յովհաննու
կարճահասակի, Նեղոսի, Ար-
սենի, Սիսիանու, Գանիէլի,
Արապիոնի, Մակարիոսի, Պի-
մենի և այլոց սրբոց Հարց :
Քաղոցի ամսամուտ : Նախատօ.

14

9

✠ Ուր. աԿ. պահք : Տօն յը-
ղու թեան սուրբ Ստուաճած-
նի յարգանգի Մենայի : ՕԼԲ.
Ժ. 10. Բ. 34. տիւ : Արե-
գակն մտանէ յՍ յձեղջիւրն :

15

10

ՇԲ. ԲՃ. Սրբոյն Նիկողայոսի
սքանչելագործ Հայրապետին
Զ Պաւլոյ (Լիկիոյ) : Զ Նա-

16

Օ.

Լ.

նամուտ և արևադարձ, այսու-
հետև արևն սկսանի երկարել,
իսկ գիշերն կարճանալ:

11 Յիսնակի Կիր. Գ. ըկ. Հարց. 17

ըկ. «Որ զճառայի: Համբ.
ըկ. Կանխեցին: Քարեկենդան):

12 Բշ. դձ. (սրահք). Սրբոցն Մի- 18

նասայ, Երմոյինեայ, Եւզրո-
րոսի և կամաւոր աղքատացն
Յոհաննու և Սլեքսիանոսի:

13 Գշ. զկ (սրահք). Սրբոցն 19

Կուսնելիոսի Հարիւրապետին.
Հմաւոնի աղգականին Քրիս-
տոսի, որ խաչեցաւ յԱրուսա-
ղէմ, Պողի կարգոսի Հայրապե-
տին Չմիւսնիոյ, և սրբոց վկա-
յից, որք յարեելս կատարեցան:

14 Գշ. դձ. սրահք: 20

15 Եշ. զկ (սրահք). Սրբոց Եւս- 21

տրատիոսի, Օգաննատի, Եւ-
զինէոսի, Ովրեստէսի և Մար-
գարիոսի:

16 Ուր. աձ. սրահք:) վճ. քա. 22

ժ. 9. ը. 7. առաւում.

Օ.

Լ.

17

Չբ. աղ. Սրբոց Յակոբայ Մըծ-
բնայ հայրապետին, Մարու-
պէի ճգնաւորին և Մելիտոսի
կաթիկոսոսին: Ռ. Հոգեհան-
գիստ ամենայն արդարոց, յԱդ-
ամայ մինչև ի հայրն Յովսէփ:

23

18

Յիանակի Կիր. Գ. բձ. Հարց.
դձ. «Փառաւորեալ որդի Սա-
տուծոց»: Համբ. բձ. «Ի գե-
րեզման. Եկին ի գերեզման.
Չայն աւետաւոր և Սյսօր
ղուարձացան: (Հարս):

24

19

Բշ. բղ. Սրբոց հայրապետաց
Իգնատիոսի, Սդդէի և Մա-
րութայի կաթիկոսոսի:

25

20

Գշ. դձ. Սրբոց Թէոպոմսայ
կաթիկոսոսին, Թէոնայ վկային
և շորից զինաւորացն Բաստի,
Եւսերի, Եւտիքի և Բասիլի-
դեայ: Ըստ նոր ամարին տա-
րեմուտ 1867 թուին և Յուն-
վարի 1:

26

21

Գշ. դղ. պահք:

27

22

Եշ. դձ. Սրբոց կուսանացն

28

0.

L.

Ինդոսի և Գոմնայի և Գղե-
րիկոսի քահանային, և երկուց
բիւրոցն՝ որք այրեցան յեկե-
ղեցին Նիկոմիդացւոց: Կ. Տ:

23

Ուր: ԴԿ. պահք. Նախատո-
նակ: Ծն. Ժ. Տ. Բ. 25. տիւ:

29

24

* Շք. աճ. Սրբոցն Գաւթի
մարդարէին և Յակոբայ առա-
քելոյն: Ռ. Ճրագագալոյց ծն.

1

25

Յիանակի Կիր. Ե. աղ. Հարց.
Նախայաւիտեան: Համբ. աղ.
«Հրաշալի զյարութիւնդ»: Ռ.
Ծնունդ Քրիստոսի և ուտիք
անընդհատ առուրս 11: Սը-
վեատքի: Յիշատակ ազատու-
թեան Տէրութեան և Եկե-
ղեցւոյ Ռուսաց յարշաւանաց
Ֆրանսզաց և ընդ նոսա միաց-
եալ քսան ազգոց: Նախատո.

2

26

* Բշ. բճ. Սրբոյն Ստեփան-
նոսի նախասարկաւագին և ա-
ռաջին մարտիրոսին: Նախատո.

3

27

* Գշ. բղ. Սրբոց առաքելոց
Պետրոսի և Պղոսի:

4

Օ.

Լ.

28

ԳԶ. ԳՃ. պահ. ք: Նախատօնակ:

5

29

* ԵԶ. ԳԿ. Սրբոց որդւոցն ո-
րոտման Յակոբայ առաքելոյն
և Յովհաննու Աւետարանչին:
Մեծահանդէս ուխտ յԵրու-
սաղէճ ի սուրբ Գլխադիրն:
Բարեկենդան Ծննդեան:

6

30

ՈՒՐ. ԳՃ. ա. օր պահոց Ծընն-
դեան:

7

31

ՇՐ. ԳԿ. Սրբոց Բարսղի Հայ-
րապետին և Լիբօր նորին Գը-
րիգորի Նիսասացոյն, Սեղբեա-
արոսի Հայրապետին և Աբ-
րայի Եփրեմի խորի Ստորոյ:
(ա. քա. Ժ. 7. ր. 50. յե-
րեկա:

8

ԿՍՅՍԵՐՍԿՍՆ ՏՕՆՍՑՈՒՑՍԿ.

Մեծահանդէս աւուրց տօնախմբու-
թեան Կ ա յ ս ր ա ր ք ա յ ա կ ա ն Գ ե ր-
դաստանին և Յաղթական յիշատա-
կաց և Ստպետական հանդիսապէհա-
թեանց :

ԿՍՅՍՐՍՐՔՍՆ Ի Յ Փետրուարի 1862
բարեհաճեալ է Ահհադոյն հրամայել
զի յայսմ հետէ

1) Տօնախմբութիւնք Ծննդեան և
Մնուանակոչութեանց անդամոց Կայ-
սրարքայական Գերդաստանի, բաց յա-
ւուրց սեպհական Ահհափառութեան
Կայսերն, Կայսրուհւոյն և Թագաժա-
ռանդ Կայսրորդւոյն, կատարեացին ի
մօտալուա Կիւրակէի :

2) Յայնտսիկ աւուրս մի' խափա-
նեացի ձէս յուղարկաւորութեան :

և 3) Դադարեացի տօնախմբութիւն
յաղթանակաց, բաց յօրէ յաղթու-
թեան առ Պօլտաւայիւ :

✠ Խաչանիչք են օր ազատութեան :

1 ✠ Նոր Տարի. Ծնունդ. Նոյն
 Կայսերական Բարձրութեանց բարեպաշտ Թագաւորի Մեծի Իշխանի
 Սէքսէի Սէքսանդրովիչի, և բարեպաշտ Թագուհւոյ Մեծի ԴԸԸ-
 խոյի ԵԼէնի Պաւլովնայի, Եւ
 բարեպաշտ Թագաւորի Մեծի Իշ-
 խանի Պետր Նիկողայեւիչի:

ՓԵՏՐՈՒՍԲ

3 Ծնունդ Նորին Կայսերական Բարձ-
 րութեան՝ բարեպաշտ Թագաւորի
 Մեծի Իշխանի Նիկողայ Կոնստան-
 տինովիչի:

— Սապետական տօն կարգին ՍԸԲ-
 րութեան Սննայի:

4 Ծնունդ Նորին Կայսերական Բար-
 ձրութեան՝ բարեպաշտ Թագուհւոյ
 Մեծի Դշխոյի Աէաա Կոնստան-
 տինովնայի:

19 ✠ Սմբառնալն ի Կայսրաբարձրապա-
 կան դահ Սմնայն Ռուսայ՝ Նո-
 րին Մեծութեան Սմնաբարե-

պաշտ թագաւորի կայսեր ՍԼԷՔ-
ՍՍՆԴԻՐ ՆԻԿՈԼՍՅԵՎԻՉԻ Ինք-
նակալին ՍՏՆԱՅԻՆ ՌՈՒՍԱՅԻ:

- 26 Ծնունդ Նորին կայսերական Բար-
ձրութեան՝ բարեպաշտ թագաւորի
Թագաժառանգ կասրորդւոյ և Մե-
ծի Իշխանի ՍԼԷՔՍՍՆԴԻՐ Ս-
ԼԷՔՍՍՆԴԻՐՈՎԻՉԻ:

ՍՊՐԻԼ

- 10 Ծնունդ Նորին կայսերական Բար-
ձրութեան՝ բարեպաշտ թագաւորի
Մեծ Իշխանի Վլադիմիր ՍԼԷՔ-
աանդրովիչի:

- 17 ✠ Ծնունդ Նորին Մեծութեան
ՍՏՆԱԲԱՐԵՊԱՇՏ ԹԱԳԱՎՈՐ ԿԱՅ-
ՍԵՐ ՍԼԷՔՍՍՆԴԻՐ ՆԻԿՈԼՍՅԵ-
ՎԻՉԻ ԻՆՔՆԱԿԱԼԻՆ ՍՏՆԱՅԻՆ ՌՈՒ-
ՍԱՅԻ:

— Տօնի Ծնունդ Նորին կայսերա-
կան Բարձրութեան՝ բարեպաշտ
Թագաւորի Մեծի Իշխանի Նի-
կոլայ Միխայիլովիչի:

- 23 Սնուանակոչութիւն Նոյնին կայ-

սերական Բարձրութեանց բարե-
պաշտ Թագուհեաց և Մեծ Իշ-
խանուհեաց Սէքսանդրա Իօսի-
ֆովնայի և Սէքսանդրա Պետ-
րովնայի:

- 29 Ծնունդ Նորին Կայսերական Բար-
ձրութեան բարեպաշտ Թագաւորի
Մեծի Իշխանի Սերգէի Սէքսանդ-
րովիչի:

Մ Ա Յ Ի Ս

- 20 Մնուանակոչութիւն Նորին Կայ-
սերական Բարձրութեան բարե-
պաշտ Թագաւորի Մեծի Իշխանի
Սէքսէի Սէքսանդրովիչի:

- 21 Մնուանակոչութիւն Նոցին Կայ-
սերական Բարձրութեանց բարե-
պաշտ Թագաւորաց Մեծ Իշխա-
նաց Կոնստանտին Նիկոլայեւիչի,
և Կոնստանտին Կոնստանտինովիչի:

— Ծնունդ Նորին Կայսերական Բար-
ձրութեան բարեպաշտ Թագուհե-
աց Մեծ Իշխանուհեաց Սէքսանդ-
րա Պետրովնայի:

— Մնուանակոչութիւն Նորին Կայ-

սերական Բարձրութեան բարե-
պաշտ Թագուհւոյ Մեծի Իշխա-
նութեոյ Եւէնա Պաւլովնայի:

ՅՈՒՆԻՍ

- 1 Ծնունդ Նորին Կայսերական Բար-
ձրութեան բարեպաշտ Թագաւորի
Մեծի Իշխանի Գիսկարի Կոնս-
տանտինովիչի:
- 26 Ծնունդ Նորին Կայսերական Բար-
ձրութեան բարեպաշտ Թագուհւ-
ոյ Մեծի Իշխանութեոյ Սէքրան-
դրա Իօսիֆովնայի:
- 20 Մուանակոչութեան Նորին Կայ-
սերական Բարձրութեան բարե-
պաշտ Թագաւորի Մեծի Իշխանի
Պաւել Սէքրանդրովիչի: Եւ Նո-
րին Կայսերական Բարձրութեան
բարեպաշտ Թագաւորի Մեծի Իշ-
խանի Պետր Նիկողայեւիչի:

ՅՈՒԼԻՍ

- 1 Ծնունդ Նորին Կայսերական Բար-
ձրութեան բարեպաշտ Թագաւորի

Մեծի Իշխանի Առաջնալուսի Կոն-
ստանտինովիչի:

- 5 Մնուանակոչու թիւն Նորին Կայ-
սերական Բարձրութեան բարե-
պաշտ Թագաւորի Մեծի Իշխանի
Սերգէի Ալեքսանդրովիչի:
- 11 Մնուանակոչու թիւն Նոյն Կայ-
սերական Բարձրութեանց բարե-
պաշտ Թագուհեաց Մեծ Իշխա-
նուհեաց Օլգա Ֆեոդորովնայի, և
Օլգա Նիկոլայեվնայի և Օլգա
Կոնստանտինովնայի:
- 15 Մնուանակոչու թիւն Նորին Կայ-
սերական Բարձրութեան բարե-
պաշտ Թագաւորի Մեծի Իշխանի
Ալադիսիւր Ալեքսանդրովիչի:
- 16 Ծնունդ Նորին Կայսերական Բար-
ձրութեան բարեպաշտ Թագուհե-
աց Մեծ Իշխանուհեաց Մնաստա-
սեայ Միխայիլովնայի:
- 22 ✠ Մնուանակոչու թիւն Նորին
Մեծութեան Ամենաբարեպաշտ
Թագուհեաց Կայսերուհեաց ՄԱ-
ՐԻՍ ԱԼԵՔՍԱՆԵՒՐՈՎՆԱՅԻ:

- Մնուանակոչութիւն Նորին Կայսերական Բարձրութեանց բարեպաշտ Թագուհեաց՝ Մեծ Իշխանուհեաց Մարիա Ալեքսանդրովնայի և Մարիա Նիկողայեվնայի:
- 27 ✠ Ծնունդ Նորին Մեծութեան Սմնարարեպաշտ Թագուհեաց Կայսերուհեաց ՄԱՐԻԱ ԱԼԷՔՍԱՆՆՅՈՒՆՆԱՅԻ:
- Ծնունդ և Մնուանակոչութիւն Նորին Կայսերական Բարձրութեան բարեպաշտ Թագաւորի Մեծի Իշխանի Նիկողայ Նիկողայեվիչի Երիցու:
- Մնուանակոչութիւն Նորին Կայսերական Բարձրութեան բարեպաշտ Թագաւորի Մեծի Իշխանի Նիկողայ Նիկողայեվիչի Կրտսերոյ:

ՕԳՈՍՏՈՍ

- 6 ✠ Ծնունդ Նորին Կայսերական Բարձրութեան բարեպաշտ Թագուհեաց Մեծի Իշխանուհեաց Մարիա Նիկողայեվնայի:

- 10 Ծնունդ Նորին Կայսերական Բարձրութեան բարեպաշտ Թագաւորի Մեծի Իշխանի Կոնստանտին Կոնստանտինովիչի:
- 11 Ծնունդ Նորին Կայսերական Բարձրութեան բարեպաշտ Թագաւորի Մեծի Իշխանի Գեորգի Միխայիլովիչի:
- 16 Ծնունդ Նորին Կայսերական Բարձրութեան բարեպաշտ Թագուհւոյ Մեծի Իշխանուհւոյ Եկատերինէ Միխայիլովնայի:
- 22 Ծնունդ Նորին Կայսերական Բարձրութեան բարեպաշտ Թագուհւոյ Մեծի Իշխանուհւոյ Օլգա Կոնստանտինովնայի:
- 26 ✠ Թագադրութիւն և սրբազնասուրբ օծութիւն Նորին Մեծութեան Սմնաբարեպաշտ Թագաւորի Կայսեր ՍԼԷՔՍՍՆԴԻՆՆԻ ԿՈՒՍՅԵՎԻՉԻ Ինքնակալին Սմնայն Ռուսաց և զուգակցի Նորին Մեծութեան Սմնաբարեպաշտ Թագուհւոյ Կայսերուհւոյ ՄԱ-

ԲԻՍ ԱԼԷՔՍԱՆՆԻՐՈՎՆԱՅԻ:

30 ✠ Մնուանակոչութիւն Նորին Մեծութեան Սմենաբարեպաշտ Թագաւորի Կայսեր ԱԼԷՔՍԱՆՆԻՐ ՆԻԿՈԼԱՅԵՎԻՉԻ Ինքնակալին Սմենայն Ռուսայ.

— Մնուանակոչութիւն Նորին Կայսերական Բարձրութեան բարեպաշտ Թագաւորի Մեծի Իշխանի Թագաժառանգ Արքայորդւոյ ԱԼԷՔՍԱՆՆԻՐ ԱԼԷՔՍԱՆՆԻՐՈՎԻՉԻ:

— Ծնունդ Նորին Կայսերական Բարձրութեան բարեպաշտ Թագաւորոջ Մեծի Իշխանուհւոյ Օլգա Նիկոլայեւնայի:

— Սապետական Տօն Արքոյն Ալեքսանդրի Նեվսկիոյ:

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

8 Ծնունդ Նորին Կայսերական Բարձրութեան բարեպաշտ Թագաւորոջ Մեծ Իշխանուհւոյ Օլգա Ֆէոդորովնայի:

- 9 Ծնունդ Նորին Կայսերական Բարձրութեան բարեպաշտ Թագաւորի Մեծի իշխանի Կոնստանտին Նիկոլայեւի իշխի:
- 17 Մնուանակոչութիւն Նորին Կայսերական Բարձրութեան բարեպաշտ Թագաւորի Մեծի իշխանուհոյ Ալեա Կոնստանտինովնայի:
- 21 Ծնունդ Նորին Կայսերական Բարձրութեան բարեպաշտ Թագաւորի Մեծի իշխանի Պաւել Ալեքսանդրովիշի:
- Մնուանակոչութիւն Նորին Կայսերական Բարձրութեան բարեպաշտ Թագաւորի Մեծի իշխանի Գիւստրի Կոնստանտինովիշի:
- 22 Սասնական տօն կարգի Առաքելաշաւիղ սուրբ իշխանին Ալագիսիրայ:
- 28 Մնուանակոչութիւն Նորին Կայսերական Բարձրութեան բարեպաշտ Թագաւորի Մեծի իշխանի Աեազէսլավ Կոնստանտինովիշի:

- 4 Ծնունդ Նորին Կայսերական Բարձրութեան բարեպաշտ Թագաւորի Մեծի իշխանի Միխայիլ Միխայիլովիչի:
- 5 Ծնունդ Նորին Կայսերական Բարձրութեան բարեպաշտ Թագուհւոյ Մեծի իշխանուհւոյ Մարիա Ալեքսանդրովնայի:
- 13 Ծնունդ Նորին Կայսերական Բարձրութեան բարեպաշտ Թագաւոր Մեծի իշխանի Միխայիլ Նիկոլայեւիչի:

ՆՈՅՆՄԻՆԸ

- 6 Ծնունդ Նորին Կայսերական Բարձրութեան բարեպաշտ Թագաւորի Մեծի իշխանի Նիկոլայ Նիկոլայեւիչի կրտսերոյ
- 8 Անուանակոչութիւն Նոյին Կայսերական Բարձրութեանց բարեպաշտ Թագաւորաց Մեծ իշխանաց Միխայիլ Նիկոլայեւիչի և Միխայիլ Միխայիլովիչի:

- Տօն ա Ղնայն ասպետական կարգաց ինքնակալութեան Ռուսաց:
- 24 Մնուանակոչութիւն Նորին Կայսերական Բարձրութեան բարեպաշտ Թագաւոր Մեծի իշխանուհւոյ Եկատերինա Միխայիլովնայի:
- Ասպետական տօն կարգի Սրբուհւոյ Եկատերինեայ:
- 26 Մնուանակոչութիւն Նորին Կայսերական Բարձրութեան բարեպաշտ Թագաւորի Մեծի իշխանի Գեորգի Միխայիլովիչի:
- Ասպետական տօն կարգի Սրբոյն Գեորգեայ:
- 30 Ասպետական տօն կարգի Սուրբ Առաքելոյն Անդրէի:

ԴԵՎՏԵՄԲԵՐ

- 6 Մնուանակոչութիւնք Նոյն Կայսերական Բարձրութեանց բարեպաշտ Թագաւորաց Մեծ իշխանաց Նիկոլայ Կոնստանտինովիչի և Նիկոլայ Միխայիլովիչի:

22 Մեռանակոչութիւն Նորին Կայ-
սերական Բարձրութեան բարե-
պաշտ Թագուհւոյ Մեծի Իշխա-
նուհւոյ Սնատասայ Միխայիլով-
նայի:

Սոխակը նստած վարդենիի տակ,
Երգ էր յօրինում հազար բիւր տեսակ,
Սէր, յոյս բերկրութիւնն ազատութիւն
Նորա երգերիցն էին դուրս փայլում:
Օրն էր Մայիսի, արփու շողերը
Հալածել էին ձիւն ու սպողերը,
Մայր-ընտելութիւնը ինչոյք էր արել,
Սշխարհ արարած մէջէն հրաւիրել:
Ծիծառ, դեղձանիկ, կարմրալանջ,
սարեակ,
Սրուռ, դրախտապան, կանեփուկ,
տատրակ,
Ըշտապով թողին Հարաւ Հիւսիսը,
Եկան Հայաստան, անդ էր մէջիսը:
Սարից փըշեցին հեղիկ սիւղերը,
Բացին ամօթխած վարդի թըշերը,
Սառած ակերը փըշեցին շըթման,
Ուրախ կարկաջմամբ սարն ի վայր
ինջան:
Սոխակը նստաւ վարդենիի տակ,
Երգեր յօրինեց հազար բիւր տեսակ,
Սէր, յոյս, բերկրութիւնն ու ազատու-
թիւն
Նորա երգերից էին դուրս բըղխում:

Սոխակը նստած վարդենիի տակ,
 Երգ էր յօրինում հազար բիւր տեսակ,
 Սէր, յոյս բերկրութիւն և աղատութիւն
 Նորա երգերիցն էին դուրս փայլում:
 Օրն էր Մայիսի, արփու շողերը
 Հալածել էին ձիւն ու սպառները,
 Մայր-բնութիւնը ինչոյք էր արել,
 Աշխարհ արարած մէջլիս հրաւիրել:
 Ծիծառ, դեղձանիկ, կարմրալանջ,
 սարեակ,
 Արտուտ, դրախտապան, կանեփուկ,
 տատրակ,
 Ըշտապով թողին Հարաւ Հիւսիսը,
 Եկան Հայաստան, անդ էր մէջլիսը:
 Սարից փռչեցին հեզիկ սիւգերը,
 Բացին ամօթխած վարդի թըշերը,
 Սառած ակերը փչրեցին շրդթան,
 Ուրախ կարկաչմամբ սարն ի վայր
 ինչան:
 Սոխակը նստաւ վարդենիի տակ,
 Երգեր յօրինեց հազար բիւր տեսակ,
 Սէր, յոյս, բերկրութիւն ու աղատու-
 թիւն
 Նորա երգերից էին դուրս բըղխում:

Մրեն էր ցոլուն, երկինքը պայծառ,
Գաշտի մ, ջ սրբաւած ծաղկունք, [Թուփ
ու ծառ,

Հովք հանդարտիկ, ջրերը խոխոջուն,
Գարնան գալուստը են ամենք տօնում:
Մէնակ նստած բուն՝ յանլոյս ծրմակին,
Մնհաղորդ մնաց բնու [Թեան հրաւէրքին
Մու[թ, գիծին ծակէն բո՛ւ բո՛ւ էր
վայում,

Չահլա էր տանում, աղպա[թ էր
խառնում:

«Ի՞նչ է գծվել այս յիմար բլբուլը,
«Ի՞նչ է հաւաքել շորս դին այս բոյլը,
«Ի՞նչ է տեսել որ խելքն է [Թըռցրել,
«Ի՞նչ է մ[թնումը ձէն գլխին գըցել»:

Լըսեց խաւսոտ ձայնն՝ աշուղ անցաւոր,
Սաց «Գու՛ եղբայր բո՛ւ շես յանցաւոր.

«Բլբուլը հըլու այն մը [Թնուլորտին,
«Որ պատած ունի նորա ամեն դին.

«Քեզ վերայ էլ այն է միայն ազդում,
«Ինչ քո բոլորտիքն են շրջապատում.

«Նըրան հովանի հոգին բերկրական,
«Քեզ [Թախծարեր են սարսուռք գէճ

մը [Թան»:

ԴՍՍՏՈՒՍԿ, ՍՈՒՐԲ ԳԵՂԱՐԴ
ԵՒ (ՄՆՁՆՈՒՄԴՈՐԾ) ՊՍՏԿԵՐ
ՍՈՒՐԲ ՍՍՏՈՒՍԾՍԾՆԻ:

Մեր ազգն ունի երկք աստուածա-
պարզէ դանձ, որ ասենայն Հայոց
ազգի պարճանաց արճաններն են, և
չգիտենք թէ ինչ է պատճառը, որ մեր
Եկեղեցւոյ մէջ նոցա յիշատակը չէ ե-
րևում: Պատկերներու մէջ տեսնում
ենք, որ Սրգարը իւր դեպքանի ձեռ-
քէն ստանալով Գաստապարճ առող-
ջութիւն զգալու ուրախութիւնն է յոյց
ուալիս: Թողէնու առաքեալը գալիս է
Սրգարի առջև Գեղարդը ձեռքն: Բար-
թողիմէնու առաքեալը գալիս է Հա-
յաստան՝ Ստուածածնի պատկերն-էլ
հետը: Եթէ ասենք թէ՛ նկարիչ-
ներուն հաւատալ չէ կարելի, որով-
հետև շատ անգամ նոցա նկարը լինում է
երեակայութեան ծնունդ, ահա՛ պատ-
մութիւնն-էլ է ասում Մովսէս Խորե-
նացւոյ բերանով «Բարթողիմէնու ա-
ռաքեալը դեռ չէր հասել Երուսաղէմ,
կրք որ սուրբ Ստուածածինը վերա-

փոխակեցաւ: Առաքեալները տեսնե-
 լով Քարթոզիսէոսի տրամութիւնը և
 անմխիթար կոծը՝ յաճնեցին նրան այն
 պատկերը, որն որ Յոհաննէս աւետա-
 րանիչը կիպարիսի տախտակի վրայ
 ձեացուցանել էր կամեցել, այլ սուրբ
 Ստուածածինը իւր երեսի վրայ դնե-
 լով՝ տպաւորութեամբ օրհնել և սըր-
 բացուցել»): Այս պատկերը Քարթոզի-
 մէոս բերել է Հայաստան: Այլադղեաց
 յայտաւորաց մէջ կայ մէկ Ստ-
 տուածածնի պատկերի սքանչելահարաշ-
 յայտնութիւն՝ Միասէնումը, ուր տառ-
 մըլում է թէ՛ պատկերամարտութեան
 հալածանաց խամանակը այն պատկերը
 ձգել էին Սզուբ գետը, որ յետ իրր
 հարիւր տարւոյ յայնուեցաւ: Մեր
 կարծեօք Միասէնը էջմիածինն է: Մէկ
 ուրիշ տեղ Միասէն անունով քաղաք
 կամ գեղ չենք գտել. իսկ Սզուբ՝ Յու-
 նաց կործակեցու բարբառով գուրս է
 եկել Սխուրեան և ջուր բառերէն.
 Էջմիածնի պատկերը ձգել են Սխու-
 րեանի ջուրը: Հայոց մէջ չէ երևում
 այս աւանդութիւնը. և ի՞նչ փոյթ,

միժէ կարծիք չկայ, որ Ղաղանու սուրբ Ստուածածնի պատկերը Հայոց եկեղեցումն է յայտնալել, երբ որ եկեղեցին ամայացել էր:

Գաստառակի համար խօսիլ-էլ չէ հարկաւոր, նորա ինչպէս Հայաստան Եղեւիա գալն է յայտնի, այնպէս-էլ նորա յայտնութիւնն է քաջայայտ, և Պօլիս տարուիլը:

Սուրբ Գեղարդի համար Ղաղարկաթողիկոսի վկայութիւնը կայ, որ ասում է. «ի Հայաստանն է Ստուածամուխ գեղարդն սուրբ»: Ազգն վաղուց հաւատացել է, որ այն գանձը Էջմիածնումն է, և մեր ժամանակներումը բերուել է Թիֆլիզ ժանտախտի պատճառաւ:

Թէպէտ անդեակ չենք լիակատար այն պատմութեան, թէ նա ինչպէս տարուեցաւ օտար աշխարհներ, սակայն չենք կարող համանդամայն խտտել այն պատմութիւնը, որ Խաչակրաց արշաւանի ժամանակը, երբ որ Մուսիոք քաղաքը պաշարման տառապանաց մէջն էր, հաշակուեցաւ թէ

սուրբ Գեղարդը գտնուեցաւ, և այն
 տեղէն ենք կարծում թէ միսանգամ
 ընկաւ Հայոց ձեռքը, որովհետև Ռու-
 բենեան հարստութեան հիմնադիր
 Ռուբէն իշխանի որդին Կոստանտին
 իշխանը այն տեղ էր, և մեծ երախ-
 տիք ունէր խաչակիր քրիստոնեայ զօ-
 րաց վրայ, և նա միս անգամ կարո-
 ղացաւ Հայոց ազգի սեփականութիւ-
 նը յետ առնուլ օտարներու ձեռքէն,
 և իւր բնիկ հովանաւորեալ ժողո-
 վրդեան դարձնել: Սուրբ Գեղարդը
 մնաց Վելիկիա՝ Սոսյ կաթողիկոսու-
 թեան մէջ, մինչև որ կաթողիկո-
 սութիւնը վերադարձաւ սուրբ Էջ-
 միածին, այն ժամանակը Լուսաւորչի
 Սջի և այլ սրբութեանց հետ միա-
 սին այն սուրբ Գեղարդն-էլ եկաւ
 Էջմիածին: ՍՅԼ ինչ որ ասած է, թէ
 մէկ Լատինացի ասպետ կամեցել է
 փորձել Սասունուն և այլն, հիւսուա-
 ճոյ բաներ են, Լատին կարգաւորաց
 հնարած, որ խաղողին չհասնելով կա-
 մեցել են խակ անուանել:

ՄՈԼՈՐԱԿՔ

Հին ժամանակներումը եօթն մուրա-
րակք միայն գիտէին, որք են՝ Երեւակ,
Լուսնիժագ, Հրատ, Սրեգակն, Լու-
սարեր, Փայլածու և Լուսին: Յետոյ
հասկացան, որ Սրեակը մուրակնե-
րու կենտրոնն է, մուրակները նորա-
չորս կողմը են պտոյտ դալիս: Մուր-
ակները մեծ ու պատիկ են:

Մեծ մուրակներն են բաց ի Սրե-
գակնէն և Լուսինէն.

	Սժ.	Օր.
Փայլածու՝ որ Սրեգակի չորս պտոյտը ման է դալիս	—	80
Լուսարեր	—	225
Երկիր		365
Հրատ	1	322
Լուսնիժագ	11	315
Երեւակ	29	167
Ռերան	84	6
Նեպտուն	165	358

Մանր մուր. մանկնդալիս :	Սրբու մի :	Շրջանակը օր	Ո՞վ է գտել :
Փլորա	3	97	Գինգ
Սրիադնա	3	99	Պողտոն
Հարմանիա	3	151	Գուլղշմիղ
Փերոնիա	3	158	Պետերս
Մերիամենա	3	175	Գինգ
Վիկտորիա	3	207	Գինգ
Եւտերպա	3	218	Գինգ
Վեստա	3	230	Օլբերս
Ուրանիա	3	233	Գինգ
Նեմառաս	3	234	Լորան
Մեիտա	3	251	Գրադամ
Իրիդա	3	251	Գինգ
Էիսո	3	256	Ֆերդուսոն
Սուսոնիա	3	257	Գասպարիա
Փոկէա	3	262	Շակորնակ
Գամինա	3	263	Գուլղշմիղ
Մաստալիա	3	270	Գասպարիա
Սզիա	3	280	Պողտոն

Յ ԵՄ Ո՛ւր է Գրեցի:	Տարիներ 1847	Տարիներ 1857	Տարիներ 1836	Տարիներ 1861
Լոնդոն	282	2	1847	8
Օքսֆորդ	282	2	1857	43
Փարիզ	282	2	1836	40
Համբուրգ	282	2	1861	72
Լոնդոն	282	2	1832	18
Լոնդոն	709	2	1830	12
Լոնդոն	258	2	1833	27
Բրեմեն	2	2	1807	4
Լոնդոն	12	2	1834	30
Նիմ	12	2	1838	31
Մարկ. Կասթ	2	2	1848	9
Լոնդոն	12	2	1847	7
Վաշինգթոն	12	2	1860	60
Նեապոլ	22	2	1861	63
Մարսիլիա	78	2	1833	23
Փարիզ	22	2	1836	41
Նեապոլ	22	2	1832	20
Մադրաս	22	2	1861	67

Մանր մուր. ման են գալիս:	Սրբու ամ:	Շրջանակը օր	Ո՞վ է գտել:
Նիսա	3	282	Գուրդ շմիր
Հերա	3	283	Հենկէ
Լուտեցիա	3	292	Գուրդ շմիր
Իզիդա	3	296	Պողտան
Փորտունա	3	298	Գինդ
Պարթենոպա	3	307	Գասպարիս
Փեախիա	3	325	Լուտեր
Հեսաիա	4	6	Պողտան
Սմիխորիդա	4	30	Մարա
Եգերիա	4	50	Գասպարիս
Ստրէա	4	50	Հենկէ
Պամնա	4	61	Գուրդ շմիր
Իրենա	4	61	Գինդ
Մեղետա	4	68	Գուրդ շմիր
Կալիպաս	4	87	Լուտեր
Իիանա	4	93	Լուտեր
Թալիա	4	95	Գինդ
Պանոպէա	4	96	Գուրդ շմիր

Պատմական համար	Տարի	Տարի	Տարի	Տարի
Փարիզ	1801	1837	44	
Գրիզեն	1801	1847	6	
Փարիզ	1811	1852	21	
Օքսֆորթ	1821	1856	42	
Լոնդոն	1831	1852	19	
Նեապոլ	1831	1850	11	
Բիլբ	1831	1852	17	
Օքսֆորթ	1831	1857	48	
Լոնդոն	1831	1854	29	
Նեապոլ	1831	1850	18	
Գրիզեն	1831	1845	5	
Փարիզ	1831	1854	32	
Լոնդոն	1831	1851	14	
Փարիզ	1831	1861	56	
Բիլբ	1831	1858	53	
Բիլբ	1831	1863	78	
Լոնդոն	1831	1852	23	
Փարիզ	1831	1861	70	

Մանր մուր.
ման են գալիս:

Սրևու աճ:

Շքնակալ
օր

Ո՛վ է
գտել:

Փիղէս 7881	4	108	Լուտեր
Եւնովիա 181	4	109	Գասպարիս
Ղիրգիւնիա 1	4	113	Ֆերգուսոն
Պրոպերփինա	4	120	Լուտեր
Եւրիդիկա 1	4	127	Պետերս
Մայիա 181	4	127	Թու. թ. լ.
Կլիտիա 2681	4	129	Թու. թ. լ.
Իւնոնա 7881	4	133	Հարգիւնգ
Փրիգգա 881	4	136	Պետերս
Մեղելինա 81	4	140	Թէմպէլ
Կիրկէա 181	4	148	Շաքորնակ
Կանկորդիա 1	4	153	Լուտեր
Սէքսանդրա	4	168	Գուլդշիլդ
Ուլիմպիա 881	4	172	Շաքորնակ
Եւգենիա 881	4	179	Գուլդշիլդ
Լեոտոնա 8081	4	180	Լուտեր
Լեգա 2081	4	196	Շաքորնակ
Ստալանտա 1	4	204	Գուլդշիլդ

ԲՆԱԿ ԳԻՆԻ	ՊԵՐՏԵՆԻ ՊԵՐՏԵՆԻ	ՊԵՐՏԵՆԻ ՊԵՐՏԵՆԻ	ԳՆԱԿ ԳՆԱԿ	ԳՆԱԿ ԳՆԱԿ
ԲԻԼԲ			1855	37
Նէասալ			1851	15
Աաշինգթոն			1857	30
ԲԻԼԲ			1853	26
Համիլթոն			1862	75
Քեմբրիջ. ՄՏ.			1861	66
Քեմբրիջ. ՄՏ.			1862	73
Լիլիէնթալ			1804	3
Համիլթոն կոլ			1862	77
Մարսիլիա			1861	64
Փարիզ			1855	34
ԲԻԼԲ			1861	58
Փարիզ			1858	54
Փարիզ			1860	59
ԲԻԼԲ			1855	43
Փարիզ			1861	71
Փարիզ			1856	38
ԲԻԼԲ			1855	36

Մանր մուր. ման են գալիս:	Սրևու մն:	Շղանակը օր	Ո՞վ է գտել:
Նիորա	4	210	Լուտեր
Պանդորա	4	214	Սերլէ
Ցերերա	4	219	Փիացցի
Պալլադա	4	222	Ուրբա
Լեօնցիա	4	223	Շաքորնակ
Գալատեա	4	231	Թէմպէլ
Բէլլոնա	4	231	Լուտեր
Պոլիգիմնիա	4	318	Շաքորնակ
Սզլայա	4	326	Լուտեր
Կալիսոպա	4	352	Գլինդ
Պսիխէա	5	2	Գասպարիա
Հեսպերիա	5	67	Սըխախարէլի
Գանայա	5	76	Գոլդշմիդ
Լեկոթէա	5	77	Լուտեր
Պալէս	5	148	Գոլդշմիդ
Եւրոպա	5	167	Գոլդշմիդ
Գորիդա	5	176	Գոլդշմիդ
Երատա	5	197	Ֆերսլիէր և

Հարստ
Ինքն

Գրք
Հրատ

Ուր է
գտել:

ԲԻԼԲ	1861	71
ՍԼԲանի	1858	53
Պաշերմո	1801	1
Բրեմէն	1802	2
Փարիզ	1856	39
Մարսիլիա	1862	74
ԲԻԼԲ	1854	28
Փարիզ	1854	33
ԲԻԼԲ	1857	47
Լոնդոն	1852	22
Նեապոլ	1852	16
Միլան	1861	69
Փարիզ	1860	61
ԲԻԼԲ	1853	33
Փարիզ	1857	49
Փարիզ	1858	52
Փարիզ	1857	48
Բեռլին	1860	62

Ո՛ւր է գտնուի	Գր համար	Հասցե համար
------------------	-------------	----------------

Բերլին	1860	62
Նիսպոլ	1853	24
Նիսպոլ	1849	10
Վաշինգթոն	1854	31
ԲՆԼԲ	1859	37
Կոստանդուպոլիս	1862	76
Մոսկովա	1861	63

Այս եօթանասուն և ութ մանր մոլորակները, որ հին ժամանակներումը նշմարուած ևս չէին, և 1801 թուէն սկսան քիչ քիչ յայտնուիլ, քանի որ գիտակները (դիւրբին) կատարելագործուեցան, այնքան աւելի սկսան շուտ շուտ երևիլ: Չորօրինակ. 1801 թիւէն մինչև 1833 Սպրիլի 6 այս մոլորակներէն դանուել էին միայն 32, որոց հետ կային 24 էլ աստերոյիդք: Իսկ այս յետին 10 տարուան մէջ՝ մոլորակներու թիւը հասաւ 78: Այս մոլորակները իւրեանց շրջանները կատարում են իրանց ստոյգ հաշուած ժամանակով Հրատ ու Լուսինի թաղ մոլորակներու մէջ:

Ո՞րքան միսիթարու թիւն է մարդուս համար, մարդկային լուսաօրու թիւնը ո՞րքան յառաջագիմու թիւն է արեւ և անում: Եթէ աստեղարաշխութիւնը այնքան առաջացել է, այնքան արգասիք ունի, միւս գիտութիւնները ո՞րքան են առաջ գնացել. ո՞վ կարելի զուով պատմել: Մրդեօք ի՞նչպէս մարդիկ են այն մարդիկը, որ գիշեր

ցերեկ իրանց կեանքը այն գիտութեան
 ծաղկեցնելուն նու իրելով, աչքերը դի-
 տակին դրած, գիտակն-էլ գէպ ի եր-
 կինքի անհուն հեռաւորութիւնը ուղ-
 ղած՝ զննում են աստղերու ընթացքը,
 համրում են, խմանում են, որ այս
 աստղը այսքան տարումը և այսքան
 օրվան մ.ջ է աւարտում իւր ընթաց-
 քը արեգական շրջա պտոյտը, միւս
 աստղը՝ այսքան ժամանակումը: Եւ
 ո՞րքան զարմանալի դիպում է, որ
 մի և նոյն աստղի վրայ երկու աստե-
 ղաբաշխք զանազան կէտերից են մտիկ
 անում, և մի և նոյն մակաբերութիւնն
 են դուրս բերում:

1801 թուին Փիացցի աստեղաբաշ-
 խը գտաւ մէկ հատ մոլորակ, որոյ
 անունը դրեց Յերերա, Պալերմոյ Սի-
 կիլիայ կղզու մայրաքաղաքումը: Կա-
 բելի է թէ՛ այն ժամանակ նորա գիւտի
 վրայ ծիծաղեցան, և իրան-էլ շառ-
 լաթան անուն շնորհեցին: Այս նոր
 տարի օրն էր: Սա իմացաւ որ Յե-
 բերա մոլորակը 4 տարի և 219 օր
 է իւր ընթացքը կատարում:

1802 թուին, Մարտի 28, մեկ տարի երեք ամիս յետ Ցերեբայի յայտնուելից, Ուրերս աստեղարաչխը Քրեմէն Գերմանիոյ ազատ քաղաքումը գտաւ Պալլադա մոլորակը, որ 4 տարի 224 օրումն է իւր ընթացքը լրացնում:

1803 անց կացաւ դատարկ, ոչինչ յայտնութիւն չեղաւ, դործիքը անյարմար էին, կամ զբաղմունքը աւելի էին: Ս յն տարիները Նապոլէոն Բոնապարտէի Եւրոպայի մ, ջ մ ծ մ ծ բաներ առաջացնելու ժամանակներն էին, զարմանք չէր, որ աստեղարաչխը էլ՝ երկիրքը թողած՝ երկրի վրայ պատահած բաներուն տուած լինէին իրանց խելքումիտքը: Ս յսպէս անցան անպտուղ մօտ 16 ամիս:

1804 թուին Լիլիէնթալ քաղաքումը Հարդինգ աստեղարաչխը Սեպտեմբերի 1 գտաւ Իւնոնա մոլորակը, որ 4 տարի և 133 օր էր արեգակի շուրս կողմը պտոյտ գալիս: Երբ թէ տասնուհինգ ամիսը մեկ գիւտ էր լինում: Գիտութիւնը նոր սոք ելլած

երեխի պէս էր առաջ գնում: Բայց այն էլ կարեցաւ. 2 տարի 8 ամիս դարեցան աստեղաբաշխները:

1807 Մարտի 29, Ուրերս Պալլադայի գտնողը էլի Բրեմն աստեղաբաշխումը գտաւ Աւստրա աստղը: Այս վերջինն էր: Աստեղաբաշխութեան վրայ մէկ վարագոյր ծածկուեցաւ, կամ երկինքը ազահացաւ, կամ դիտակները փոշոտեցան. 38 տարի աստեղաբաշխք երեւի՝ ո՛չ թէ միայն աչքերուն դիտակ չդրին, այլև ինչպէս երևում է՝ քնթերէն էլ շէշմակը (ակնոց) հանել դէն էին գձել, որ ոչինչ չէին նշմարում:

Հասաւ 1843 թիւը: Դեկտեմբերի 8 ին Դրիդէն քաղաքումը շէնկէ աստեղաբաշխը գտաւ նոր մոլորակներից հինգերորդը, և անունը դրեց Սատրէա:

1847 թու ին երեք հաս մոլորակ գտնուեցան: 1) Յուլիսի 1, Դրիդէն քաղաքումը՝ վերոյիշեալ շէնկէ՝ Սատրէայի գտնող աստեղաբաշխը գտաւ Հերա մոլորակը: 2) Օգոստոսի 13, Լոնդոն քաղաքումը՝ Գինդ աստեղա-

քաշխը գտաւ Իրիս, կամ Իրիդա աստ-
ղը: 3) Հոկտեմբերի 18 էլի նոյն
Գինդը գտաւ Փլորա մոլորակը:

1848 Սպրիլի 26 Մարկրի կասթը
քաղաքումը՝ Գրագամ աստեղաբաշխը
յայտնեց Մէտիդա կամ Մէդիս մոլո-
րակը:

1849 Սպրիլի 12: Նէապօլիս քա-
ղաքումը Գասպարիս աստեղաբաշխը
գտաւ Գիւզէա աստղը:

1850 Թուին էլի երեք մոլորակ
գտան: 1) Մայիսի 11 Գասպարիսը
գտաւ Պարթէնոպա: 2) Սեպտեմբերի
13 Գինդը գտաւ Աիկտորիս աստղը:
3) Նոյեմբերի 2 էլի Գասպարիսը
Եդերիս աստղը, միշտ Նէապօլիս
քաղաքումը:

1851 Թիւը մնաց միայն երկու նո-
րադիւտ մոլորակներով, որոց մէկը
գտաւ Գինդը Լոնդոնումը Մայիսի 19.
միւսը՝ Գասպարիսը Նէապօլումը Յու-
լիսի 29:

1852 Թուին Շաքորնակ աստեղա-
բաշխը հանդիսացաւ Նորա առաջին
գիւտը եղաւ Մասսալիս աստղը, որ
Գասպարիսի հետ միասին տեսաւ,

նա՝ Նեապօլէն, սա՝ Մարսիլիայէն.
 Բայց այս արուեցաւ Գասպարիսին:
 Իսկ 1853 Շաքորնակ դտաւ Սպ-
 րիլի 6, Փոկէա աստղը, յետոյ 1854
 Պոլիգիմնիա աստղը Փարէզ քաղա-
 քումը. 1855 Կիբկէա մոլորակը: 1856
 ին Լեդա աստղը, և Լեաիցիա մոլո-
 րակը: 1860 Ուիմպիա աստղը: Չորս
 տարւան մէջ Շաքորնակ Փարէզ քա-
 ղաքումը դտաւ վեց կամ եօթն մոլո-
 րակ:

1852 թուին Փարէզ քաղաքումը
 Շաքորնակի ժամանակակից Գօլդ-
 շմիդ թ աստեղաբաշխն էլ հանդիսա-
 ցաւ, նա էլ մինչև այսօր ունի դտած
 տասնուչորս մոլորակ՝ համարեա այս
 վերջին տասը տարւան մէջ:

Գինդ աստեղաբաշխը Լոնդոնումը
 գտել է մինչև 10 մոլորակ: Եօթը
 մոլորակ էլ Գասպարիս է գտել:
 Տասներկու մոլորակ էլ Լուտեր է գտել
 Բիլբ քաղաքումը:

Երբ որ մարդիկ դեռ երկինքումը
 միայն եօթը մոլորակ էին ճանաչում,
 երկրումն էլ միայն եօթն հրահալե-
 լիք էին տեսնում, և շարաթի եօթն

օրը նոյն եօթը հրահալելեաց հետ
 միասին համարում էին իրանց գիտե-
 ցած եօթն մուրաբաներու իշխանութեան
 տակ: Այս մէկ այնպէս մտախաբու-
 թիւն էր, որ ո՛չ թէ միայն մարդոց
 աչքն էր քողարկում, որ շտեմենն ճշ-
 մարտութիւնը, այլև աստեղաբաշխու-
 թեան գրական գիտութիւնը աղաւա-
 դում էր աստղահամայնութեան ծաղրե-
 լի առասպելներով, և տանում էր
 մարդու միտքը այն Լալպիւրին-
 թոս, ուր որ աներեցթ հոգիները,
 դէերը, այսերը, հուրիները, փերի-
 ները, ալբերը, մեղմ աղեկները
 մարդոց հետ զանազան աննշակցու-
 թիւններ էին սարքում, և հին ժա-
 մանակի աստուածներու, քաջերու,
 յուշկապարիկներու, առլեղներու նման
 հանձարի գէմ պատնէշներ էին բար-
 ձրացնում:

Հաս ժամանակ թագաւորեց աշ-
 խարքի երեսին այս մուրաբութիւնը:
 Մարդկային միտքը սորա ծանրատոյաղ-
 տուկ շղթաներէն ազատուիլ ցան-
 կալով՝ աշխարքի խուժանի մէջէն դուրս
 հրաւիրեց Լոբբեր, Հումբոլթներ,

Գեկարաներ, Լապլաններ, և ուրիշ
 գործակներ, որ այն պատնէշը խրա-
 մատեն: Բնու թեան զննու թիւնը դա-
 աա սակի բանալի պղնձի աշտարակը
 մանելու, և մարդուս գերեալ միտքը
 հանելու համար: Ստուգարաշխները մո-
 լորակաց թիւը շատացնելով, և բնազը-
 նինք հրահալելեաց անասկը աւելացնե-
 լով՝ ցոյց տուին մարդուն թէ ո՞րքան
 է մոլորուած եւ թէ մոլորակներու շա-
 լիղներով, միտքը ստացաւ իւր ազա-
 տու թիւնը, և գիտութիւնը սկսաւ ճշ-
 մարտութեան երեսէն խլել այն թանձր
 վարագոյրը, որով որ ծածկված էր
 այնքան ժամանակ: Մարդ ոտքը դրեց
 իւր իրաւանց մէջ, ազատվեցաւ ճմա-
 կային խաւարէն, և դարաւ խակապէս
 որդի լուսոյ և որդի տունջեան:

Բայց այս ասելով՝ դիտաւ որու-
 թիւնս այն չէ, որ ցոյց տամ թէ՛ բո-
 լոր հին բաները ոչինչ են և խտու-
 չի: Ոչ: Իրանք մտք աստեղարաշխք
 էլ հին բաներէն շատը պահում են,
 և չեն կարողանում փոխել և չեն էլ
 կամենում, և հարկաւոր էլ չէ փոխե-
 լը: Ինչ կայ քան զարեգակն, կամ

քան զլուսինը, կամ քան զերկիրը հին: Սասնդարադիք շին ասում՝ թէ արեգակը՝ արեգակ չէ. կամ երկիրը՝ երկիր չէ:

ՍՅԼ նոցա ասածը այսպէս է հասկացվում: Սասնոց արարածքը այնքան անթիւ, անհուն, անհաս են, որ ո՞վ գիտէ՝ թէ երկինքի ամենատարած ընդարձակութեան մէջ քանի միլլիոն արեգակունք կան, որ մենք չենք տեսնում, և մեր ունեցած դիտակներու և դործիքներու անկատարութիւնը չէ ներու՛մ մեզ նշմարել: Նոյնպէս ո՞վ գիտէ թէ մեր ծանօթ մոլորակները ի՞նչ են: Զորօրինակ ի՞նչ է ինքը արեգակը. Եկեղեցւոյ ասածի նման, լոյս պայծառ յօր շորթօրդի՞ն յարեգական նիւթ հաւաքեալ, թէ հուր, և թէ այլ ինչ զօրութիւն, որ իւր ամենարագ թաւալմամբ այսքան աշխարքներ, այսքան մոլորակներ, այսքան արեգակնանման աստղեր, իւր թափով իւր շորս կողմը պտտեցնում է: Թող գիտունք այս խնդիրի վրայ տքնին. նոցա տուած վճիռները դեռ կանուխ է այս նեղ շրջանակի մէջ զե-

տեղել: Միայն այս տեղ մենք այն պի-
տի նայինք, որ մեր հին նախնիքը ի՞նչ
հնար են գտել, որ աստեղաբաշխու-
թիւնը կարողացել են այն ժամանակ-
վան աղքատ հնարներով մշտնջենա-
ւորել, և մինչ-ի մեր ժամանակները
հասցնել: Մեզ շատ մեծ պարծանք չէ
որ մենք մեր նախնեաց ձեռքերէն ըս-
տացել ենք պատրաստ աստեղաբաշ-
խութիւն: Պարծանքը նրանցն է, որ
հնարել են այս դիտութիւնը, և երբ
ո՛չ գիրն էր այսպէս հասարակեալ, ո՛չ
թուղթ ունէին և ո՛չ դիտակ (տիր-
պին,) և ո՛չ տպագրութիւն գիտէին,
կարողացել են աստեղծել աստեղաբաշ-
խութիւնը, կարգի ու սահմանի հը-
պատակեցնել և ինչպէս մէկ արուեստ
ապագայից յետնոց աւանդել:

Միայն երկինքին նայելով, աստղերը
նշմարելով մարդ չի՛ դառնար աստե-
ղաբաշխ: Նա առաջ պիտի ունենայ
սուր աչք. յետոյ սուր երևակայութիւն
և սուր միտք, որ մէկ անդամ աեսած
ու նշան դրած աստղը միւս անդամ-էլ
որ տեսնէ, ճանչնայ: Հարկաւոր էր
անուաներ դնել աստղերուն, հարկաւոր

էր ասողերու ընթացքը զննել: Տեսան
որ այնպէս ասողեր կան, որ արեւելքէն
դէպ-ի արեւմուտք են գնում, այնպէս-
ներն-էլ կան: որ արեւմուտքէն դէպ-ի
արեւելք են գնում: Այսն այնպէսները
որ բազմութեամբ են ման գալիս, կան
այնպէսները՝ որ մէնակ են պատում: Ք
Խումբերով ման-եկողներուն՝ անունը
դրին Համաստեղութիւնք, մէնակ շքր-
ջադայողներուն, որ շատի դնացած ճա-
նապարհի հակառակ էին ման-գալիս,
անուն դրին Մոլորակ:

Այս Մոլորակները աւելի խոշոր, աւելի
պայծառ լինելով, աւելի յայտնի է-
ին մարդու աչքին երևում: Համաստե-
ղութիւնները համարեալ թէ՛ նոցա նը-
ման յայտնի չէին տեսնուում: Տեսան
որ անհնար է ասողերուն առանց ան-
ունի թողնելը: Մեծներ թէպէտ և
շատ էին կարող դանել և դիտեմալ,
բայց աւելի յարմար համարեցան այն-
պիսի անուններ պալ, որ անմուսնա-
լի մնայ: Արծնէն ու Գիւցաղանց մէջէն
և նախնեաց հին պատմութենէն ընտ-
րեցին անունները: Սկսաւ Ստեղծա-
բաշխութիւնը:

Սրեղակը քան զամենը աւելի պայ-
 փառ էր: Շատ աղգեր նրան աստուա-
 ծութիւն-էլ էին ընծայում: Եղիպտոս-
 ցիք Սրեղակի անունը՝ Ռսիրիս դրին.
 Լուսինին՝ Իզիդա ասացին. և ինչպէս
 Իզիդա՝ Ռսիրիդի կնիկն էր, ազում էին
 որ Լուսինն-էլ Սրեղակի կնիկը ծան-
 շըցուի:

Յոյնք՝ Սրեղակին՝ Սպուլլան կամ Փե-
 րան էին կանչում, և Լուսինին՝ Ռիա-
 նա կամ Սնաիդ, և քոյր ու եղբայր է-
 ին համարում: Պարսիկները՝ Զինչխ
 կամ Շահ-Փիճը կոչեցին: Հայերն-էլ
 կարծում էին, որ Սրեղ իրանց Սրայ՝
 գեղեցիկ նահապետն է, (արև, արայ.)
 և Լուսինը՝ Սրայի կին՝ Նուարդն է.
 կարելի է թէ՛ այս պատճառաւ իսկ
 արեղակին՝ արև-էլ էին ասում, որ Ս-
 րայի համառօտածը կարող է հակա-
 թիւ ինչպէս-որ արեղն-էլ. և արեղակ
 Լուսնիակ՝ հարսու-մեայ էին կոչում:
 Շամս ու Լամար ասացին Բարեւացիք
 և Ստրեստանեայք և բոլոր Բաղդէ-
 այիք Սրեին և Լուսինին: Սմենեքիան
 ուզում էին որ այս լուսաւորների հետ
 մէկ աղգային յիշատակ կապակցուած

լինի, կամ մէկ կրօնական ջերմեռան-
 դու թիւն, և այսպէս քիչ քիչ մոլոր-
 ակներու գիւտերը առաջացան և ա-
 նուաները ստեղծուեցան, ամեն ազգե-
 րու մէջ՝ իրանց գիւցարանու թիւնէն:
 Արն-որ Յոյնք՝ Սասուրնոս ասին, և
 Պարսիկք՝ Չրուան, և Քաղղէացիքը
 Արիօն կամ Չօհալ, և Հռոմայեցիքը
 Կաօնոս. Հայերը անուանեցին Հայկ
 և Երեւակ (երեւի Հայկէ) Յոյնք ասին
 Դիոս, Հռոմայեցի՝ Իւպիտեր, Քաղղէ՝
 Մուշթարի, Հայերը կոչեցին Լուսրն-
 թագ, որ Հայկի կնոջ անուան են ա-
 սում: Յոյնք պատերազմի շաստուածի
 անուանով մէկ մոլորակի անունը Սրէս
 դրին, Հռոմ՝ Մարս կոչեցին, Քաղղէ՝
 Մարեխ, Հայերը Հրատ են կոչել, որ
 աւանդութիւն է թէ Սրալի անունն
 էր: Յունաց Սփրոդիտէին՝ Հռոմ՝ Վենե-
 րա ասին, Քաղ՝ Չօհրայ, Քարեւացիք
 Ստարտէ, Հայք շատ անուն ընծայե-
 ցին՝ Լուսարեր, Սրուսեակ (Հարսն)
 և Ստողիկ, և Նոյի դուստր էին Հա-
 մարում: Յունաց Հերմսին՝ որ Հռոմ՝
 Մերկուրիոս ձայնեցին և Քարեւացիք
 Օտարիա. մեր ազգի աստեղարաշխք

Փայլածու ասացին և աւանդութեամբ
կարծիք-էլ կայ թէ բանաստեղծների
խօսքով Հայկի թռան Աագմասի ա-
նունն էր: Եւ զարմանալի-էլ չէ, ո-
րովհետեւ միւս ազգաց մուրակներու
անուանց աղբիւրն-էլ, հիմքն-էլ գիւ-
ցարանութիւնն է կամ առասպելքը:
Այս տեղ թէպէտ և որպէս թէ որո-
շակի են ցոյց տուած մուրակաց ա-
նունները, սակայն գրեանց յէջ դեռ
չատ խառն են, և շատն-էլ գրած չեն:
Չորօրինակ Սրամի անունէն թէպէտ
և հանել են Սրամազդը, սակայն դեռ
որոշուած չէ Պարսից Արմիզդէն կամ
Օրոմազդէն: Բայց այսու ամենայնիւ
խրաքաքանչիւր աղգ-էլ իրան սեփա-
կան արաւ՝ մէկ-մէկ քաջերու անուն-
ներէն մուրակների վրայ դնելով, և
այս անում էին այն միտքով՝ որ մար
դիկ չըմուտանան այն իրանց աշխատան
քով դուած ու նշան դրած աստղերը:
Գիտէին որ՝ թէպէտ ճշմարիտ Ստ-
ուածը վաղ էր մուտացվել, ժամանա-
կի պաշտած սուտ շատուածներուն
շուտով չեն մոռանար: Փոյթ չըհամա-
րեցան թէ մարդիկ պիտի աստեղա-

բաշխ դառնալով աստեղապաշտ էլ
 դառնան, ժամանակաւ այն աստղերը
 աստուածայնեն, աստուած համարին,
 աստուծոյ տեղ պաշտեն. նոցա դիտու-
 լորութիւնը միայն այն էր որ աստ-
 ղերը չըմուտցովին, և աստեղաբաշխա-
 կան նորածին դիտութիւնը չըկորչի.
 և այսպէս մարդկան մտքի մէջ տղա-
 լորեցին՝ մոլորակներուն սուտ աստ-
 ուածների անուն ընծայելով:

Կարողը հասաւ Համաստեղութիւննե-
 րուն: Երբ-որ սկսան Համաստեղու-
 թիւնքը դանազանել, առաջ զանազա-
 նեցին այն աստեղաց խումբերը. որոնց
 որ կարծում էին արեգական ճանխու-
 մը շարուած: Սյս աստղախումբերին
 մէկ-քանի հատ կենդանեաց անուններ
 դնելով առաջ ասացին Կենդանակերպ,
 յետոյ նորա ուղղութիւնը ասացին Չօ
 դիակոս (կենդանակերպարան) որ արե-
 գական ցածանալու և բարձրանալու
 շաւիղն էր ցոյց տալիս: Չօդիակոսէր
 Հելլէնացոց լեզուաւ. Հայերը անուա-
 նեցին Ծիր-Կաթին կամ Ծիւ Յարդ
 գողի. և Յարդգող՝ Վահագն դիւցադ-
 նի անունն էր, և այսպէս էին մեկ-

նում: Ասհադն՝ մեծին Տիգրան Հա-
 յոց Հայկազն թագաւորի որդին մէկ
 օր դողացաւ Քարշամ բռնաւորի յար-
 դը ու փախաւ, երբ-որ Քարշամ ըն-
 կաւ յետեւն՝ յարդի դող Ասհադն չը
 դանելով երկրի վրայ փախչելու կամ
 թաքչելու սեղ եւ չըկամենալով կռի-
 ւանել, փախաւ դնաց երկինք թափթը-
 փելով այն յարդի մանրունքը, որն-որ
 այն Յարդգողի ճանփումը մանր աստ-
 ղերու նման երևում են:

Սյս կենդանակերպներից մէկ քանի-
 սի անունը Տրոյական պատերազմի եւ
 նորա նախընթաց անցքերու մէջէն են,
 զորօրինակ՝ Խոյը այն սակեղեղմն ոչ-
 խարն է, որով-որ բանաստեղծները աս-
 սում են թէ՛ մէկ ժամանակ Թեբաս
 քաղաքի Սթամաս թագաւորի որդի
 Փրիքսոսը եւ դուստր Հելլէսը ազատ-
 ուել են Մնկոելի կողմը, որոյ պայա-
 զատ Իշխանի կնիքի վրայ այժմ-էլ է
 դրոշմած սակեղեղմն խոյը, որ դիւցազն
 Յասոնը զողքիսէն յափշտակում է:
 Յուըն այն է, որ մէկ ժամանակ Աու-
 փորոնէն մէկ հաս դողացած աղջիկ
 վրէն նստեցրած փախցրուց:

Երկաւորը՝ էին Տինդար Թագաւորի
երկուորեակ սրգիքը Վաստոր և Պու-
լուքս, որ իրանց քրոջ Հեղինէի յա-
փշտակող Պարիս արքայորդույ յետե-
ւէն նաւակով վազած ժամանակը՝ ծո-
վումն ընկղմեցան:

Խեցղեալին այն խեցեմորթն է, որ երբ
Հերակլէս դիւցազնը Հիդրայ ջրային
վիշապի դէմ կռիւ էր անում, նա-եւ
եկաւ Հիդրային օգնութիւն և վախե-
ցնուց այն հսկային, և այս պատճառաւ
ասուեցաւ թէ՛ և ո՛չ Հերակլէս ընդ-
դէմ երկուց:

Սախճը այն էր, որ Հերակլէս սպա-
նել էր Նեմեսայ անտառումն և նորա
մորթին միշտ վրէն գձած էր շըրջա-
գայում:

Այսը այն նորանշան աղջիկն էր, որ
մէկ-օր ձիթենիի սառ ձեռին բանած
երևեցաւ Ստոիկէի մայրաքաղաքումն
երբ-որ Թեսէոս դիւցազնը քաղաք էր
չինում, և նորա անունով այն նորա-
շէն քաղաքն-եւ կոչուեցաւ Սթէնք.
որովհետեւ կարծեցին թէ Սթէնաս.
չաստուածուհին էր այն աղջիկը:

Սղեզնաւորը այն ձիամարդ Քիրոնն էր

որ Հերակլէսի հարանացուն յափըշ-
 տակել էր, Հերակլէս հառաւ և յե-
 տեէն նետով հասցուց ու սպանեց:
 Այժեղջիւրն-էլ այն է որ՝ երբ Պրո-
 մեթէոսը մէկ դեղեցիկ աղջիկ հնա-
 բեց անունը Պանդորա (ամենապար-
 գեւ), շատուածն երբ նախանձելով մէկ
 եղջիւր (կոտորչ) տուին ձեռք, որ աս-
 վում էր Սմալֆէա, Մաղթեղջիւր, Եղ-
 ջիւր առատութեան: Պանդորա անդ-
 դոյշ բացեց եղջիւրի բերանը և իսկոյն
 դուրս թափուեցան շարն-ու-բարին և
 աշխարքի երեսին փռուեցան, և այն
 բաղդաւոր այժը որ կրել էր այն հրա-
 շալի եղջիւրը, ասուեցաւ Այժեղջիւր:
 Այսպէս Աշխն-էլ, Կարիճն-էլ, Զր-
 հոսն-էլ, Զուկն-էլ՝ Յունաց առաս-
 պելարանութիւններէն քաղած անուն-
 ներ են, որն-որ դրել են կենդանա-
 կերպներու համաստեղութեանց վրայ:
 Եւ ինչ զարմանք է՝ որ հիները այս
 պէս արած լինին, երբ-որ նորերն-էլ
 նոյն ճանխով են դնում, ահա՛ բոլոր
 նորագիւտ մոլորակներու մէջէն մէկ-
 քանի հասնու են միայն նոր մարդոց և
 նոր անոցներու անունով, (ինչպէս՝ Աիկ

տորիս որ այժմեան Մնգլիոյ թագու-
 Տու անունն է,) մնացեալները ըստ մե-
 ծի մասին, կամ լաւ ևս խապառ. հին
 դիւցարանու թեան մէջէն է. բոլորն-էլ
 Յունաց հին շատուածքն են և շատ-
 ուածուհիքը, և կամ դիւցազունք և
 դիւցազնուհիք, որն-որ պատմու թիւնը
 ցոյց է տալիս յայտնապէս:

ԺԱՄԱՆԱԿԱՅԻՐՈՒԹԻՒՆ

Ըստ հաշուի Պատմու թեան Հայոց:

Տարիք Քրիստոսի ծնունդէն առաջ:

2935: Նոյ բնակուեցաւ Արարատուճր:

2412: Բաբելոնի աշտարակը և դիւտե-
 րու, արուեստից, դիտու թեանց
 և աստեղաբաշխու թեան սկիզբն

2346: Հայկ նահապետը հիմնեց Մեծ
 Հայքը (✠)

(✠) Խաչանիչն ցոյց է տալիս որ՝ այն
 դիւցազին վերայ կայ բանաստեղծու-
 թիւն Վարդանի ու Շաւարշի նման:

- 2164: Արմաւիր շինուեցաւ:
- 1917: Աբրահամ ընդունեց Միաստուածական կրօնը:
- 1908: Մեզքիսեղեկ նորոգեց Երուսաղէ:
- 1827: Արամ Հայաստանի վերայ աւելացուց Փոքր-Հայքը (✠)
- 1733: Արայ գեղեցիկը մեռաւ (✠)
- 1744: Յակոբ փախաւ Միջագետք (✠)
- 1742: Շամիրամ շինեց Վան քաղաքը
- 1725: Մուշտան հանձարեղ նորոգեց Հայաստանը (✠)
- 1724: Յովսէփ գեղեցիկին իւր եղբարք վաճառեցին Եգիպտոս:
- 1662: Պարեո Հայկազն (✠)
- 1600: Յոր ծաղկեցաւ (✠)
- 1568: Չաւան Հայկազն (✠)
- 1567: Մոսէս մարգարէն ծնաւ:
- 1531: Փառնակ Ս Հայկազն (✠)
- 1604: Տրոյացոյ թագաւորութ' սկիզբն:
- 1487: Իսրայէ' Եգիպտո' ազատուեցան:
- 1478: Սուր Հայկազն (✠)
- 1467: Յեառ մտաւ Սեւանաց երկիր:
- 1443: Քանանեանք եկան Պալեստինէն Հայաստան:
- 1403: Վաշտակ Հայկազն (✠)
- 1490: Օրբէլեանք եկան Չինաստանէն:

- 1381: Հայկակ Ս Հայկազն(✠)
 1289: Կար Հայկազն(✠)
 1280: Գոռակ Հայկազն(✠)
 1254: Սթէնք քաղաքը շինուեցաւ:
 1244: Բիւզանդիոն քաղաքը շինուեցաւ:
 1210: Որփէոս բանաստեղծ:
 1207: Հերակլէս դիւցազն Յունացի:
 1206: Սրդանա որդ ք առին անկեղեղմն:
 1197: Լասինոս թագաւորեցԻստալիում:
 1194: Ջարմայր Հայկազն(✠)
 1180: Տրոյիա անուեցաւ:
 Էւաւրչ Բ Հայկազն(✠)
 1170: Փարէզ քաղաքը շինուեցաւ:
 1150: Սամիսոն և Սամուէլ:
 1051: Գաւիթ մարգարէն թագաւոր:
 1000: Սողոմոն իմաստունը Երուսաղէ
 մի տաճարը շինեց:
 749: Հռոմուլոս շինեց Հռոմ քաղաքը:
 746: Պարոյր դաշաւ առաջին պրսա-
 կաւոր թագաւոր Հայկազանց:
 710: Նումայ Պոմպիլիոս նորոգեց Հը-
 ռոմայեցոց տոմարը:
 705: Սրճբունիք Ստրեատանէն և կան:
 700: Հրաչեայ չքնաղ Հայկազն(✠)
 594: Հայկակ Բ Երուսաղէմէն բերեց
 Բագրատունեաց զեղը:

- 369: Երեան շինուեցաւ Երուանդէն:
 367: Սրտիմէդ նորոգեց Վարդղէսը:
 334: Տիգրան Երուանդեանը՝ Մեծ և
 Փոքր Հայաստանի վրայ աւելա-
 ցրուց Միջագետքը:
 620: Վահագն դիւցազն Հայոց (✠)
 312: Յունիս Բրուանու Հռոմեց թագա-
 ւորու թիւնը արաւ Հասարակա-
 պետութիւն:
 318: Սէքսանդր Մակեդոնացիէ կոր-
 ծանեց Հայկազանց աւերութիւնը:
 149: Վազարշակ Պարթև առաջին Սր-
 շակունի թագաւոր Հայոց լայ-
 նացուց Հայաստանի սահմանքը:
 89: Տիգրան յաղթողը ընդարձակեց
 Հայաստանը Վասպից ծովէն մինչ
 և Պոնտոս և Վովկատէն մինչ-և Մի-
 ջերկրեոյ ծով և Պարսպոսին:
 40: Յուլիոս Ասար յօրինեց Յուլի-
 անեան տոմարն, այսինքն հրա-
 մայեց որ տարին համրվի 365
 օր ու 6 ժամ:
 36: Հայերն առին Երուսաղէմը, դե-
 րեցին Հիւրկանոս թագաւորին:
 35: Հռոմեացիէք մտան Հայաստան:
 16: Սրգար Օգոստոս կայսրի օրերն:

Տարեք Քրիստոսի ծնունդէն յետ :

1: ՅԻՍՈՒՍ ՔՐԻՍՏՈՍ ծնաւ :

32: Ս ր Դ ա ր Հաւատաց և անաղա
Քրիստոսի նամակը և անձեռա-
դործ դաստառակը :

33: Թաղէոս առաք'՝ եկաւ Հայաստան
Գեղարդն բերեց և Հայոց եկե-
ղեցին և Հայրդեառութիւնը հիմ-
նադրեց :

49: Բարթողիմէոս առաք'՝ Ստուա-
ծածնի սքանչելագործ պատկերը
բերեց Հայաստան :

120: Սմատուռիք եկան Համարանէն :

197: Վաղարշապատ շինուեցաւ Վարդ-
գէտի նորոգած Սրտի Ս. Գի տեղը :

267: Սուրբ Լուսաւորիչ ծնաւ Հայաս

286: Տրդատ Թագաւորեց :

186: Մամեկոնեանք եկան Չինաստանէ

301: Հռ. խիսիմեանը նահատակուեցան
և Հայաստան լուսաւորուեցաւ :

302: Լուսաւորիչ հայրապետ դառաւ :

303: Սուրբ Էջմիածին շինուեցաւ :

321: Կամսարականք եկան Հայաստան

329: Կոնստանտինոպոլիս շինուեցաւ :

406: Մեսրոպեան առաւորը կազմեց :

- 428: Սրշակունեաց Հայոց Թագաւորութիւնը վերջացաւ:
- 431: Վարդան Մաթիոնեան նահատ:
- 489: Քաջն Վահան Մաթիոնեան ազատեց Հայաստանը:
- 499: Տփխիս քաղաքը շինուեցաւ:
- 551: Մուէս կաթողիկոսը նորոգեց Հայոց տունաբն:
- 604: Մաշեղ և Գայլ-Վահան Մամիկան՝ ազատեցին Մշու երկիրը:
- 885: Աշոտ Ս Բագրատունին նորոգեց Հայոց Թագաւորութիւնը:
- 908: Գաղիկ Տիմեոսեց Սրժբունեաց Թագաւորութիւնը:
- 909: Բագրատունիք Թագաւոր նստան Վրաստանում:
- 961: Աշոտ Աղսրմաճ Մեծ քաղաքը արաւ արժուանիստ Հայոց:
- 1019: Պետրոս գետադարձ կաթողիկոս
- 1045: Բագրատունեաց Հայոց Թագաւորութիւնը վերջացաւ:
- 1080: Ռուբեն Հայկազն Տիմեոսեց Վիլիկիայումն Հայոց նոր անկախութիւն Ռուբենեանց:
- 1098: Գեղարդը յայտնուեցաւ Մնտիօք մայրաքաղաքումն:

- 1198: Լէոն Բ նորոգեց Հայոց թագաւորութիւնը Վիլիկիայումը:
- 1270: Գիտակը հնարեցին Ռամէր Բեկըն և Գալիլէոս:
- 1300: Թղթաշինու թիւնը Եւրոպացիք սովորեցան արևելքումը:
- 1302: Կողմնացոյցը հնարեց Ֆլախու Ճիօխա:
- 1329: Վառօղը հնարեց Շվարց գերմանացին ֆրէյբուրգ քաղաք:
- 1375: Հայոց Վիլիկեցոց թագաւորութիւնը վերջացուցին Նդիպասաց:
- 1379: Ռամբադորժին հնարեցին Գաղղիացիք Սուգսբուրգումը:
- 1380: Ջէյթուենցի Հայոց Հասարակապետութեան սկիզբն:
- 1449: Տպագրութիւնը հնարեց Գութէնբերգ Մայինց քաղաքումը:
- 1492: Քրիստափոր Կոլումբոս Գենովացին գտաւ Սևրիկա նոր աշխ:
- 1560: Մնաւոր ժամացոյցը օր դեռ 900 ամի հնարելէր Հերբերթ Մագդէրուրգ քաղաքումը, ծոցի յարմարեցուց Գեարոս Հելայ Նիւրենբերգ քաղաքումը:

- 1567: Հայոց ապագրութիւնը ըս-
կաւ Արղար Պօլխումը:
- 1600: Հայք սկսան բնականալ Ռու-
սաստանումը:
- 1603: Շահ-Աբրահը Հայերուն քը-
շեց դէպ-ի Պարսկաստան(✠)
- 1627: Նիկոլի աղմուկը Լեհաստան:
- 1690: Շոգենաւը հնարեց Մնդլիա-
ցի Զեմն Ուսմիքը
- 1709: Սաաջին Սաաջնորդա թիւն Հա-
յոց և առաջին քարաշէն եկե-
ղեցիւն Ռուսաստանի մէջ Հաշ-
տարխանումը Մեծին Պետրուի
հրովարտակով:
- 1726: Դաւ իմ-Բեդը զօրացաւ (✠)
և Ղարաբաղի քաջ Մեղիքնե-
րի հետ միարան ազապեց Սիւ-
նեաց երկիրը և նրանիւ և նո-
քա զօրովարնեքէն են առաջա-
ցած այն ազգատոհմերը, որոնք
որ այժմ կան ըստ մեծի մա-
սին Ղարաբաղ, Թիֆլիզ, Հաշ-
տարխան, Աղլար, Մօղղոկ, Հին-
ու Նոր Նախիջևան, Երևան և
միւս հայարնակ քաղաքներումը:

- 1767: Հոգենաւը հնարեց Ռորերթ
Ֆուլտոն Պարեզ քաղաքումը:
- 1773: Մարմնայ պատու ատոր հընա-
րեց Եղուարդ Ժէննէր:
- 1779: ՆորՆախիջեանը հիմնվեցաւ:
- 1780: Օղապարիկ դունտը հնարեց
Մանգուլֆիէր Ֆրանսիացին:
1793. Թիֆլիզը քանդեցին Պարսիկք:
- 1800: Արաստանը հպատակեցաւ
Ռուսաց Տէրութեան:
- 1802: Ախաղբութիւնը հնարեց Ս-
լնա Չէննէֆէլդեր:
- 1802: Կայծակնաձերտ կաղմութիւնը
հնարեց Բենիամին Ֆրանկլին:
- 1823: Սուրբ Էջիածին ազատեցաւ:
- 1840: Լուսանկարը հնարեց Դալքեր:
- 1850: Ելէքտրական հեռագրութիւն
հնարեց Ռէթստոն:
- 1860: Պօլսոյ Հայոց ազգային սահ-
մանագրութիւնը հաստատվե-
ցաւ:

ՀՍՅ ՈՑ ԱԶԳԱՅԻՆ

ԳՐՕՂՍԿՆԵՐՈՒ ՆՇԱՆՔԸ

- 1) Հայկէն և Արաձէն սկսած մինչև Երուանդեան Տիգրան Հայկազն թագաւորը 1600 տարւոյ շափ ժամանակ Հայոց դրօշակներն նշանը էր Մասիս սարը և նորա վրայ Նոյեայ տապան:
- 2) Տապանի վրայ Աղանի, որ ոմանք Մասեաց Աղանի են կարծում, ոմանք էլ Շառիրամի դրօշակներից առած և Հայոց դրօշակներն վերայ աւելացրած են հասկանում:
- 3) Երուանդեան Մեծ Տիգրանէն ըսկսած մինչև Արշակունեաց թագաւորելը էր Եօթնագլուխ վիշապ, ի յիշատակ այն մեծ մեծ յաղթութեանց, որով զօրացաւ Սժգահակի Եօթնապատիկ աւելի մեծ բազմութեան և Մարայ ինքնակալութեան վրայ:
- 4) Վաղարշակ Ս Պարթևից սկսած մինչև Արգար, Հայաստանի Արշակունի թագաւորաց դրօշակի վերայ Արծիւ էր վնում նկարած:
- 5) Արգար իւր դրօշակի վերայ դրեց

Քրիստոսի անձեռագործ Գառառակի
պատկերը:

6) Տրդատ դրեց Գառն, Արդւոյն Սա-
տուծոյ օրինակ, և այս անցքի յիշա-
տակ հիմնեց Գառնի քաղաքը: Եւ այս
Գառը մնաց Մարդպանների և Ոստի-
կանների ժամանակը, և Քաղրատուն-
եաց Թագաւորութեան օրերն էլ, և
Ոստրենեանց իշխանապետութեան մի-
ջոցումն էլ: Կարելի է համարձակել
կարծել, որ Քիւրդերի Ս.Ջ. Սխ Ղո-
խնլու կամ Խարայ Ղոխնլու ազգե-
րը, որ իրանց գրօշակների վերայ նը-
շանակած սե կամ սպիտակ ոչխարների
գոյնով են զանազանվում, պահում են
անգիտակցութեամբ այն Տրդատի ա-
ւանդած Գառը, որն-որ իրանց հեա-
մասին տարան այն կիսավայրենի աղ-
գերու Ս.Ջ մեր Հայաստանի հին նա-
խարարութիւնները: Մամիկոնեանք և
Ռշտունիք, և գուցէ թէ ուրիշներն
էլ, որ նոցա Ս.Ջ անհեա կորել են,
7) Երբ-որ Ղէոն Բ թագաւոր հռչա-
կվեցաւ Վիլիկիայումն, Եւրոպացի թա-
գաւորներն երեի Քիւրդիստանի գրօ-
շակներէն բաժնելու մտքով խորհուրդ

սուին իւր անունով Սաիւծ նկարել:

այսպէս զիս ինչ որ աստիճանն էր
 ու զիս զայն յիշատակս զայն
 ու զիս զիս

ՍՈՒՍ ԵՒ ՀՍՅ ԼԵԶՈՒՍՅ

ՔՍՌՍՐՍՆ

Քիտն աղան Ուսուցչապետի

Մկրտչի Ղազարեան Բերոյեանց:

Թէպէտ այս շնաշխարհիկ երկուսիրու-

թեան համար Հիւսիս Արարիքն

իւր թերթերի մէջ արդէն քանի ան-

գամ հրատարակած ունի, լայն մենք

սեպուհ պարտաւորութիւն համարե-

ցանք այս Օրացոյց տեւրակի սպասա-

ւորութեամբ ևս խրախուսել Սղղասէր

Հայրենակցաց, որ այն Հայոց բարբա-

ռի անդամուանի մէջ անխանջ և բերա-

նավաստակ արդիւնարար մշակի աշ-

խատանքն ջանք անեն արժանապէս

գնահատել, մտքերի մէջ հաստատ

գրոշակով, որ այն բառարանն՝ իւր
 այժմեան վիճակի մէջ՝ ոչ ունի զուգա-
 հաւասար իրան և ոչ-էլ գոնէ մեր օ-
 րերումն սխաի ունենայ, թէ ճշդու-
 թեան կողմանէ, թէ հարստութեան
 և թէ անձանձիր ջանագրութեան ան-
 վրէպ, որքան հնար է՝ ուղղութեան
 մասին, և հեղինակի բարեխիղճ աշխա-
 տանացարգասիքն է, ամեն հանգաման-
 քներով առաջվանէ սրարիւր զննութե-
 կամբ մշակած և սիրական ազգի հա-
 մար անզուգակշիռ և անխիտարինս լի
 պարզ և պարաստած:

Մեներելի է մեր ճօխ և փարթամ մե-
 ծատանոյ՝ այնպիսի ջանկալի գանձի ան-
 յայտ մնալն թաղուած թաքնութեան
 ազարակի մէջ: Նա մէկ այնպիսի ճը-
 րագ է, որ սխաի ամեն ազգասէր Հայ
 ջանայ հանել գրուանի տակէն և դը-
 նել աշտանակի վերայ, որ նրա լու-
 սէն շահվին, գուտ քաղեն թէ վար-
 ժարաններն, թէ աշակերտներն, թէ
 վարժապետներն և թէ առ հասարակ
 ամեն բանասէր Հայ, ով որ փափագ և
 սէր ունի Բուսաստանի բարբառին հը-
 մուտ և տեղեակ գոնովիլ:

Որ աղբիւրի մօտ-էլ որ վազես, չես
կարող ծարազ այնպէս զովացնել, ե-
թէ ցանկութիւնդ՝ Հայոց և Ռուսաց
լեզուագիտութեամբ՝ անվթար թար-
գմանութիւնն է, ինչպէս-որ այս Բա-
նարանն է կարող քո սրտքեալ շըր-
թան տամիութիւն ընձեռել:

Սյժման մրազգի մեծատանց մեծ
յանցանք պիտի համարուի, եթէ ի-
րանց զաւակաց, իրանց յեանորդաց և
ապաղայ ազգաւոհ՝ Սի համար այս ան-
զուգակշիռ ճոխութիւնը շրթողնեն
ժառանգութիւն: Սյժմ՝ ամեն տեղ
մեր ազգը ձկտում է դէպ-ի յառաջա-
դիմութիւն: Միլիոնաւոր Հայ բազ-
մութիւնը՝ որ բնակուած է Ռուսաս-
տանի հովանաւորութեան տակ, թէ
մայրաքաղաքներումը և թէ Ստորա-
խան, Ազլար, Մօզղօկ, Ստաւրապօլ,
Ալադիկաւկաս, Նոր-Նախիջևան, Խը-
րիմու Էրկրումը, Գրիգորիպօլ, Բեսա-
րարիա, և Կովկասու լերանց միւս Է-
րեւին՝ Թիֆլիզ, Երևան, Աաղարշա-
պատ, Գանձակ, Շուշի, Շամախի,
Բաքու, Գարրանդ, Աուրայ և այլն,
պարտաւոր են ծանօթանալ տանուտի

րական բարրաւին, և թէ կամենում
 են լաւ ծանօթանալ, հմուտ թեամբ
 տեղեկանալ, և համանդամայն իրանց
 մայրենի լեզուի բնքոյշ և քաղցրիկ
 յատկութիւնները անխախտ և ազատ
 ապահովել թէ ուսարանութեան և
 թէ ուրիշ խառնահանջիւն նորարար-
 բաւ աղղկցութիւնից, անշուշտ պիտի
 իրանց առաջնորդ օտանան այս Բա-
 ռարանը, որ Ռուսաց և Հայոց լեզու-
 ների ամեն ծածուկ և յայտնի հան-
 դամանքները, որքան որ մտնում են նո-
 րա շրջանակի մէջ՝ լուսարանելով ա-
 լանդում է աննախանձօրար:

Սյս Բարարանի տպագրութեան
 մասին ով-որ բարեհաճութիւն ունին
 րանազնցութիւն անել, կարող է նա-
 մակակցութիւն անել Հիւսիս լըրա-
 գրի հրատարակչի Ռաֆայէլ
 Պատկանեանի հետ:

Ս Մ Ի Ս Ն Ե Ր Ը , Կ Ս Ղ Ս Ն -
Գ Ը , Հ Ի Ն Ո Ի Ն Ո Ր
Տ Ո Մ Ս Ր Ը :

Տարին՝ 12 ամիս և 363 օր բաժանելը, (շատ տեսակ կարծիքների հետ այս կարծիքն-էլ կայ՝ թէ) Բարխլոնումը քաղաքացիք էին հնարել, և մեր Ազգի Նահապետ Հայկն-էլ՝ Քրիստոսի թուականէն 2300 ասորի առաջ Միջագետքից սովորած եկաւ և բերեց Հայաստան, և իւր 12 որդոց անունները դրեց Հայոց ավանների վրայ, Նաւասարդ, Հոռի, Սահմի, Տրէ, Քաղոց, Սրաց, և այլն: Չանազան մեկնու թիւններ կան հին մատենաներումն այս անունների վրայ: Հոռին որ Սեպտեմբերի դէմն է՝ թարգմանում են յոռի. Սահմին՝ սահումի: Քաղոց ավիսը դալիս է Գեկ՝ 10 և տեում է մինչև Յունվ՝ 10: Քաղոց՝ կրկուս քաղելու ավիս է նշանակում: Յունվար՝ Հըռոմայեցոց ամսի անուն է:

Հռոմայեցիք՝ Լատինացոց հին սովորութեամբ, կամ Հռոմայ հինադրի

Հռոմուլոսի կարգադրու թեամբ՝ տա-
 րին 304 օր գիտէին, և 10 ամիս է-
 ին բաժնուժ, և ամիսներուն ուրիշ ա-
 նուն ասել շէին իմանում, այլ ասում
 էին՝ առաջին, երկրորդ, երրորդ, և այլն
 ինչպէս որ մինչև այսօր սևալո՞հոկա՞
 նոյեմ՞ ղեկա՞նչանակում են՝ կօթներոր՞
 ութեր՞ իններ՞ տասներ՞, և ամեն ամ-
 սագլուխ կալենդա էին ասում, և այս
 տեղէն է կալեդար խօսքն-էլ, որ նշ-
 շանակում է կաղանդացոյց, ամացոյց:
 Հռոմայեցիք մէկ շաստուած-էլ ունե-
 ին՝ անունը Յանոս կամ Եանվարիուս,
 որ Լատինացոց ազգասպեան էր և Իտա-
 լիոյ առաջին թագաւոր, և աստուածա-
 ջուցած էր, և այս շաստուածի անու-
 նով Հռոմուլոսի լաջորդ Նումա Պոմ-
 պիլիոսը իւր թագաւորութեան ան-
 վրդով խաղաղութեան յիշատակ Հռոմ
 քաղաքի ճարում որդաստայի մ, ջ մէկ
 դուռն նուիրեց, որ պատերազմի ժամա
 նակը բաց էին անում, իսկ խաղաղու-
 թեան ժամանակը՝ փակում: Այս պա-
 տահեցաւ Քրիստոսէն 700 տարի ա-
 ռաջ, երբ-որ Նումա Պոմպիլիոսը Հռո-
 մայեցոց կր նական ծէսեր օրինագրե-

լով՝ տօմար յօրինեց և տարին (Յուն-
 ուար և Փետրուար) 2 ամիսը աւելց-
 նելով՝ 12 ամիս շինեց և Հայոց կամ
 Քաղղեացոց նման 365 օր արաւ, և
 Եանուարիուս շատուածի անունովը՝
 11 երոգ նորահաստատ ամիսը Յուն-
 ուար կամ Եանվար կոչեց, և Յուն-
 վարը՝ տարեգլուխ արաւ, և այնուհե-
 տե Յունուարի առաջին օրը կամ կա-
 ղանդը՝ որ առաջ լոկ ամսամուտ էր՝
 դառաւ տարեմուտ, և երբ Հայերը ըս-
 կան Հառմայեցոց հետ հաղորդակցու-
 թիւն ունենալ և նոցա ամսոց անուննե-
 րը դորձ ածել կամայ-ակամայ, Յունաց
 կաղանդոս խօսքից Վաղանդը շինեցին,
 և տեղ-տեղ հաստատ սրահեցին Տա-
 րեմըսի վերայ Վաղանդ անունը:

Սորա-էլ գլխաւոր պատճառը աւան-
 դութիւնը նուիրում է Քարսեղ Վեսա-
 րացոյ Ս. Կ խօսքին, որ իբր թէ Յուն-
 վարի առաջին օրը լսելով Յուլիանոս
 ուրացոյ կայսեր մահը՝ ասել է՝ Նոր-
 հաւոր նոր տարի և բարի կաղանդ «:

Այ թէ Քարսեղ Վեսարացին է Յուն-
 վարի Ս. Կը կարդել նոր տարի կամ
 Տարեմուտ, և ոչ թէ նորա անունը նա

է գրել կաղանդ Վերը տեսանք՝ որ ա-
ռաջ քան զնա էր նոր-տարին այն օրը
կարգած և տարեմտի օրը՝ համանգա-
մայն ամսամուտ լինելով՝ կաղանդ էր առ-
վում, որ ոչ թէ տարեմուտ էր նշանա-
կում, այլ ամսամուտ, այլ այնպէս է
պատահել՝ որ Յուլիանոսի մահու լու-
րը ստանալով այն օրը, որ համ նոր տա-
րի էր՝ համ կաղանդ, համ տարեմուտ՝
համ ամսամուտ, և որպէս թէ անել է,
այս ի նշպէս շնորքով նոր-տարի լու-
սացաւ մեզ համար և բարեբախտ կա-
ղանդի հանդիպեցանք:

Հռոմայեցիք նոյնպէս իրանց հին տա-
րեմտի կամ առաջին ամսի անունը պա-
տերազմի Մարտ կամ Հրատ շաստուա-
ծի յիշատակի համար ասել են Մարտ, որ-
ովհետև Հռոմուլոս՝ Հռոմայեցոց նա-
հապետը՝ Մարտի զաւակ էր կարծած:
Հռոմայեցիք մէկ պատերազմասէր ազգ
էին և Մարտը արել էին տարեգլուխ,
մենք-էլ նրաց մէն սովորած՝ պատերազ
մին մարտ ենք ասում, և ի սէր կրօ-
նի պատերազմող մեռնողին ասում ենք
մարտիրոս: Թէպէտ Սսիայի մէջ-էլ
կան այնպիսի ազգեր՝ որ Մարտը ա-

նում են տարեղլուխ, բայց այն՝ Մարտ
 շաստուածի համար չէ, այլ գարնանա-
 մտի համար է, ինչպէս Նավրուզը. և
 նոցա լեզուաւ այս ամիսը Մարտ-էլ չէ
 ասվում, որովհետեւ նոքա ոչ Մարտին
 են ճանաչում և ոչ Մարտը Հռոմայ
 Մ, Զ, Փարեզ քաղաքումը, ինչպէս-որ
 Սանկտ-Պետերբուրգ Ռուսաստանեայց
 մայրաքաղաքումն-էլ կան այժմ Հրատի
 անուամբ լայնատարած որգոստաներ,
 ու Մարտի դաշտ են ասվում:

Սպրիլ ասուեցաւ »աւրէրէ« խօսքէն,
 որ է բացվիլ (ծաղկանց, բանհարի, դա-
 լար արւտի և այլն). [Թէպէտ և ոմանք
 Մարկոս Սվրեչիոս կայսեր անունով են
 կարծում կոչուած:

Մայիս ասուել է Հռոմայ Ծերակուտի
 Սէնաթի կամ Սինկլիտոսի Մայիոս
 անունէն, կամ Հերմէս շաստուածի մօր
 Մայիա շաստուածուհոյ անունէն, որ
 գարնան պաշտպանն էր:

Յունիսը ի պատիւ Յունիոս Բրուտո-
 սի, որ Հռոմայ թագաւորութիւնը
 Հասարակապետութիւն դարձուց:

Յուլիսը Յուլիոս Կեսարի անուամբ,
 որ Հռոմայ Հասարակապետութիւնը

Կայսերութիւն և Միապետութիւն
 փոխարկեց և ինքը առաջին Կայսր
 դառաւ Հռոմայ ինքնակալութեան:

Օգոստոս ի պատիւ Հսկաախանութի
 Հռոմայ երկրորդ Կայսեր, որին-որ
 ազգը նուիրել էր Սեղոսուսանունը,
 որ կրնչանակէ սրբազան:

Իսկ Փետրվարը Հերայ շատուածու-
 հւոյ անուններէն էր, որ մաքրութեան
 վրայ ունէր իշխանութիւն, և զոհ և
 քաւութիւն կրնչանակէ, այն ամսի մէ-
 ջը քաւութեան և մաքրութեան ող-
 ջակեղներ մատուցանելու պատճառաւ,
 մանաւանդ որ Հռոմ քաղաքը այն ամ-
 սումը մաքրեց Նուսայ Գոմայիկոս:

Գեկտեմբերն-էլ, որ Լատին լեզուաւ
 դեցեմբր է ասլում և տասներորդ է
 նշանակում, գուցէ թէ մնաց ի նոյնու-
 թեան ի յիշատակ Գեցեմվիր (Տաս-
 նապետ) կառավարչից:

Երբ որ Յուլիոս Կեսարը (Քրիստո-
 սի ճննդեան մօտ օրերումը) Հռոմա-
 յեցոյ տուեց Յուլիանեան Տօմարի նա-
 խաշիծը, այսինքն տարին ՅՅՅ որ Հա-
 մարիւք, շորս տարին Մ.կ Նահանջ էր
 կարգել: Բայց այս-էլ գեղ ուղիղ չէր:

Որովհետև հարիւր տարիէն մէկ նա-
հանջ պիտի թոյլ տալով մէջ խաղա-
ցնեն: Եւ այս ուղղեց յետոյ 1582 ին
Գրիգորեան տօմարը, երբ-որ Տըւա-
լանդ աստեղաբաշխի հաշիւներու սպա-
սաւորութեամբ այն տարիի մէջէն 10
օր սխալ նահանջ արածները հանեց.
և այն 19 օրն էր Հին և Նոր Տօմա-
րի մէջ զանազանութիւնը: Եթէ 1609
թիւը թողած՝ յետագայ հարիւրա-
միակներումը մէկ մէկ նահանջ թող-
նուէր, կը մնար լոկ այն տասը օրվան
հին զանազանութիւնը: Բայց որովհե-
տև Յուլիանեան Հին Տօմարը իրան
ձանփով առաջվան պէս գնաց, և հա-
րիւրամիայ նահանջները զանց շարաւ,
1700 թուին զանազանութիւնը դա-
ռաւ 11 օր, և 1800 թուին հասաւ 12
օրվան, իսկ 1900 թուին կը դառնայ
13 օր, 2000 թուին 14 օր, և այլն:

Մեր Եկեղեցին ունէր Նիկիոյ Սուրբ
Ժողովէն ստացած Յուլիանեան Տօմա-
րի սրբագրածը, որն-որ 351 թուին
Մոսէս Աթողիկոսը նորոգեց Սուրբ
Ժողովի շախղով Հայոց Եկեղեցոյն
սեփական, և այս Հայոց Տօմարի նո-

բողոք թեան թուականն. էլ այն տարի-
էն դրեց: Եւ երբ-որ արեւմտեան ե-
կեղեցին ընդունեց Գրիգորեան Նոր
Տօմարը, Հայերը միւս արեւելեան աղ-
գաց համաձայն Տեալով՝ սրահեցին ի-
րանց նախնաւանդ ունեցած Հինը:

Ահա այս Հայոց Հին Տօմարն է, որ
երանաւէտ յիշատակաց արժանաւոր
Սիմէոն Վաթոզիկոսը նորոգեց, հաս-
տատու թեան թիւն է այժմ՝ ՌՅԺԴ,
կամ 1314, որ ասվում է Հայոց Թը-
ւական, որոյ վերայ եթէ աւելացնենք
541, (որ Հայոց Տօմարի նորոգու թ-
եան թիւն է) կըդանենք Քրիստոսնէ-
ու թեան 1865 թուականը:

ՃՐՍԳՍԼՈՅՑ ԵՒ ՆՍԻՍԿԱՍԻՔ.

Թեպէտ և մեր Սուրբ Եկեղեցումն
միշտ անշէջ վառ են ճրագները, ջա-
հերը և կանթեղները, այն օրէն ըս-
կած երբ-որ Ստուծոյ Տան և Տա-
ճարի մէջ անասնոց զոհերի և ողջա-
կեղների և ճարպալիք ձենձերների փո-

խարէն հաստատուեցան մոմեղէն, ձէթ
(և խունկ և կնդրուկ, բայց տարիի
ձ.Ջ քանի հատ երեւելի տօներ կան,
որ իրանց համար առանձին ճրագա-
զարդ հանդիսավեհա թիւն ունին, որ
ավում են ճրագալոյց, և համարվում
են փոխարէն խոյոց և զուարակաց և
բիւրաւոր դառանց պարարտաց:

Սյս՝ Ծննդեան Տօնի, Տեառն ընդ ա-
ռաջի և Չամկի նախընթաց օրերու
երեկոցեան կամ գիշերային պաշտա-
մունքն են, որ ակնաւորապէս եկեղեց-
եաց և բարեկարգեալ վանորէից ձ.Ջ
հսկմամբ են կատարվում, և որովհե-
տե գիշեր է, առձարները ճրագա-
րաններով են զարդարվում շատ տեղ
ներքուստ և արտաքուստ:

Սյս ճրագալոյց հանդէսը այնքան
սերտ է միաւորուած միւսօրուան մե-
ծախառ տօների հետ, որ նոցա պա-
տուանունն ևս իրան է սեփականել և
նաւակատիք է ասուել: Նաւակատիք
նշանակում է հանդէս, տեսարան, տօն,
ձ.կ մեծ նոր շինութեան, կամ եկե-
ղեցոյ հիմնարկութեան, կամ աւարտ-
ման, կամ նորոգութեան, կամ օճ-

ման, կամ մէկ քաղաքի կամ թագաւորա թեան հաստատութեան, կամ որպիսի և իցէ մէկ յաղթանակի, կամ մէկ նշանաւոր արձան կանգնեցնելու, կամ դոցա նման մէկ երևելի դիպուածի համար պատրաստած հանդիսավեհութեան, կամ նորա տարեդարձի կամ տարեկիցի յիշատակ:

Նարուգոգնոսորը արձան կանգնեցուց և հրամայեց իւր ամեն մեծ արեւնեբին « դալ ի նաւակատիս պատկերին զոր կանգնեաց »: Նաւակատիք ինչպէս որ այս տեղ է նշանակում նոյն իսկ պատկերի կամ արձանի հանդիսաւոր աստուածացուցման կամ հրապարակական երկրպագութեան մեծահանդէս տեսարանը, տօնը, նոյն պէս և Յովհաննու Աւետարանի մէջ (Ժ. 22) գրածը, « էր յայնժամ նաւակատիք յԵրուսաղէմ » պիտի հասկանայ թէ Երուսաղէմի մէջ Սողոմոնի տաճարի Հերոդէսի ժամանակէ նոր արած նորոգութեանց ուրախութիւնն, հանդիսավեհութիւնն, տօնախմբութիւնն է զոյց տալիս: (Իսկ տաճարի նորոգութիւնն աշակերտաց խօս-

քէն պիտի գուշակվի, որ զարմանա-
լով ցոյց էին ապիս Քրիստոսին « թէ
որպիսի գեղեցիկ վիմօք և աշտարա-
կօք զարդարեալ է » Սյս տեղ-էլ նա-
ւակատիրը նշանակում է մօն, հան-
գէս, կամ տարեդարձ մէկ յիշատակ-
արժան մեծագործութեան պատճառաւ
կարգած մօնակատարութեան :

Սուրբ Խաչի Տօնէն մէկ օր առաջ
Շարաթ օրը կատարում ենք « Տօն
Սուրբ Եկեղեցւոյ ի Ն ա ռ ա կ ա տ ի ս
Սուրբ Խաչի » . Սյս Սուրբ Յարութեան
կամ Քրիստոսի Գերեզմանի Տա-
ճարի նորոգութեան շնորհաւորութեան
հանդէսն է, յիշատակն է, տարեդարձն
է. յիշատակի տարեպտուտի կրկնու-
թիւնն է, որ Եկեղեցին կատարում է
այն Յարութեան Տաճարի նորոգու-
թեան համար, Շարաթ օրը Եկեղե-
ցւոյ Տօն, իսկ միւս օրը՝ որ Աիրակի
է, Խաչվերաց արին, այսինքն՝ Սուրբ
Խաչափայտը գերութենէն նոր վերա-
գարձած, հասկնառ վաղևի աւանդու-
թեան բարձրացրին, որ ուխտաւոր
ների բազմութիւնը տեսնէ ու երկիր-
պագէ : Շարաթ օրը սկսաւ և Աիրա-

կի վերջացաւ. և այս մեծ հանդիսա-
վեհութեան (Խաչվերացի) անունը աս-
վում է Նաւակատիք Խաչի, այսինքն
Տօնախմբութիւն կամ Հանդիսակատա-
րութիւն Խաչվերացի:

Նաւակատիք՝ թէպէտ և այժմ սո-
վորարար ասում ենք կէս ուտիքին, որ
միշտ ձկամբ և կթով ենք լուծանում,
և աշխարհարար խթում կամ թաթա-
խում ենք կոչում, սակայն սխտի հաս-
կանալ, որ Եկեղեցին ուտել խմելի հեա-
գործ չունի. և նաւակատիքը ոչ թէ
ձուկն կամ ձու ուտելն է, այլ ուղիղը
այն մեծափառ տօնի հանդէսն է, որ
Սուրբ Եկեղեցւոյ սովորութեամբ ըս-
կսում է միշտ նախընթաց օրվայ երե-
կոյէն. որ Ծննդեան, Տեառնընդառա-
ջի և Չառկի տօներումն ասվում է
ճրագա լոյց, իսկ միւս օրերումն՝ նա-
խատմակ, և այլն:

Այսպէս նաւակատիքներ մեր Եկե-
ղեցին իւր ճիսակատարութեան միջ-
ունի հինգ անգամ, Ծննդեան, Չառ-
կի, Արդավառի, Ստուածածնի և
Սուրբ Խաչի, որ տաղաւար-էլ ենք ա-
սում: Տաղաւար կըչանակէ՝ խորան,

վրան (չատր:) Հրէից մէջ մինչև այս
օր-էլ կայ տօն տաղաւարահարաց.
կամ տաղաւարաց, որ նրանց քառաս
նամեայ անապատի մէջ տաղաւարնե-
րով կենալու յիշատակն է, որ ժամա-
նակ Տապանակ Ուխտին էլ, ՀինԵկե-
ղեցին-էլ, Ստամբուլու թեան կը-
րօնն-էլ, քառասուն և երկու տարի
սկանդիտու թիւն քաշեցին տաղաւար-
ների մէջ բնակուելով (և հինգ հար-
իւր տարի-էլ, մինչ ի Սողոմոնի Տա-
ճարի շինու թիւնը, էլ ի մնաց տաղաւար
ի մէջ:)

Բայց մեր Եկեղեցին Հրէից ծէս ե-
րի հետ ոչինչ կապակցութիւն չունի.
և տաղաւար՝ ոչ թէ եկեղեցին է կո-
չում այս հինգ տարու մէջ երևելի
տօների անունը, այլ ժողովուրդն է
սովորութիւն շինել այսպէս կոչել:
Որովհետև Հայաստան շատ ուխտա-
տեղիք կան, ուր որ ազգը ջերմեանե-
ղարար յաճախում էր բաղմու թեամբ.
և շատը այն է՝ որ ժողովուրդը միշտ
գնում էր վաղօրօք և նախընթաց շա-
բաթապահքը այն-տեղ էր անցուցա-
նում իւր ուխտադրութիւնը կատա-

բում, ոչ թէ միայն պահօր, այլև ծո-
մապահու թեամբ. և տանի մեծահան-
դէս նաւակատիքի պատարագին հա-
ղորդում էր. բայց նաւակատեաց նա-
խընթաց օրը միայն ձկամբ և կթովք
էր պահքը ըստ նախնաւանդ կարգա-
դրութեան լուծանում:

Սյս Նաւակատեաց նախընթաց օ-
րերն-էլ ասուեցան Նաւակատիք. և
Նաւակատիք՝ ձկամբ և կթով լուծա-
նելը կարծուեցաւ. և այսպէս հասա-
րակ բամիկ ժողովրդեան բերանումն
մէկ մէկի հետ խառնուեցան, և աշ-
խարհականների բերանէն ընկաւ հո-
ղևորականների բերաններն-էլ. հոգե-
ւորականք-էլ կաննալով ժողովրդա-
կան հասկանալի բառով խօսիլ կած
դրել՝ քիչ քիչ իրանց մէջ-էլ հասարա-
կեցին և գրքերի մէջ-էլ տեղ տուին:
Եւ որովհետև ուխտատեղիք շունէին
բաւական յարկածածուկ տեղեր, որ
այն ուխտաւորները բացօթեայ շրմը-
նային, ժողովուրդը այն օրերը իրանց
համար ուխտատեղելու մը տաղաւար-
ներ էին շինում և մէջը բնակվում:
Ըստ ուշ սկսան ուխտատեղիներէ

շրջակայքումը հիւրանոցներ կամ խու-
 ցեր պատրաստել քրիստոնէութեան
 ջերմեանդ Հայերը, որ Հայաստանի
 թշուառութեամբ էին տանջվում, թէ
 և կռապաշտութեան ժամանակը Սր-
 տաշէս Երկրորդի որդին Տիգրան Եր-
 րորդը՝ իւր եղբոր Վաթան քրմապե-
 տի դերեզմանի մօտ Բագնայ աւանու-
 մը՝ շինել էր մ.հեան, և նորա շրջա-
 կայքումը հիւրերի բնակարան: Այս
 հիւրընկալութեան խցերի դաղափա-
 րը՝ զարմանք չէ՝ թէ մեր ազգը նախ-
 նեաց հին աւանդութիւններից ստա-
 ցած լինի, ոչ այնքան ուխտաւորաց,
 որքան օտարական ճամփորդների հա-
 մար. բայց այն խցերի մէջ կենալը և
 կամ քան զայն-էլ առաջ վրանների
 մէջ իջեանելը, և բոլորովին այդպէս
 ժամանակ անցուցանելը՝ տաղաւարա-
 բնակութիւն կոչած լինի, և տաղա-
 ւարաբնակութիւն խօսքէն մինչև տա-
 ղաւար հասուցած լինի, և տաղաւար
 խօսքը՝ Արդավառի օրէն լինի վախ-
 առած, որ օրը որ քրիստոս Թաբոր
 սարումը պայծառակերպեցաւ, և աշա-
 կերոք ասացին «Մրացուք երիս տա-

զաւարս)։ Կարելի է թէ Հայաստա-
 նի ուխտուարները առաջվարդավառի
 օրն են տաղաւար շինել, կամ իրանց
 օթադայելու վրանք՝ շրկամենալով խո-
 բան ասել՝ անուանեցին տաղաւար, և
 յետոյ այն սովորութիւնը ամեն տեղ
 տարածուել է և հասարակուել։ Եթէ
 Վարդավառի օրը Սուրբ Կարապետի
 վանքումը ըսկան ուխտաւորք իրանց
 ապահովութեան համար վրաններ շի-
 նել և տաղաւար ասել, ոչինչ զարմա-
 լի չէ՝ որ այս սովորութիւնը յետ ժա-
 մանակաց կարողանային ուրիշ տեղե-
 րումնէլ սխտոյացնել, և այն տօնե-
 րի վրայէլ կնքել տաղաւար անունը
 առանց Հրէից տաղաւարը միտք բե-
 րելու։

ՍՅԼ ձկամբ և կթով լուծանելու
 հինգ օրը, որ մեր Եկեղեցին բաժա-
 նել է հինգ մեծ տօների նախընթաց
 օրերի վերայ, (դուցէ հաղորդվողների
 պատճառաւ) Յունադաւանք հաւարած
 ունին մեր Բարեկենդանի Շարաթումն
 որ ասում են մասդահք կամ պանրաշա
 բաթ, որ մտեղէն շին գործածում։

ԲՍԿԼՍԽՈՐԾՆԷ

Մյս խօսքը դուրս է եկած «բաւկը
լայ» և «խորել» բառերէն: Խորել կը-
նշանակէ թաքցնել, գողանալ, պակ-
սեցնել: Մասնաւ և իւր կիներ խորել
էին ի գնոյ աշարակին: Երբեմն էլ
աշխարհարառ լեզուի մէջ կընշանակէ
ուտելով քանդել, լուծանել. դորօրի-
նակ՝ ծամը խորել, պասը խորել, եր-
գումը խորել, ժառանգութիւնը խո-
րել, գրամագլուխը խորել, և այլն.
և այս տեղաց են դուրս եկել այս
բառերը՝ մաթթախոր, միրասխոր, և
այլն: Բակլախորանն էլ կընշանակէ՝
բակլայ ուտել սկսելու օր, կամ բակ-
լայէն ուտելով պակսեցնել սկսելու օր:

Մյս բակլախորանը այն ժամանա-
կի խօսք է, երբ որ Հայոց ազգի մէջ
սերմանովեցաւ քրիստոնէութիւնը, և
նորա հետ միասին՝ պատե ու ուտիսը
ճանաչելը. և բակլախորանն էր ազ-
ուհացից կամ մի՞՞, պատի առաջին ներ-
կուշարթի օրը:

Բայց Վիլիկեցոյ Հայոց թագաւո-

րութեան ժամանակը, երբ որ սկսան
 մէկ քանի կարգաւորներ, որոնց մէկն
 էլ էր Գրիգոր Մաւարդեցին, մի ա-
 րանութիւն քարոզող երկպառակող-
 ներէն խարուիլ, և Հռոմայեցոց Հեա-
 անալի մարանութիւններ սարքել,
 միւս իրանց կրօնի վրայ անհաստատ
 մարդիկ էլ սկսան շատ տեղ ծիսա-
 փոխութիւններ անել և Հռոմական
 ձեռքուն հետևիլը Սյս նորաձև ձե-
 սերի մէկն էլ այն էր, որ բարեկեն-
 դանի սուշը սկսան մինչև չորեքշաբթի
 երեքացնել. (այս տեղէն դուրս եկաւ
 սուշը կտրած խօսքը). երկուշաբթի
 և երեքշաբթի շոխտեմ ինչ սրածա-
 ռաւ՝ եկեղեցոց ժամերդութիւնը բա-
 նարար մեկնելով, շուայարուք՝ սըր-
 բեցարուքի դէմ անկաջները փակե-
 լով, աւաիք կ'անէին, ինչպէս որ Աը-
 րաստան դիցօ են խաղում, և չորեք-
 շաբթի, որ Հռոմայեցիք որ մոխրաց
 են կատարում, ծիսափոխներն էլ՝ երբ
 նոր խելքի եկած՝ սկսում էին պաս-
 պահել, և այն օրվան վրայ դնել
 երկուշաբթի անունը, և բակլախորան
 տակով պահաց կերակուր ուտել ըս-

կսել, որն որ պիտի երկուշարթի
 սկսէին: Եւ յետ ժամանակաց, երբ որ
 սկսան Ղենէտիկ օրացոյց տակել,
 բակլախորանը շորեքշարթի վրայ կն-
 քեցին, և նոցան կոյր զկուրայն փոխ
 առնելով միւս օրացոյցներն էլ կըրկ-
 նեցին և երեքկնեցին այնպէս, որ
 ազգը կարծեց թէ ի սկզբանէ էլ այն-
 պէս էր: Բայց այսպիսի ծիսափոխու-
 թիւններու պատճառաւ օրինապէս
 Հայերը քանի անգամ շիթթվեցան, և
 Հեթում 2-դ և Ղենն 4-դ Հայոց
 թագաւորները այն աղմուկներուն
 զոհ գնացին, որով ծէսերու փոխո-
 խութիւնն էլ չյաջողեցաւ, և Հայերը
 իրանց կրօնի և ծէսերու վրայ ամուր
 և հաստատ մնացին, այլ բակլախո-
 րանի անունը երկուշարթէն շորեք-
 շարթի փոխվեցաւ առաջ մ. Ջ: Մին-
 չև այսօր էլ Հայերը թէպէտ այս
 նորամուտ սովորութեամբ, որն որ
 Ղենէտիկ տարած, կամ նոցա մտաց
 անդ խտակցութեամբ հետևող օրա-
 ցոյցները ամուր պահել են տալիս
 ազգի առաջ խուժանի մ. Ջ, բակ-
 կլախորան շորեքշարթի օրն են առն-

դում և անուանում, բայց բակլայի
 խորելը և պաս պաճեղը՝ երկուշար-
 թիէն են սկսում. և եթէ այսպէս
 չանեն, քառասուն օրը չի լրանար,
 և քառասնորդաց պաս չի լինիր, այլ
 երեսուն և ութ կըլինի: Քառասնորդաց
 պասը առաջին երկուշարթիէն մին
 չե վերջին ուրբաթ օրն է: Ղազարու
 շարաթէն մինչև առաջ շարաթ շար-
 շարանաց օրեր են: Բայց այս քառա-
 սուն և ինն օրը (առաջին երկու-
 շարթիէն մինչև թաղման օրը, կի-
 բակէն էլ հետը,) որովհետև մեկ
 զմեկէ բնաւ բաժանուելու չեն, այն
 պատճառաւ ազգը ինքը նորա ճշդու-
 թեան է նշան դրել, որ նորա կիսող
 քանուհինգերորդ օրը միջինը է ա-
 սել: Ս յս միջինքի տեղ՝ Յունարան
 ազգերը ունին կիսապիմուէկասաւէ, որ
 յինանց կէսն է, և այն օրը խաչը
 ջուրն են ընկզմում ջրօրհնաց օրի
 նման:

ԾՍՂԿՍԶՍՐԻ.

Ծաղկազարդ հայերէն կ'առուի
 այն տունը, որ շրջ որ կատարում է
 սուրբ Եկեղեցին՝ Քրիստոսի Քեթա-
 նիայէն Ղազարոսին յարու թիւն պար-
 դեւած սեղէն՝ Երուսաղէմ դալը աւա-
 նակի վրայ նստած, երբ որ Հրէից
 ձերերը և մանկուծք նրան ընդ ա-
 ռաջ զնացին, և ձեռքերուովը արմա-
 ւենեաց և ձիթենեաց ոստեր ունէին
 բռնած, և իրանց հաղուսաները նորա
 առջևն էին փռում, և բարձրարար-
 րան ձայներով երգում էին Մկ այն-
 պիտի երգ, որն որ ԱՄՄ սաղմոսէն էին
 շարադրել, և անն երկու տողի վեր-
 չը՝ Մարերան «ովսաննայ» էին կան-
 չում, և այսպէս ովսաննայ երգելով
 ներս տարան Երուսաղէմ: Ովսաննայ,
 Օսաննայ, ըստ Հրէից «հէօիօնէ», կը-
 նչանակէ՝ «օ՞ Տէր, փրկեա՛, օ՞ Տէր
 առաջնորդեա՛, կամ Փրկիչ ձեպեա՛,
 փութեա՛, աճապարեա՛»: Մյս երգը
 յիսուն վաթսուսն տարի առաջ էր
 շարադրված և դառել էր արդէն ազ-
 գային երգ, և մեծ ու պատիկ սովո-

րել էին և գիտեին, որովհետև ամեն-
 նեքեան սոլասում էին Մեսիայի դա-
 լանեան, և նորա համար էին այն
 երդն էլ յօրինել, և այն պատճա-
 քաւ բերնէ բերան սովորելով իրանց
 ձեջ հասարակել էին. բայց այնպէս
 պատահեցաւ, որ միայն Քրիստոսի
 դալանեան համար երդեցին հրատա-
 րակաւ, և Քրիստոսին էլ ոմանք
 Քրիստոս Մեսիա էին կարծում և
 և հաւատում, իսկ այլք՝ ոչ: Չի-
 թենեաց և արմաւենեաց ոստերն էլ
 ձեռներումը բռնելը՝ ձեկ պատահ-
 ւածք եղաւ. որովհետև ինչ տեղ որ
 Արուսազէնէն ընդառաջ դնացող բազ-
 մութիւնը հանդիպեցաւ Քեթանի-
 այէն Քրիստոսին ուղեկից բազմու-
 թեան, Չիթենեաց սարի վրայ էր,
 և շատ ձիթենեաց և արմաւե-
 նեաց ծառեր կային այն տեղերումը:
 Քեթանիայէն որոնք որ Քրիստոսի
 հետ գնում էին դէպ ի Արուսազէն,
 արդէն տեսել էին, որ Քրիստոս ձեկ
 օր առաջ Ղազարոսին շորս օրվան
 մեռած ու թաղված յարութիւն էր
 տուել, կեանք էր պարգևել, և վեր

էր կացրել: Երուսաղէմ գէպ ի վեր,
 գէպ ի Բեթանիա շտապող պաղճու-
 թիւնը միայն լսել էին Ղազարոսի
 կենդանանալու համբարը, և գալիս էին
 որ Քրիստոսին էլ տեսնեն, Ղազարո-
 սին էլ. և երբ տեսան Քրիստոսին՝
 որ իշխու աւանակի վրայ նստած
 գալիս է՝ իրանք էլ շիմացան, շհաս-
 կացան, թէ ինչի՞ համար սկսան ա-
 ղաղակել, և ծառերիցը ոտեր կո-
 տրտել և ձեռքերումը բռնած՝ նրան
 և նորա ուղեկիցներուն ընկերանալ
 գէպ ի Երուսաղէմ:

Ո՛րեմն ինչ էլ որ անում էին, ա-
 նում էին առանց գիտակցութեան,
 Հոգին էր անել տալիս: Սրմաւենեաց
 յիշատակը կայ մեր լեզուի մէջ էլ,
 որ այն ծաղկազարդի օրը արմաւե-
 նեաց օր էլ ենք ասում: Իսկ ձիթե-
 նեաց յիշատակը պիտի ողորո՞ման
 բառի մէջ պտրտեն, յունաց «օլէա»
 իբրքէն, որովհետեւ ծաղկազարդը
 «ողորո՞ման» էլ ասվում մեր գրոց
 լեզուաւ, (որն որ ի հարկէ խառնե-
 լու չէ ըստողոգիի հետ:) Հայաստա-
 նումը արմաւենի չկար. իսկ ձիթե-

նին էլ միայն հարաւային դաւառնե-
րուճը էին գտնուում: Սյն օրը փո-
խանակ ձիթենեաց և արմաւենեաց
ըստ մի ծի մասին ուսի թարմ ոստեր
են բանում ձեռքերումը: Ուսաց
աշխարհումը նոյնպէս ձիթենի և ար-
մաւենի շունենալով՝ ուսիքը այնքան
սեփականվել են այս տ. նին, որ ծաղ-
կազարդի օրը անուանվում է «ուսեաց
կիրակի», «веронная недѣля»: Կար-
ծեմ որ Արաստանի Բոլայ կամ Բոլո-
րան էլ այս է ակնարկում:

Ըստ տեղ Հայերը ծաղկազարդը
ճառագորդար են էլ ասում: Ծաղկա-
զարդը ո՛չ արմաւենեաց թարգմանու-
թիւն է, ո՛չ ձիթենեաց և ո՛չ ուսե-
նեաց: Կարծելի է թէ Հին ժամա-
նակներումը Հայոց միջ մի կազարդ-
ին տօն կամ հանդէս է իլել, կամ
տարուայ միջ մի կյառակացեալ ժամա-
նակ, կամ եղսնակ, կամ գարնանա-
մուտ, կամ ամսառնամուտ, որն որ
կատարում են իլել ծաղկառնչներով
իրանց գլուխները, կամ կուրծքերը
զարդարելով, կամ դռները և պա-
տուհանները, կամ գոհելու և ողջա-

կէզ բերելու գումներու զլուխները
 ծաղկամբ պատկազարդելով: Սյլ ար-
 մաւ ենեաց. տօնը քրիստոնէու թեան
 հետ մանելով, և այն հին ազգային
 ծաղկազարդի տօնին մօտ ժամանակ-
 ներումը պատահելով, հին ազգային
 տօնի կամ արախու թեան ժամանակի
 անունը դրել են նոր քրիստոնէական
 տօնի վրայ. և որովհետև ունեցած
 չէ իւր մէջ ոչինչ հեթանոսական
 զգուշալի խարանք, այլ եղել է պարզ
 ազգային ուրախութիւն, մնացել է
 ազգի մէջ և ընդունվել է եկեղե-
 ցումն-էլ:

Հայաստանի շատ տեղերումը այն
 օրը երբեմն շատ ծաղկած են լինում
 դաշտերը, և շատ անգամ-էլ ծառերը
 լինում են ծաղկներով զարդարված,
 և մանաւանդ դաշտի ծաղկութիւնը այն
 ժամանակներումը սկսում են զար-
 թիլ. և այն ժամանակ տուն էլ յար-
 մարապէս ասվում է «ծաղկազարթ.»
 որ ո՛չ այնքան մէկ յամկացեալ տուն
 է նշանակում, որքան արքայ մէջ
 այն մասնաւոր ժամանակը, երբ որ
 ծաղկունք զարթում են և զարդար-

Գում: Ծաղկաղարչն էլ նայն է, որ
 շատ տեղ ձևանային անդարդութե-
 նէն աղատուած՝ թարժ ծառերու կա-
 րօտը լցուցանելու համար՝ շատ մարդ-
 իւր դուռը, կտուրը, լուսամուտները,
 հերթիքը զարդարում է ծառերու
 տերեւեալ ոտներով և շեկերը՝ ծաղ-
 կունքով: Եւ սրով հետեւ այն էլ ծա-
 ռերու համար մէկ պատիւ է, որ ե-
 կեղեցոյ դռներումն էլ են շարտում,
 և մանկուքը հրճուանօք այն ոտնե-
 րէն կտրում, առնում և ձեռներումը
 մանացնում, այս տեղէն դուրս է եկել
 «Ծառ. կտորունք» խօսքն էլ, և «ուս-
 օրհնէքն» էլ, որ նայնպէս ծաղկա-
 ղարդի մէկ նայնանշանն ձևն է:

ՍՇԽՍԲՀՍԾՍՏԲՍՆ:

Արք որ բրիտանէութիւնը յաղ-
 թանակելով տարածուեցաւ ա թեկողմ,
 և Կանադանախնաս կայսրը արաւ նրան
 բոլոր կայսերութեան մէջ ախրապե-
 տող կրօն, նորա մայրը Հեղինէ դըշ-
 իսն Հոռնէն դնաց երուսաղէ՛՛ Բրիտ-

տասի խաչափայտը պարտելու, որ և
յաջողեցաւ գոնել:

Սյն ժամանակը իւր նորահաւատ
ինքնակալ սրբուց կահքով Քրիստոսի
սուրբ գերեզմանի վրայ մէկ մեծ
երկրգմբէթեան փառաւոր տաճար
կանգնեցուց, որոյ երկայնութիւնն է
մէջէն չափելով, արեւելքէն արեւմուտք
երկու հարիւր ութսուն ու հինգ
քայլ, իսկ լայնութիւնը հարաւէն
գէղ ի հիւսիս՝ հարիւր յիսուն քայլ:
Տաճարն է ձուածե բոլորածիր: Սյս
տաճարի միջակէտումը աւագ կաթն-
ղիկէի տակը է Քրիստոսի սուրբ
գերեզմանը, առանձին փայր մատուռ,
քարէ փորած և տաշած. իսկ գերեզ-
մանի շրջապատը ևն զանազան քրիս-
տոնեաց հին ու նոր ազգաց մատուռ-
ներ: Բաց յայտնանէ՝ հարաւային
դռնէն, որ ևս թիւ դրանց մէջէն մի
միայն է բացը, երբ որ ներս մտնես
տաճար, աջակողմէ կայ Գողգոթայի
մատուռը, որոյ վերնայարկն է իսկ
Քրիստոսի խաչուած օղոր, իսկ ներք-
նայարկը է Սէաթի և Մելքիսեդեկի
և Գողգոթի զերեզմանները և նորա

մօտ՝ խաչի թաքցրած տեղը:

Սյունահանք սկսում են դէպ ի արևելք՝ փշեայ սլաակից կապած սխենի, հանդերձից բաժանման, Ղառնկիանոս հարիւրապետի, և կըղառնայ դէպ ի հիւսիս — Յակոբայ Տեառն եղբօր, խաչի, և Մարիամ Մազդազնեացոյ տեսած պարտիզի և պարտիզականի մատուռները: Հիւսիսային դռնէն դէպ արևմուտք՝ Յոհաննէս աւետարանչի մատուռը, և արևմտեան դրան մօտ Յովսէփայ Սրեմաթացոյ և Նիկողիմոսի գերեզմանները առանձին մատուռներու յիշ:

Պատանաանդը Գողգոթայէն դէպ ի գերեզման երթալու ճանախումը քառասուն քայլ հեռու Գողգոթայէն դէպ ի հիւսիս արևմուտք, և քառասուն քայլ հեռու գերեզմանէն դէպ ի հարաւ արևելք: Գերեզմանի արևմտեան կողմը փոքր ինչ դէպ ի հարաւ է Ստուածածնի ուշաթափութեան տեղը, և այն տեղէն փոքր ինչ դէպ արևմուտք և դէպ ի հարաւ է այն տեղը, ուր սր կար մայրն հանդէպ խաչին, և նորա մօտ Յո-

Հաննէս աւետարանիչը: Այսքան և
 այլ շատ մատուռներ կան նոյն մէկ
 հարս մեծակառոյց տաճարի մէջ, որոնք
 որ ամեն քրիստոնէկայք ըստ ազգաց այն
 նոր շինութեան ժամանակը սեփական-
 նել էին իրանց: Հնախօսութիւնք ասու-
 մէ թէ՛ Արուստակէսի մէջ, կամ նորա
 շրջակայքումը, կամ սուրբ Յարութեան
 տաճարի մէջ Հայերը շատ տեղեր ու-
 նէին, Գողգոթան էլ և ուրիշ շատ
 տնօրինական տեղեր էին Հայոց ազգի
 սեփական, նոյնպէս Յոյնք, Հռոմայե-
 ցիք, Ասորիք, Ազգիպոսացիք (Մովսէք),
 Հարէչք, և ուրիշ այն ժամանակի ազ-
 գերը ունէին մատուռներ, և այս իսկ
 պատճառով այն մեծ տաճարը ասուե-
 ցաւ աշխարհամատրան տաճար, կամ
 աշխարհամատուռն, այսինքն այնպիսի
 տաճար, որ ամեն աշխարքի մարդիկ
 կամ ամեն ազգք իրանց համար ունին
 առանձին սեփական մատուռ:

Երբ որ Հայերը ընկան կենցաղա-
 կան թշուառութիւնների մէջ, իրանց
 անկախութիւնը կորցրին, և նորա հետ
 միասին ազգութեան կապերն էլ թու-
 լացան, Արաց դարանակալութեամբ և

Յունաց նեկ դու թեամբ Գողգոթան էլ
 ձեռքերէն խլուեցաւ : Բայց փառք, պա-
 տիւ և գոհութիւն Անստանափնու-
 պօլսոյ ազդասէր Հայ ժողովրդեան չե-
 մեռանդութեան, որ իրանց անտանելի
 զոհերով կարողացան այն աշխարհա-
 ժողով տաճարի միջքանի քանի մա-
 տուռնէր ստանալ, և Գողգոթայի տե-
 դը՝ նորա հանդէպը՝ դէպարեմուտք,
 և Յոհաննէս աւետարանչի մատուռն
 դէպ հարաւ Լրկրորդ Գողգոթայ ա-
 սած եկեղեցին վերնայարկումը սեփա-
 կանել։ Սյժմ ինչ որ Եւրոպացի հզօր
 և աշխարհաստան թագաւորութիւն-
 ները ցանկանում են այնտեղ գտնել,
 կամ դեռ նոր են գտել և գտնում, մի
 անգլուխ, անտէր, անձարակ, ցրուած,
 և անմարանութեամբ բամբասուած
 ազգը կարողացել է մեծ մեծ զոհերով,
 թագաւորութեանց փայելուչ և հա-
 մաչափ ուժեր թափելով, շատ առաջ
 ազգի սեփականութիւն անել, որով ոչ
 եթէ միայն այն երանելիքը, այն մի
 յեանորդաց, պարճանաց տեղի նախ-
 նիքը, և արժանանուն նախահարքը՝
 մեղ դրել են շնորհապարտութեան միջ,

այլ և ցոյց են տուել մեզ և բոլոր աշխարհին օրինակ, որ մեր ազգը ինչ էլ մէկ անգամ կամենայ, ջանայ, հետեի անել, նախախնամութիւնն էլ պարտաւ է օգնել և յաջողիլ: Աշխարհամատրան տաճարի տօնը մեր եկեղեցին հին ժամանակներէ սկսած կատարուի է Չառակի երբորդ կիրակին, որ հասարակօրէն աշխարհիկ լեզուաւատումնք կանանչ կիրակի. և այն օրվան շարականները ցոյց են տալիս, թէ մեր երանելի նախնիք ի՞նչ հայեցուած են ունեցել իրանց հայրենաւանդ կրօնի վրայ:

ՉԱՏԻԿ. ՊԱՍԷՔ. ԽՏԻԵԼԼԷՁ:

Իսրայէլացոց ազգի Եդիստոսէն դուրս գալու գիշերը՝ Ստուծոյ հրամանաւ Մովսէս պատուիրեց, որ երբ բանակը պատրաստուի ճանփայ ընկնելու՝ ամեն մարդ իւր տան մէջ գննէ մէկ ձի հաս տարևոր անարատ արուդառն մերթնն, խորովեն ու բաղարջով և եղերդով, (որ սալաթայի կամ ծի-

կորիս պէս բանջար է), ուտեն. ինչ
 պէս էլ որ կատարեցին ու կերան: Այն
 գիշերը Սասուն անց կենայ
 Իսրայէլացոց բանակի և Նզխարացոց
 բնակարաններու մէջէն, և ո՛ր դրան
 բարաւորի վրէն որ դառնի արխնը. շը-
 տեանէր վերնաշէմքի վրայ քամ, այն
 տան միջի անդրանիկներուն պիտի սը-
 պանէր: Այս՝ Սասունոց անց կենալը
 Իսրայէլացոց բանակի ու Նզխարացոց
 բնակարաններու մէջէն, Հրէից լե-
 զուաւ ասուեցաւ պէ՛յսէք կամ փե՛յ-
 սըխ, որ կնշանակէ անցը, կամ անց
 կենալ. և յունարէն թարգմանաւ թեան
 մէջ դրուել է պասէք կամ պասքայ,
 և բոլոր այն օրերը կոչուեցան բա-
 դարջակեր:

Հազար հինգ հարիւր տարվան մօտ
 ժամանակ անցկենալէն յետ՝ Քրիստոս-
 սի փրկագործ շարչարանքը սկսաւ նոյն
 բադարջակերաց տօնի առաջին երե-
 կոյին հինգշաբաթի, երբոր էլի պէյ-
 սիխի գառը կերան. երկրորդ օրը ուր-
 բաթ խօ Քրիստոսի խաչուելը, մեռ-
 նելը ու թաղուելը պատահեցան. եր-
 րորդ օրը՝ որ էր շաբաթ, երեկոյին,

արեգական մայրը մանեկն յետ հրա-
շագործուեցաւ սուրբ յարութիւնը:

Երբոր Քրիստոսի աշակերտները
սկսան նորա սուրբ յարութիւնը մո-
նել, սովորութիւն արին այնուհետե
որ շարշարանաց և յարութեան մո-
ները բաղարջակերաց և օւէյսիսի ան-
միջապէս հետեւեալ օրերումը կատար-
վին: Եւ այս պատճառաւ այն աշ-
խարհափրկչական մեծ մօնը՝ Երբայե-
ցոց օւէյսիսի անունով սկսան պատէք
կոչել ամեն քրիստոնեայ ազգերու մէջ:
Եւ պատէք ասելով քրիստոնեական
եկեղեցին հասկանում է միայն Քրիս-
տոսի սուրբ յարութիւնը, որ եկաւ
կարգադրուեցաւ հին Իսրայէլի ազա-
տութեան յիշատակի մօնի տեղը:

Այլ թէ այս պատէքը կամ սուրբ
Յարութեան մօնի օրը Հայոց ազգի
մէջ ինչի՞ Չարիկ ասուեցաւ, պիտի
խմանանք, որ Չարիկը՝ ո՛չ յարութիւն
կընշանակէ, ո՛չ օւէյսիս, ո՛չ պատէքի
գառը, ո՛չ անք կամ անց կենալ, որ
ասենք թէ՛ այս խօսքերու թարգմա-
նութիւնն է: Հին Հայոց մէջ մէկ ազ-
գային հովուական ծէս է եղել, որ

դարնանանսի մօտ ժամանակը դա-
 ներուն ոչխարներէն զատանում էին,
 և դառը մօրէն զատանելու, բաժնելու
 օրը ՉՍՏԻԿ էր ասլում, և նոյն իսկ
 զատանելը, և զատած դառը և բո-
 լոր ծխակատարու թիւնն էլ, շատ ան-
 դամ այս անունն էր աննում, այժ
 սրտաճառու այս ազգային ճէսի կա-
 տարելու օրերու անունն էլ Չատիկ
 էր, այսինքն զաննելուն իրանց մօրե-
 րէն զատանելու օր, օր հովիտներու
 համար մեծ բան էր, որովհետեւ մինչեւ
 այն օրը դառը իւր մօր հետ էր շրջ-
 չազայում և կաթն էր ունում, և
 կաթնասկեր դառը մերթել ասլորու-
 թիւն չկար, ինչպէս որ մինչեւ այս
 օր էլ Սոխայի երկիրներումը մինչեւ
 խարելիցի օրը, որ մեզ համար լի-
 նում է Սպրիլի 23, իսկ Եւրոպայումը
 լինում է մայիսի 5, դառը մօրէն բա-
 ժանել ու մերթելը արդեւ չէր յաշ-
 նարարման ազգերը այս հովուական
 ճէսերը մեծ տօնախմբութեամբ են կա-
 տարում, ինչպէս Եւրոպայէքոցոց մէջ
 կատարէն էր, երբ որ խաշանց բարդն
 էին մկրտում: Հայոց մէջ էլ հո-

Վաւական կեանքը շատ էր տարա-
 ծուած. և Չատիկը դառել էր մեկ
 այնպիսի ճէս, որ ազգի մէկն դասա-
 կարգի մէջ մտել էր ու տարրացիէ:
 Չատիկի որը, քանի որ Հայերը թա-
 դաւոր չունէին, Հայոց աչ արքի վրա
 ընտրած կառավարող նահապետները,
 և ապա՝ երբ որ թագաւոր մանցան
 թագաւորներն էլ, իրանց ժողովրդեան
 հետ հաւատարմութեան կապից և ածու-
 կից էին լինում, ինչպէս որ այժմ էլ
 սուրբ Յարութեան ածուքնայն օրինակ
 է ուրախութեան բերում յետին աղ-
 քանի խրճիթի մէջ, ինչպէս որ թա-
 գաւորներու և իշխաններու տպաբա-
 նից մէջ:

Այս ազգային զատիկի ճէսի անու-
 նը՝ քրիստոնէական ժամանակը հան-
 դիսկելով այն միջոցներումը, երբ որ
 պիտի Ջրխատոսի սուրբ Յարութեան
 տունն էլ կատարուի, որ ժամանակ որ
 պէտքիս դառն էլ էր յիշխում, Հայոց
 լեզուի մէջ այս յարութեան տանի
 վրայ էլ դրուեցաւ, և այնքան ամուր
 կտաւ, որ այնուհետև Չատիկ ասե-
 լով էլ սէշէն դատած դառն էր նշա-

նակում, և ո՛չ էլ էն գառներու զա-
 տելը, կամ այն աղգային հին ծէսը,
 կամ Իսրայէլացոց ու Եգիպտացոց զա-
 տուելը, կամ սէյսիս գառը, կամ
 Հրէից բողարջակերաց աւնը, այլ
 միայն Քրիստոսի կամանոր չարչարա-
 նք, սուրբ արեան հեղմամբ և
 հրաշափառ յարութեամբ՝ աշխարհի
 փրկագործութեան խորհուրդը, և
 քրիստոնէից՝ Հրէաներէն և Հեթա-
 նոսներէն զատուելը, որոշվելը և բաժ-
 նուելը, և եկեղեցին էլ որ երգում է,
 թէ այսօր զատիկ է մեր զինմամբ
 Քրիստոսի, սէյսիսի գառին վրայ
 ակնարկելով, և համանգամայն հին
 տօնը յիշեցնելով՝ հինի ի նորն փոխ-
 վելը, և սատերի ի լոյս փոխարկելն
 է ցոյց աալիս, և այն անդրանկածախ
 որոյ տեղ, որ մահարգել գառնի ա-
 րեամբ բթացաւ, անհաւատութեան
 դէմ համայնածախ դատաւարտու-
 թեան սուսերի՝ զինմամբ Քրիստոսի
 անարատ գառին խափանուելն է հաս-
 կացնում:

Թէև Չափիկը, եթէ կամենաս, կա-
 րող ես ասել, թէ ի հնումն էր Իս-

բայէլացոց Եղիսպատսէն աղատուելու
կամ Եղիսպատացոցմէն զատուելու ամենի
անունը, բայց մեր Հայոց ազգը ո՛ր
անդէն պիտի այդ հրէական անունը
սովորէր, որ ուրիշ ազգեր չգիտեն՝ և
չունին, և մանաւանդ մեր ազգին ի՞նչ
հարկաւոր էր Հրէից զատուելու կամ
աղատուելու յիշատակը կատարել, և
նորա անուամբ սուրբ յարու թեան ան-
ունը պատուել:

Սյժմ էլ որ Յարու թեան անունը պա-
սէք ենք ասում, ո՛չ թէ այն մտօք, որ
հասկացնենք՝ թէ հրէական պասէքն
ենք ասում, այլ այն մտքով, թէ այն
որ յարու թիւն է Քրիստոսի, որ Հը-
րէից պասէքի օրը խաչուելցաւ ու մե-
ռաւ, և իւր յարու թեամբ մեզ հինի
անդ նոր ուրախու թեան օր տուեց, և
հատարակաց ուրախու թիւնը սրտածե-
ձեւ կարմիր ներկելով ենք յայտ-
նում, թէ ամենեցուն սիրան էլ այս
պէս կարմիր, զուարթ և ուրախ է
Քրիստոսի յարու թեան և մեր վրկու-
թեան համար:

Սյս մտքով ահա Քրիստոնէական
եկեղեցին ընդունեց սկզբումը պասէք

անունը, և այն անունն տակը սկսա-
 րանել սուրբ յարութիւնը: Պատեքը
 մնաց դրքերու մէջ և սրիչ ազգայի
 բերնումը: Հայոց ազգը եւ ազգային
 նա նաւանդ զատիկ անունը պատեքի
 փոխանակ հաստատ սխալեց ու գրեց
 գործածութեան մէջ, և պատեքը զա-
 տիկ առաց, և զատիկ խօսքը մնայե-
 Հայերու մէջ մնաց:

Լաւ էր որ զատիկը ազատ խօսքէն
 առած կարծէին, սրախ ազատիկ, ա-
 դատութեան օր, ո՛չ Հրեից, այլ համ-
 աշխարհի մեղքէն և պատու հասէն ազա-
 տուելու համար. բայց այն էլ բռն-
 նադատութիւն կ'ընէր: Չատիկը մեր
 Հայաստանի անմեղ ազգային ձեռն ա-
 նունն էր, և ժամանակի յարմար դա-
 լով՝ սուրբ յարութեան տօնի հետ մէկ
 մեղ պատահելով՝ նորա վրայ դուռե-
 դաւ նորա անունը, ինչպէս որ ճաղ-
 կազարդի համար ասացինք, որ հին
 անունը մնացել է, բայց անունի նշա-
 նակութիւնը փոխվել է, փառեմ աւան-
 դութիւնը անհետ է եղել, և տեղը
 եկել է բրիտանական ճշմարտու-
 թեան փոկազօրծ անօրէնութեան օրե-

րու մէկի յիշատակը: Եւ զայս աստիճանս
 Օսմանցոց Հայերը մինչև այսօր էլ
 պահած ունին և պիտի պահեն (որով-
 Տեաև ոչինչ վնաս չէ տուել և չի տար):
 Խաղբէզ անունը ապրիլի 23 ի վրայ,
 որ օրը որ Յոյնք, և նոցա նման էլ
 մեր յայտնաւորքը՝ սուրբ Գեորգի տօնն
 են կատարում: Բայց այն օրը Սրա-
 րացոց Խաղբէզն էլ է դալիս. այս
 երկու կրօնի ո՞նե րը մէկ զմէկու պա-
 տասելով՝ ո՛չ թէ խառնվել են, այլ
 մէկի տօնն է մնացել, մէկի միայն ա-
 նունը՝ քրիստոնէից մէջ: Սրաւրացոց
 զօրայաճ ժամանակը, երբոր Յունաս-
 տան տիրապետեցին, Յոյնք ապրիլի
 23 ին սուրբ Գեորգի տօնն են կա-
 տարել, և նորա-տխտանդեաց մօտ
 տնաւաճառն են արել, բայց Սրաւրա-
 ցիք էլ իրանց Խաղբէզն են կատա-
 րել, դառնելք են մորթել, և դարը
 մորթելու կամ ծախելու հրաման են
 տուել. այս պատճառաւ սուրբ Գե-
 որգի տօնի օրը, համանդամայն խրո-
 թելէզ են կոչել, որպէս թէ մեկ խօս-
 քով երկու կրօնի տօները հասկացնելով.
 Հայերն էլ, Յունաց հետեւելով, և մա-

նաւանդ յայսմաւորաց, այն օրը, որ
սուրբ Գեորգի տօն չին կատարում,
բայց պատահում է, որ Յունաց եկե-
ղեցի չկայ, բայց յունաց համար Հայոց
սուրբ Գեորգ եկեղեցւոյ դուռը չին
փակում, և այս պատճառաւ այն եկե-
ղեցեաց շրջակայքումը տօնավաճառ է
լինում, միայն ուրախութիւն և դրօ-
սանք են անում, և արարացոց անու-
ամբ խորեւէզ են կոչում, որ միջնա-
դարեան աղգային գերութեան յիշա-
տակն է:

Ռուսաց Մէջ պատրա է ասում ինչ-
պէս յարութեան տօնը, նոյնպէս ու-
րեք ուրեք և այն իւղազանդ նաշիհէ
պատրաստած նկանակը, և տեղիս տե-
ղիս կիսամակարդ բազկէթանի նման
պանիրը, որ աղգային սովորութեամբ
ժողովուրդը եկեղեցին են տանում
սուրբ յարութեան դիշերը, և քահա-
նային օրհնել են տալիս, և նորամով
յիանորեայ պատն են լուծանում:

ՎԵՐԷ:

Մեր ցրուած ազգի մէջ կան մէկ քանի հատ անուններ, թէ արանց և թէ կանանց, որ Տօնացուցի մէջ չկան, բայց ոմանց տօնախմբութիւն են անում յարմարապէս, կամ ոմանք անյարմար, նոցա այժմեան կամ պատշաճ տեղերն են.

ՅՈՒՆՈՒՍԲ

- 1 Բարսեղի տօնին, Ղասիլ:
- 6 Մկրտում, Մելքոն.
- 7 Քասապար:
- 8 Բաղդասար, Բաղդին, Բաղդիկ:
- 9 Էմանուէլ, Մանուէլ:
- 10 Նազարէթ, Նազար:
- 13 Սուրբ Յոհան. Ճիւան, Ճիհան:
- 31 Բենիամինի և Սայենի օրն Բունեաթ, Շահին, Շահան:

ՓԵՏՐՈՒՍԲ.

- 1 Ղևոնգեանց Ղէոն:
- 8 Բարեկենդան Շար. Հայրապետ:
- 12 Թէոդորոսի օրն Թորոս, Թէօրէ:

- 12 Մուռն ի Վիրապ. Վիրապն :
 20 Ծաղկաղարդ. Չարդար, Ծառուկ :
 27 Չաակին, Չատիկ, Յարուժիւն :

ԱՊՐԻԼ.

- 23 Խարէլէզ, Գէորդ :
 24 Երեման Խաչ. Յարուժիւն :

ՄԱՅԻՍ.

- 13 Հողեգալստեան, Գալուստ, Գա-
 լուկ, Մնացական, Մխիթար, Ճա-
 նիկ, Ճանում :
 23 Հռիփսիմեանց Կիր. Եղիա :

ՅՈՒՆԻՍ.

- 7 Կոստանդին և Հեղինէ, Դշխայ :
 11 Լուսաւորչի օրը՝ Լուսեղէն, Լուս-
 պարոն, Լուսիկ, Լուսիա :
 21 Չաքարիա՝ Շաքար, Շաքարօ :

ՅՈՒԼԻՍ.

- 2 Տապանակին, Ոսկի, Սափոր, Ոս-
 կիսափոր :
 3 Վարդավառին, Կարապետ, Գու-
 լասպ, Գուլնազար, Վարդենի,

Արդազար, Արդևան, Մովսէս,
Եղիա, Թէվան, Գուլիկ:

- 14 Նախահարց Իսրայէլ, Ռուբէն,
Թամար, Բերսաբէ, Սողոմոն, Սա-
ղաթիէլ, Զօրաբաբէլ, Զօրապ,
Եւա, Սարրա, Բաստամ, Սպրէս,
Քերթևան:

ՕԳՈՍՏՈՍ.

- 14 Ստուածածնի օրը. Սրբուհի,
Մաքրուհի, Թագուհի, Իսկուհի,
Տիրուհի, Ծաղիկ (Մարիամա-
ծաղիկ), Բրաբիոն, Մանուշակ,
Մնթառամ, Համասիխուս, Նոնո-
փար, Նաղենի (Նաղիկ), Երանու-
հի, Երանեակ, Կուսինայ, Մար-
գարիտ, Եաղութ, Եակունդի,
Զմբուխտ, Զումբութ, Սլմաս,
Էլմաս, Մարմար, Մարջան:

- 23 Իւղաբեր կանանց հետ Սողոմէ,
կամ Սողոմէ:

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ.

- 11 Սուրբ Խաչի օրը Խաչատուր, Քը-
րխատափոր, Քրխատոստուր:

25 Ղարազայ խաչին՝ Ղարազ, խաչիկ, խաչուկ, խաչոյ, խաչկոյ, խէչոյ, խաչերես, խաչախրար, խաչեղբայր, խաչկուռուզ (խաչկուռզ).

27 Նեքտառինեայ գատարինէ:

ՆՈՅՆՄԻՆԻ.

Յ Հրեշտակապետաց, Սերոբէ, Քերոբէ, Ռափայէլ, Միխակ, Մուշեղ, Սաղաթիէլ:

24 գատարինեայ:

ԻԵԿՏԵՄԻՆԻ.

Յ Մերկեռիոսի, Մերկեան:

6 Արգարու՝ Թադաւոր, Թադւոր:

24 Դաւթի օրը՝ Մարգար:

26 Ստեփանոսի օրը՝ Փանոս, Մարտիրոս, Պեպան:

27 Պետրոս Պօղոսին՝ Առաքել:

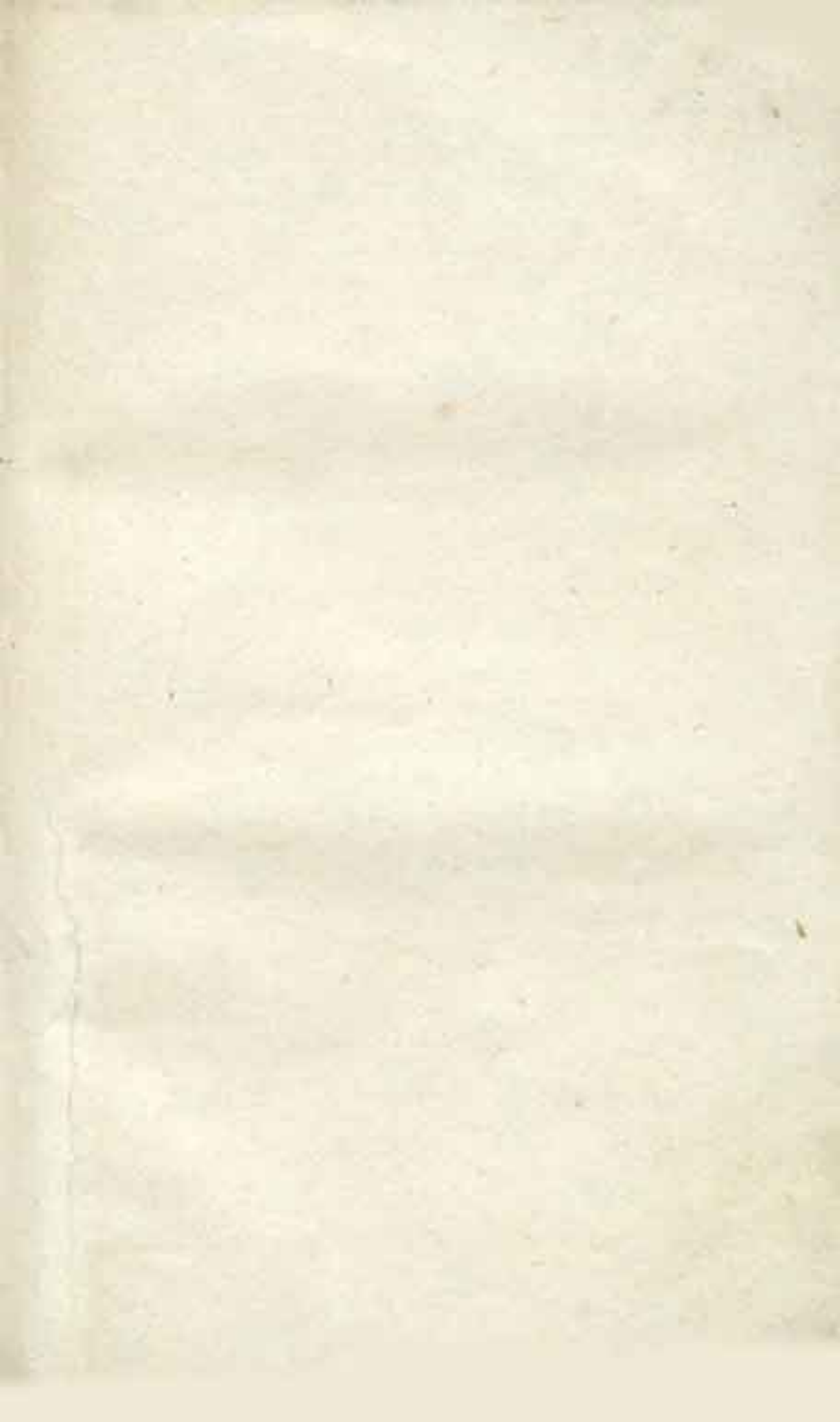
29 Որդւոց որոտման, Յոհան, Յոհաննէան, Յակոբէան, Զեբեդիա (Զիպիտա, Զիւրիդա):

Սաւրբ Ուրբաթ Պարասքէի:

Գիր տարւոյն	9
Վերադիրն	5
Եօթներեակն Հառմ,	7
Տարեմուտն	Վերակիւ
Օր ծննդեան	Ուրբաթ.
Մաաչաւորաց բարեկենդ.	Փետր. 5
Բուն Բարեկենդան	Փետր. 26
Սւետուէն Զ. շաբաթ	Ուրբաթ.
Զատիկ	Սպրեւի 16
Խորէլէզ	Նոր Գիր.
Համբարձուէն	Մայիսի 25
Հողեղալուստ	Յունիսի 4
Վարդավառ	Յուլիսի 23
Ստուածածին	Օգոստ. 13
Սուրբ Խաչ	Սեպտ. 17
Վարագայ Խաչ	Հոկտ. 1
Հրեշտակապետք	Նոյեմ. 11
Յիանակի Բարեկենդան	Նոյեմ. 19
Սուրբ Յակոբայ բարեկ.	Դեկտ. 10
Ծննդեան Բարեկենդան	Ուրբաթ
Կաղանդ 1868 ամի	Երկուշաբ.

1887-1888

1	...
2	...
3	...
4	...
5	...
6	...
7	...
8	...
9	...
10	...
11	...
12	...
13	...
14	...
15	...
16	...
17	...
18	...
19	...
20	...
21	...
22	...
23	...
24	...
25	...
26	...
27	...
28	...
29	...
30	...
31	...
32	...
33	...
34	...
35	...
36	...
37	...
38	...
39	...
40	...
41	...
42	...
43	...
44	...
45	...
46	...
47	...
48	...
49	...
50	...

Page 3 of 10

1. The first part of the document is a list of names.

2. The second part is a list of dates.

3. The third part is a list of locations.

4. The fourth part is a list of events.

5. The fifth part is a list of people.

6. The sixth part is a list of organizations.

7. The seventh part is a list of activities.

8. The eighth part is a list of results.

9. The ninth part is a list of conclusions.

10. The tenth part is a list of recommendations.

11. The eleventh part is a list of references.

12. The twelfth part is a list of appendices.

13. The thirteenth part is a list of footnotes.

14. The fourteenth part is a list of glossary terms.

15. The fifteenth part is a list of index entries.

16. The sixteenth part is a list of tables.

17. The seventeenth part is a list of figures.

18. The eighteenth part is a list of charts.

19. The nineteenth part is a list of maps.

20. The twentieth part is a list of diagrams.

21. The twenty-first part is a list of photographs.

22. The twenty-second part is a list of videos.

23. The twenty-third part is a list of audio files.

24. The twenty-fourth part is a list of documents.

25. The twenty-fifth part is a list of spreadsheets.

26. The twenty-sixth part is a list of presentations.

27. The twenty-seventh part is a list of reports.

28. The twenty-eighth part is a list of newsletters.

29. The twenty-ninth part is a list of brochures.

30. The thirtieth part is a list of flyers.

31. The thirty-first part is a list of posters.

32. The thirty-second part is a list of banners.

33. The thirty-third part is a list of signs.

34. The thirty-fourth part is a list of stickers.

35. The thirty-fifth part is a list of buttons.

36. The thirty-sixth part is a list of magnets.

37. The thirty-seventh part is a list of pens.

38. The thirty-eighth part is a list of pencils.

39. The thirty-ninth part is a list of erasers.

40. The fortieth part is a list of notebooks.

41. The forty-first part is a list of folders.

42. The forty-second part is a list of binders.

43. The forty-third part is a list of calculators.

44. The forty-fourth part is a list of compasses.

45. The forty-fifth part is a list of protractors.

46. The forty-sixth part is a list of rulers.

47. The forty-seventh part is a list of compasses.

48. The forty-eighth part is a list of dividers.

49. The forty-ninth part is a list of sharpener.

50. The fiftieth part is a list of stapler.

51. The fifty-first part is a list of hole punch.

52. The fifty-second part is a list of paper.

53. The fifty-third part is a list of ink.

54. The fifty-fourth part is a list of toner.

55. The fifty-fifth part is a list of printer.

56. The fifty-sixth part is a list of scanner.

57. The fifty-seventh part is a list of fax machine.

58. The fifty-eighth part is a list of copier.

59. The fifty-ninth part is a list of shredder.

60. The sixtieth part is a list of laminator.

61. The sixty-first part is a list of hole puncher.

62. The sixty-second part is a list of stapler.

63. The sixty-third part is a list of paper shredder.

64. The sixty-fourth part is a list of file folder.

65. The sixty-fifth part is a list of binder.

66. The sixty-sixth part is a list of calculator.

67. The sixty-seventh part is a list of compass.

68. The sixty-eighth part is a list of protractor.

69. The sixty-ninth part is a list of ruler.

70. The seventieth part is a list of divider.

71. The seventy-first part is a list of sharpener.

72. The seventy-second part is a list of stapler.

73. The seventy-third part is a list of hole punch.

74. The seventy-fourth part is a list of paper.

75. The seventy-fifth part is a list of ink.

76. The seventy-sixth part is a list of toner.

77. The seventy-seventh part is a list of printer.

78. The seventy-eighth part is a list of scanner.

79. The seventy-ninth part is a list of fax machine.

80. The eightieth part is a list of copier.

81. The eighty-first part is a list of shredder.

82. The eighty-second part is a list of laminator.

83. The eighty-third part is a list of hole puncher.

84. The eighty-fourth part is a list of stapler.

85. The eighty-fifth part is a list of paper shredder.

86. The eighty-sixth part is a list of file folder.

87. The eighty-seventh part is a list of binder.

88. The eighty-eighth part is a list of calculator.

89. The eighty-ninth part is a list of compass.

90. The ninetieth part is a list of protractor.

91. The ninety-first part is a list of ruler.

92. The ninety-second part is a list of divider.

93. The ninety-third part is a list of sharpener.

94. The ninety-fourth part is a list of stapler.

95. The ninety-fifth part is a list of hole punch.

96. The ninety-sixth part is a list of paper.

97. The ninety-seventh part is a list of ink.

98. The ninety-eighth part is a list of toner.

99. The ninety-ninth part is a list of printer.

100. The hundredth part is a list of scanner.

ՀԱՅՈՑ	ՀՈՌՄԱՅԵՑ.	ՏԱՃԳԱՅ	ՀՐԻՒՑ
Նաւաւարդ.	Սեպտեմբր.	Քեմիտու. սա	Քըրի.
30	30	30	30
Հուլիս.	Հոկտեմբր.	Շուաբաթ.	Խառու. 29.
30	31	31	30
Սահիս.	Նոյեմբր.	Մարտ	Քապուկ. 29.
30	30	30	30
Տրե.	Դեկտեմբր.	Նիսան.	Քեքրէթ.
30	31	31	29
Քաղց.	Եր. մարտ.	Սայխա.	Սեքաթ.
30	31	31	30
Արաց.	Փետր.	Հապթատն.	Արար. 29.
30	28	29	30
Մեհիպն.	Մայրս.	Քեմիտու.	Ահ Արար.
30	31	31	29
Սրեգ.	Սարիս.	Սուրան.	Նիսան.
30	30	30	30
Սեպտ.	Մայիս.	Իլուկ.	Երա.
30	31	31	29
Մարտիս.	Յուլիս.	Քըրիտի էկէլ.	Սիվան.
30	30	30	30
Մարտաց.	Յուլիս.	Քըրիտի օտիկ.	Քամիտու.
30	31	31	29
Հրամից.	Օգոստոս	Քեմիտու էկէլ.	Ար.
30	31	31	30
Սեպտեմբր.	Յ. 6		Իլուկ.
			29